

ՔԱՂԱՔԱՑՈՒ ԲՅՈՒՋԵ 2021

ՀՀ ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ծախսաձևի փառաբանությունում ընդհանուր ՊԱՏԿԵՐԸ	2
ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐ	2
Ծախսաձևի գերազանցություններ	4
ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐ.....	4
ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐ	7
ԴԵՖԻՑԻՏ	10
ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔ.....	13
Ծախսեր	17
ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐՆ ԸՍՏ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ. ՓԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ.....	22
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	23
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ.....	32
ՄԻԳՐԱՑԻԱ	35
ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ	37
ՄՇԱԿՈՒՅԹ, ՍՊՈՐՏ, ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅՈՒՆ	43
ՀԵՌՈՒՍՏԱՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՌԱԴԻՈ.....	48
ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ	50
ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ	54
ԲԱՐՁՐ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ	58
ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ.....	65
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ.....	78
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	85
ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ.....	89
ԱՐՏԱՔԻՆ ՓԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	100
ՍՓՅՈՒՌՔ.....	103
ՊԵՏԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ	105
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԵՎ ԿՈՌՈՒՊՏԻԱՅԻ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐ	109
ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐԻ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ	111
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ	113

ՄԱԿՐՈՏԵՏԵՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐ

- Պետական բյուջեն կառավարության տարբեր քաղաքականություններն ամփոփող կարևոր ծրագրային փաստաթուղթ է, որն արտահայտում է, թե կառավարությունը հանրային ռեսուրսները ինչպե՞ս է նախատեսում օգտագործել, ո՞ր քաղաքական նպատակների համար, ինչպիսի՞ հանրային ծառայություններ և ի՞նչ ծավալով են մատուցվելու, և ի վերջո, ինչպիսի՞ արդյունքներ են ապահովվելու հանրության համար:
- Պետական բյուջեն նախ և առաջ արտահայտում է հարկաբյուջետային քաղաքականությունը, որը կարող է համարվել արդյունավետ, եթե ապահովում է հանրային միջոցների այնպիսի բաշխման և վերաբաշխման համակարգ, որը մի կողմից կերաշխավորի տնտեսության զարգացումը, մյուս կողմից՝ սոցիալական և անվտանգային կարիքների արդյունավետ հասցեագրումը:
- Հայտնի է, որ կառավարության հարկաբյուջետային քաղաքականությունն ուղղակիորեն ազդում է մակրոտնտեսական միջավայրի վրա, իսկ մյուս կողմից՝ տնտեսական զարգացումներն, իրենց հերթին, մեծ ազդեցություն ունեն կառավարության ֆինանսների վրա: Տնտեսական աճն ապահովում է տնտեսությունում ավելի մեծ եկամուտներ՝ հետևաբար հարկային եկամուտների աճ: Մինչդեռ, տնտեսական իրավիճակի վատթարացումը կարող է հանգեցնել հարկերի կրճատման, միաժամանակ՝ կառավարության սոցիալական ծախսերի պահանջի ընդլայնման և ֆինանսական բեռի ծանրացման:
- Կորոնավիրուսի համավարակի (COVID 19) բացասական ազդեցությունների, ինչպես նաև Արցախյան պատերազմի հետևանքով 2020թ. սպասվող 7.9% տնտեսական անկման պայմաններում, հարկաբյուջետային կանոններին համահունչ, հարկաբյուջետային քաղաքականությունը կլինի խթանող:
- 2021 թվականի հարկաբյուջետային շրջանակը հիմնվում է 3.2 տոկոս տնտեսական աճի կանխատեսման վրա: Տնտեսության վերականգնման պայմաններում 2021 թվականին հարկաբյուջետային քաղաքականությունը կունենա փոքր զսպող ուղղվածություն՝ ապահովելով հարկաբյուջետային կայունությունը և պայմաններ ստեղծելով միջնաժամկետում ՀՀ կառավարության պարտքի բեռի նվազման համար:
- 2021թ.-ին, հաշվի առնելով տնտեսական ճգնաժամի հետևանքով տնտեսության վերականգնման սպասվածից ավելի դանդաղ կանխատեսումները, նախատեսվում է ևս մեկ տարի օգտագործել հարկաբյուջետային կանոնների համակարգով նախատեսված բացառիկ դեպքի կարգավորումներից¹ և պետական ֆինանսների «ոսկե կանոնների» տրամաբանությանը վերադառնալ միջնաժամկետ հատվածում՝ վերականգնման արդյունավետ ընթացքն ապահովելու նպատակով: Այդ տրամաբանությամբ, 2021թ.-ին տնտեսության վերականգնումը չխաթարելու և մակրոտնտեսական կայունությանը նպաստելու նպատակով, նախատեսվում է իրականացնել հարկաբյուջետային սահուն կոնսոլիդացիա, ինչի արդյունքում պետական բյուջեի կապիտալ ծախսերը ևս մեկ տարի կլինեն ավելի փոքր, քան բյուջեի պակասուրդը:
- Պետական բյուջեի ծախսերը 2021-ին՝ 2020-ի սպասվող ցուցանիշի համեմատ կնվազեն 3.0 տոկոսով: Ընդհանուր ծախսերի մոտ 12 տոկոսը կուղղվի կապիտալ ներդրումներին: Պետական բյուջեի ընդհանուր դեֆիցիտը (պակասուրդը), որն ըստ էության արտահայտում է կառավարության կողմից տնտեսություն ներմղված (պետական բյուջեի ծախսեր) և տնտեսությունից արտաքաշված

¹ Առավել մանրամասն ներկայացված է 2021 թվականի բյուջետային ուղերձի «2.5. Հարկաբյուջետային քաղաքականության համապատասխանությունը հարկաբյուջետային կանոններին» հատվածում

(պետական բյուջեի եկամուտներ) միջոցների տարբերությունը, կկազմի ծրագրային ՀՆԱ-ի 5.3 տոկոսը:

- 2021 թվականին կանխատեսվող տնտեսական վերականգնման, հարկային վարչարարության բարելավման և սուվերի դեմ պայքարի արդյունքում ակնկալվում է հարկեր/ՀՆԱ-ի բարելավում շուրջ 0.3 տոկոսային կետով:
- ԿԲ-ն կարճաժամկետ հատվածում կշարունակի վարել խթանող դրամավարկային քաղաքականություն, և անհրաժեշտության դեպքում, կպահպանի քաղաքականության խթանող դիրքը նաև 2021թ.:
- Հաշվի առնելով 2020թ.-ի չորրորդ եռամսյակում համավարակի տարածման տեմպերի արագացման, 2020թ.-ի սեպտեմբերի վերջից Արցախյան պատերազմական գործողությունների, ինչպես նաև դրանց հետևանքով խորացած անորոշությունների հնարավոր բացասական ազդեցությունը ամբողջական պահանջարկի վրա, գնահատվում է, որ 2020 և 2021թթ կպահպանվի ցածր գնաճային միջավայրը և սպառողական գների ինդեքսը տարեվերջին կկազմի 1.7 տոկոս՝ մոտ լինելով նպատակային թիրախի ստորին սահմանին:
- ՀՀ տնտեսական ակտիվության վերականգնման պայմաններում 2021թ. ակնկալվում է ընթացիկ հաշվի պակասուրդի վատթարացում՝ պայմանավորված ապրանքների և ծառայությունների բացասական հաշվեկշռի խորացմամբ:

Աղյուսակ 1. 2021թ. պետական բյուջեի հիմքում դրված հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշները (% արտահայտությամբ)

Չափորոշիչ	2017	2018	2019	2020	2021
	փաստ.	փաստ.	փաստ.	Սպասում	Ծրագիր
Տնտեսական աճ	7.5	5.2	7.6	-7.9	3.2
Հիմնական միջոցներում ներդրումներ ² /ՀՆԱ	17.6	16.7	15.8	16.2	16.2
Սպառում/ՀՆԱ	92.3	91.3	95.9	96.1	97.2
ՀՆԱ դեֆլյատոր	2.1	2.8	1.5	0.4	2.0
Գնաճ (ժամանակաշրջանի վերջ), %	2.6	1.8	0.7	1.9	1.7
Գնաճ (միջին), %	1.0	2.5	1.4	1.2	1.9
Պետական բյուջեի պակասուրդ/ՀՆԱ	-4.8	-1.8	-1.0	-7.1	-5.3
Ընթացիկ հաշիվ/ՀՆԱ	-1.5	-6.9	-7.2	-5.9	-6.1

²Կապիտալ ներդրումներում ներառված չէ պաշարների փոփոխությունը, ներկայացված են միայն հիմնական միջոցներում կատարված կապիտալ ներդրումները, քանի որ 2019թ.-ից ՀՀ ՎԿ կողմից պաշարների փոփոխությունը հաշվառվում է որպես հաշվեկշռող գործոն կամ այլ կերպ՝ վիճակագրական սխալները ներառվում են դրա մեջ:

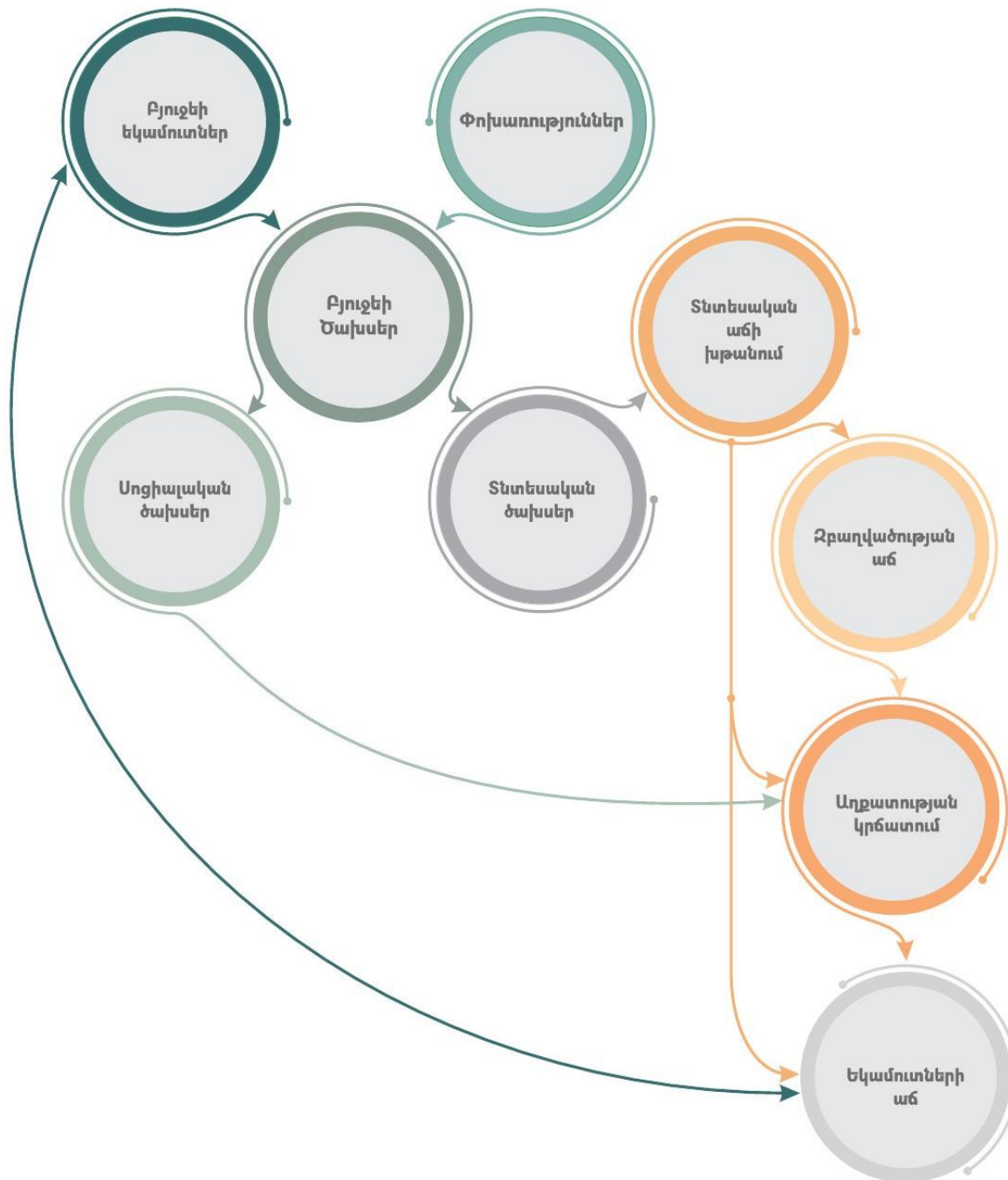
ԾԱԽՍԱՅԻՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- Սոցիալական ոլորտի առանձին ճյուղերում (մասնավորապես՝ կրթություն, առողջապահություն, սոցիալական պաշտպանություն), ինչպես նաև պետական կառավարման բնագավառում պետական մարմինների գործունեության արդյունավետության, նպատակաուղղվածության և հասցեակա-նության մակարդակի բարձրացման, նրանց կողմից հանրությանը մատուցվող ծառայությունները բնակչության համար ավելի մատչելի դարձնելու նպատակով իրականացվող բարեփոխումների ֆինանսական ապահովում.
- Հանրապետության տարածքային ամբողջականությունը, տարածաշրջանում կայունությունը և Արցախյան հակամարտության կողմերի ուժերի հավասարակշռությունը պահպանելու նպատակով պաշտպանության և ազգային անվտանգության կառույցների կենսագործունեության համար անհրաժեշտ ֆինանսական ապահովում.
- Տնտեսության առանձին ոլորտներում (մասնավորապես և հիմնականում՝ գյուղատնտեսություն, ջրային տնտեսություն, ճանապարհային տնտեսություն և էներգետիկա) ենթակառուցվածքների վերականգնման և զարգացման ծրագրերի իրականացում:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

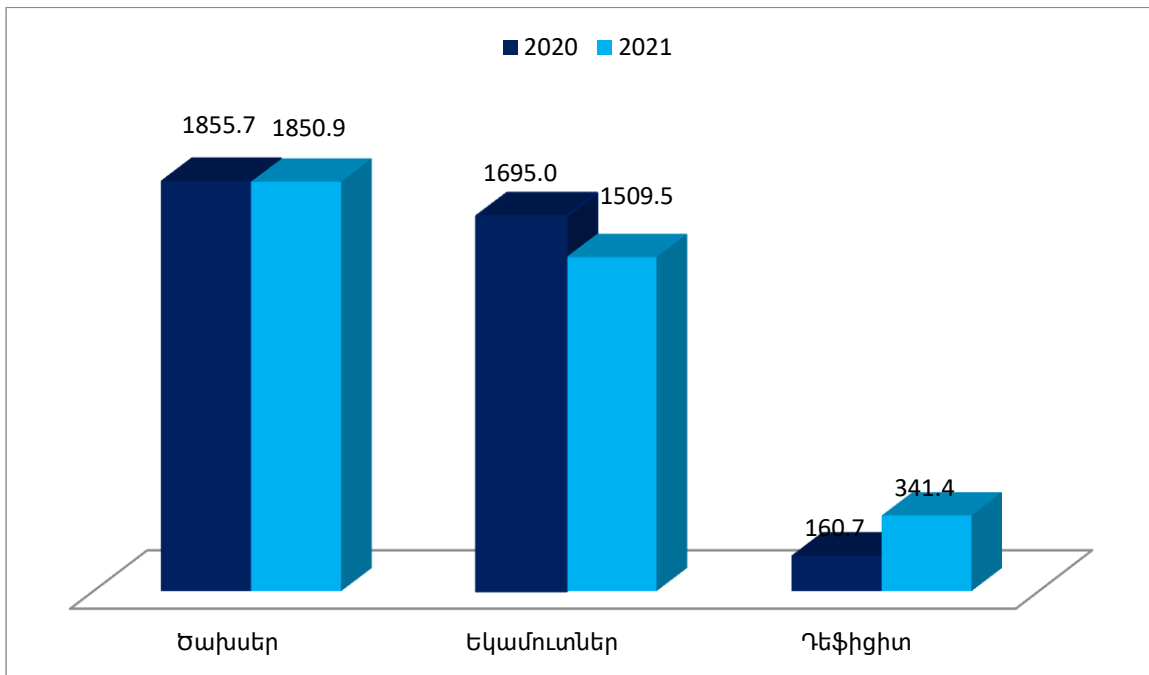
- Պետական բյուջեն պետական ծրագրերի իրականացման համար անհրաժեշտ դրամական միջոցների ձևավորման և ծախսման ֆինանսական ծրագիրն է: Այն ներառում է պետական եկամուտները, ծախսերը և դեֆիցիտը: Որպես քաղաքականության կարևոր փաստաթուղթ, բյուջեն ցույց է տալիս տնտեսության վրա պետության ազդեցության բնույթը և չափը: Այն ցույց է տալիս, թե կառավարությունը, օգտագործելով հասարակական ռեսուրսները, ինչպես է ծրագրում իրագործել քաղաքական նպատակները և ինչպիսի հասարակական ծառայություններ է մատուցում:

Գծապատկեր 1. Պետական բյուջեն և տնտեսությունը

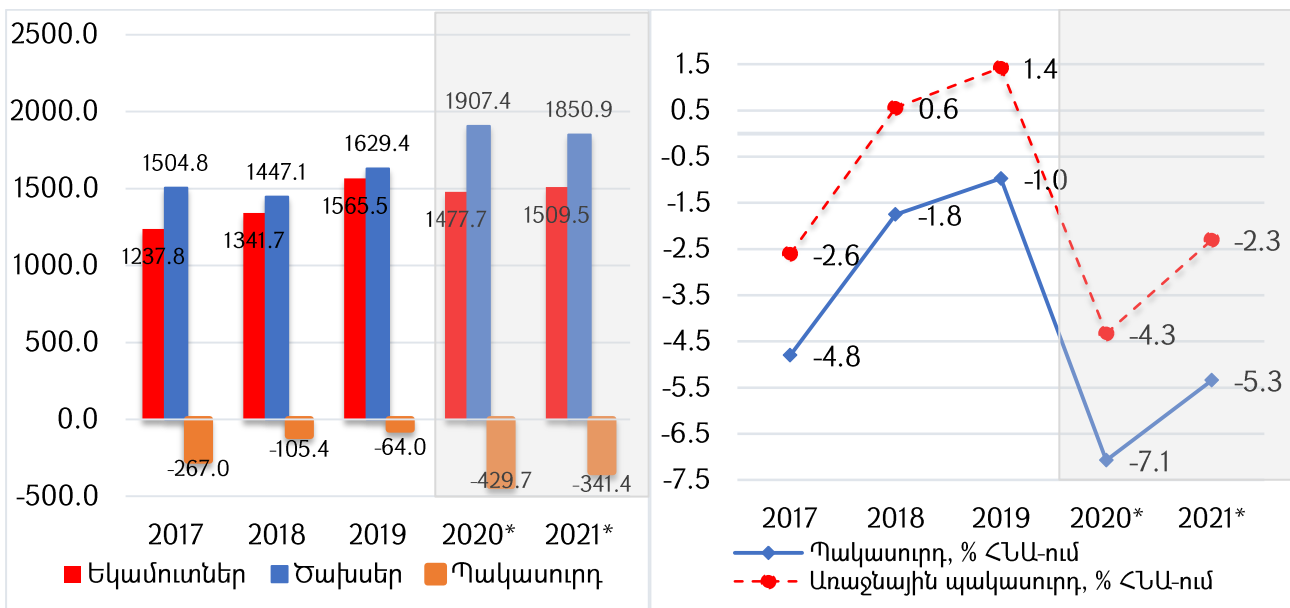

- 2021թ. համավարակի և Արցախյան պատերազմի ազդեցությամբ ՀՀ պետական բյուջեն հաստատվել է եկամուտների գծով 1,509.5 մլրդ. դրամ, ծախսերի գծով 1,850.9 մլրդ. դրամ և դեֆիցիտի գծով 341.4 մլրդ. դրամ:

Գծապատկեր 2. ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտները, ծախսերը և դեֆիցիտը 2020 և 2021 թվականներին, մլրդ. դրամ

Գծապատկեր 3. ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտները, ծախսերը և դեֆիցիտը, մլրդ. դրամ, ՀՆԱ-ի նկատմամբ տոկոս, 2017-2021 թվականներին

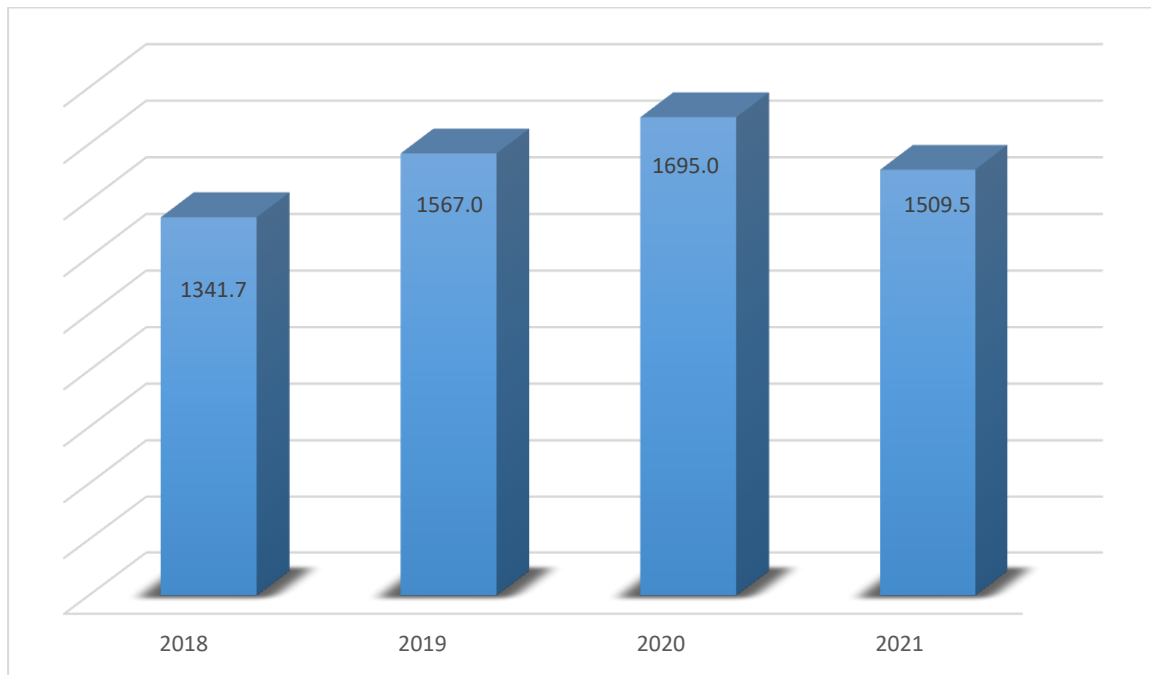

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՖՆ

ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐ

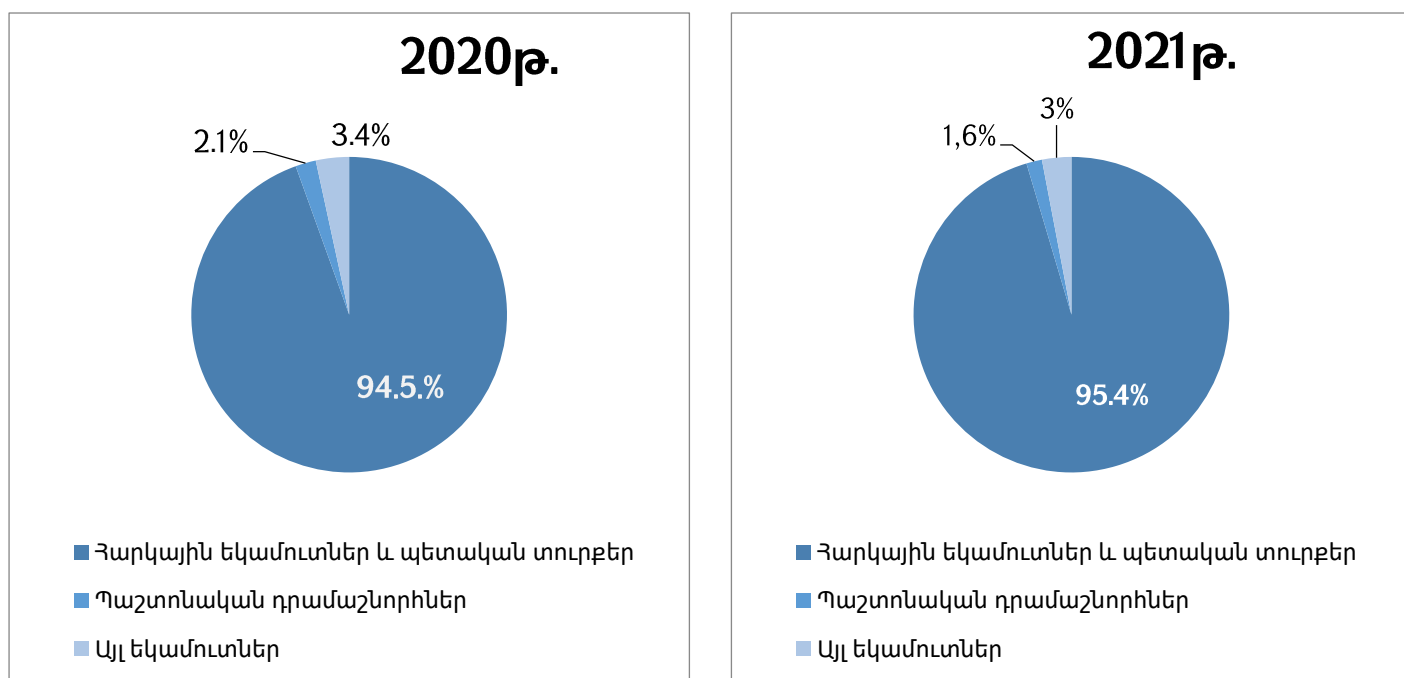
- 2021թ. պետական բյուջեի եկամուտների ընդհանուր գումարը ծրագրվել է 1,509.5 մլրդ դրամի չափով, 2020 թվականի համար նախատեսված 1,695.0 մլրդ դրամի և 2019 թվականին փաստացի ստացված 1,565.5 մլրդ դրամ համադրելի գումարների դիմաց: Եկամուտների տարեկան ծրագրային ծավալները կապահովվեն հիմնականում ի հաշիվ հարկային եկամուտների:

Գծապատկեր 4. ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտները 2018-2021թթ. մլրդ.դրամ

- Հարկային եկամուտները և տուրքերը ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների ձևավորման հիմնական աղբյուրն են և 2021թ. կկազմեն ընդամենը բյուջեի եկամուտների 95.4 տոկոսը:
- Պաշտոնական դրամաշնորհները և այլ եկամուտները համապատասխանաբար կապահովեն տարեկան բյուջետային եկամուտների 1.6 տոկոսը և 3 տոկոսը:

Գծապատկեր 5. ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների կառուցվածքը 2020-2021թթ. տոկոս

- Հարկային եկամուտները և տուրքերը ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների ձևավորման հիմնական աղբյուրն են և 2021թ. կկազմեն ընդամենը բյուջեի եկամուտների 95.4 տոկոսը:
- Պաշտոնական դրամաշնորհները և այլ եկամուտները համապատասխանաբար կապահովեն տարեկան բյուջետային եկամուտների 1.6 տոկոսը և 3 տոկոսը:
- Օտարերկրյա պետություններից և միջազգային կազմակերպություններից 2021թ. ակնակալվում է ստանալ 24.3 մլրդ դրամի չափով պաշտոնական դրամաշնորհները, ինչը 11 մլրդ. ՀՀ դրամով պակաս է 2020թ. ցուցանիշից:

Ընդամենը պաշտոնական դրամաշնորհներ 24.3 մլրդ ՀՀ դրամ

ԵՄ (Եվրոպական հարևանության շրջանակներում ՀՀ-ԵՄ գործողությունների ծրագրով նախատեսված դրամաշնորհային ծրագրեր) 1.68 մլրդ.

«Աջակցություն Հայաստանում մարդու իրավունքների պաշտպանությանը»
Ֆինանսավորման համաձայնագրի թիվ 1 լրացում
(1.15մլրդ.)

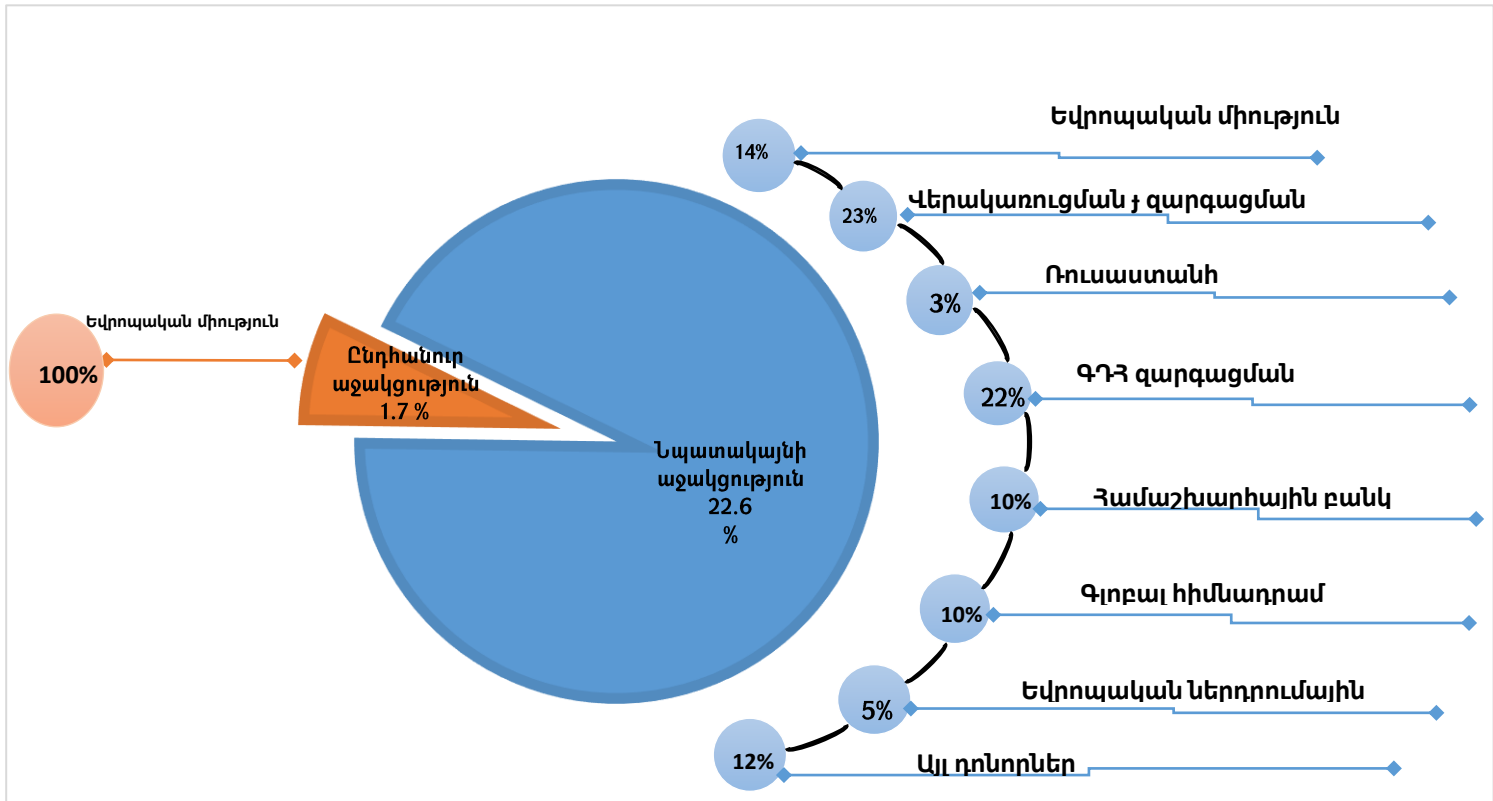
«Աջակցություն Հայաստանում հանրային կառավարման ոլորտի բարեփոխումներին. առավել արդյունավետ եւ արձագանքող հանրային կառավարման միջոցով ծառայություններ ի մատուցման որակի բարելավում»
(0.14մլրդ.)

«Որակավորումների բարելավում՝ ավելի լավ աշխատատեղերի համար»
(0.23 մլրդ.)

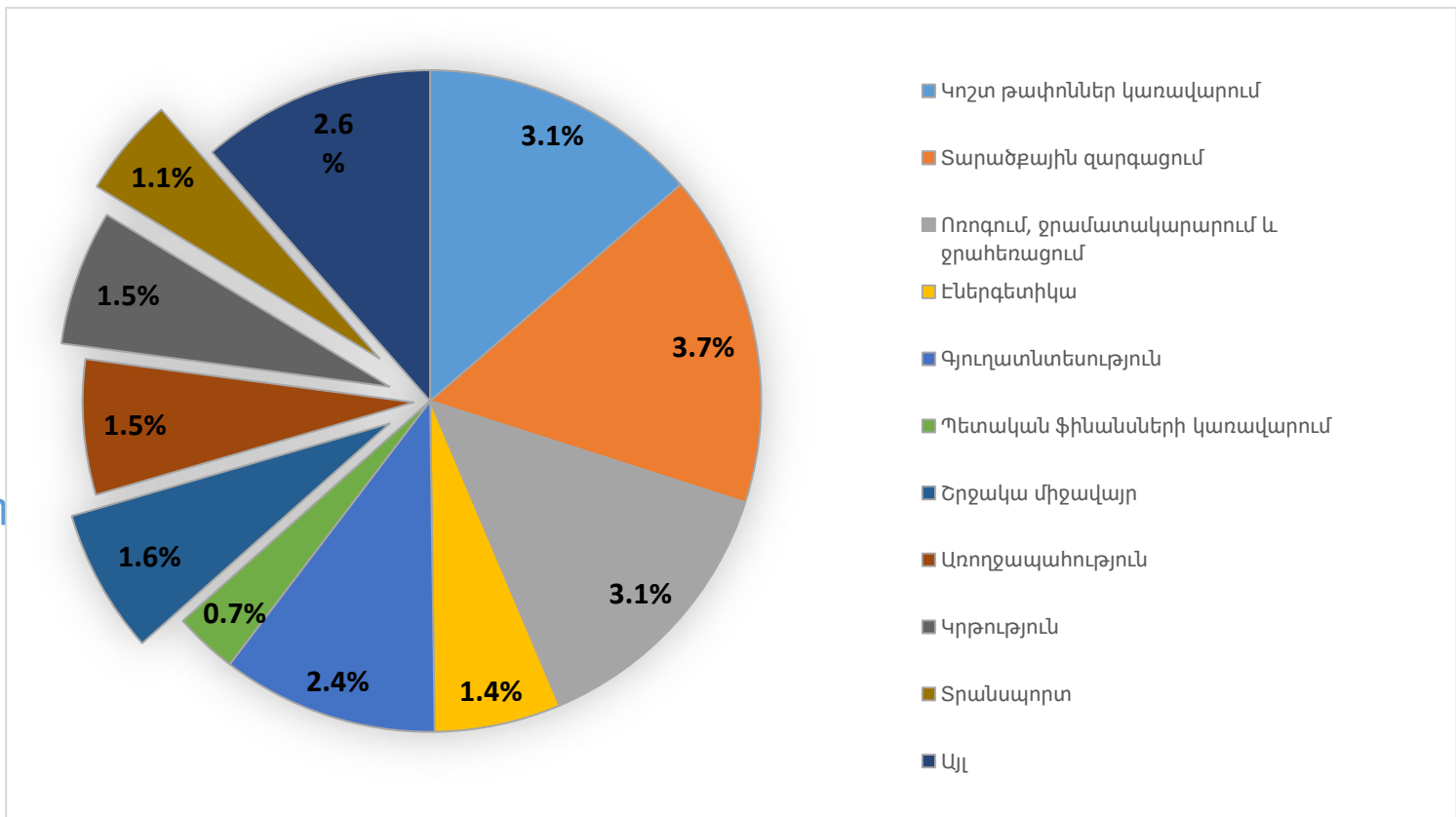
«Հայաստանում պետական ֆինանսների քաղաքականության բարեփոխումների ծրագիր»
(0.14 մլրդ.)

Այլ
Նպատակային
դրամաշնորհներ
22.6 մլրդ.

Գծապատկեր 7. ՀՀ պաշտոնական դրամաշնորհների կառուցվածքն ըստ դոնորների, 2021 թ. մլրդ դրամ (փակագծերում՝ կշիռը)

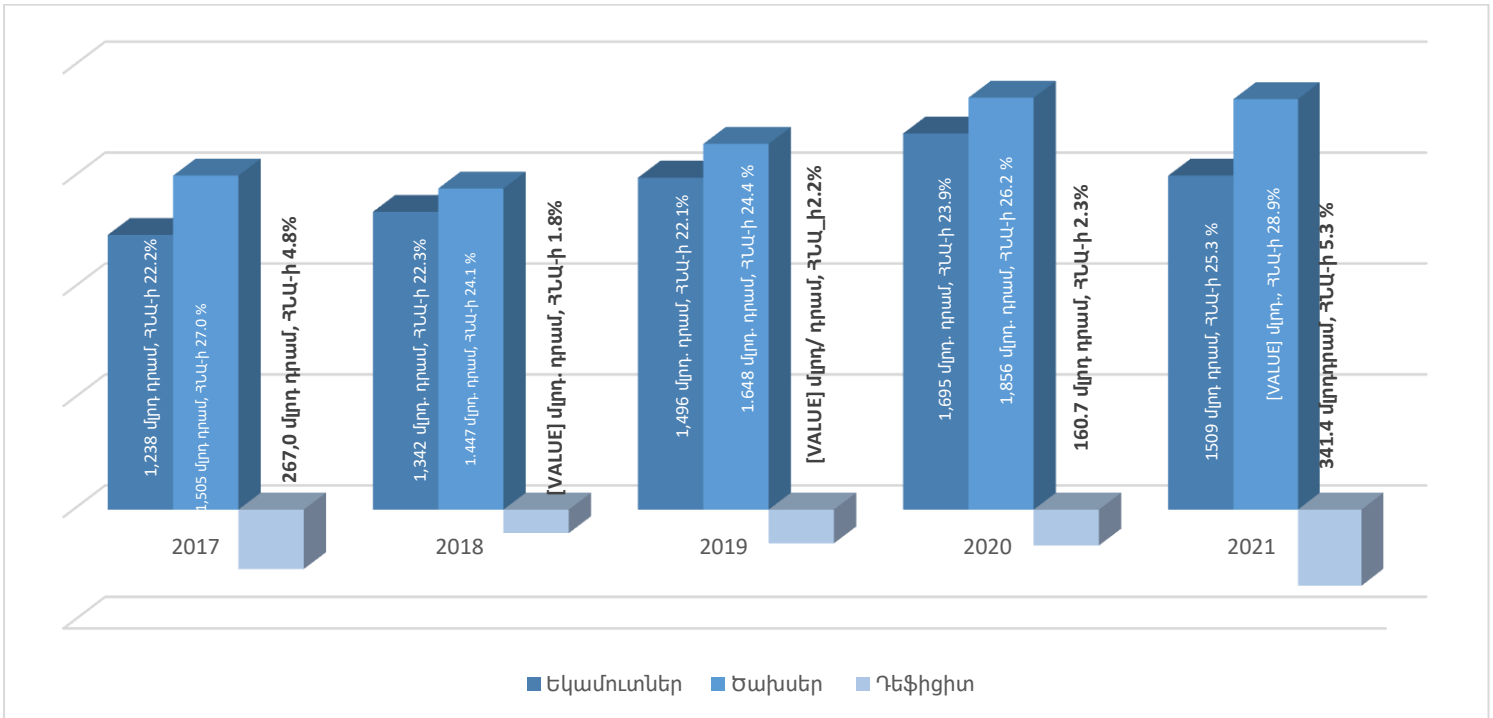

Գծապատկեր 8. 2021թ. ՀՀ պաշտոնական դրամաշնորհների կառուցվածքն ըստ ոլորտների, մլրդ դրամ (փակագծերում՝ կշիռը)

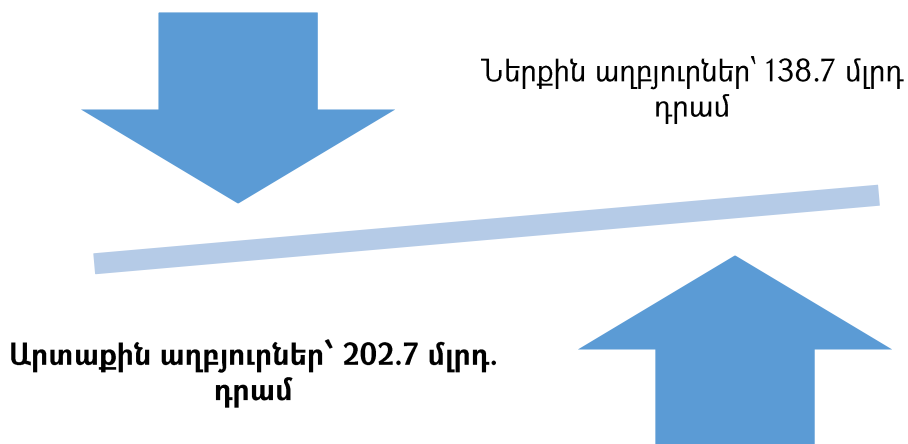
- ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեի դեֆիցիտը ծրագրավորվել է ՀՆԱ-ի 5.3 %-ի չափով և կազմում է 341.4 մլրդ դրամ:

Գծապատկեր 9. Պետական բյուջեի եկամուտները, ծախսերը և դեֆիցիտը 2017-2021թթ.

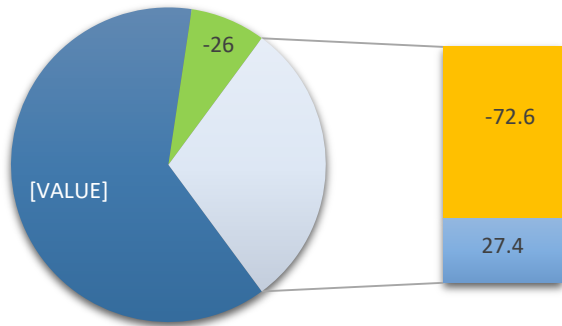
- Դեֆիցիտի ֆինանսավորումն իրականացվում է ներքին և արտաքին աղբյուրներից զուտ մուտքերի, այսինքն՝ դեֆիցիտի ֆինանսավորման նպատակով ներգրավվող միջոցների մուտքերի գումարի և փոխառու միջոցների տրամադրման կամ մարման ընդհանուր գումարի տարբերության հաշվին:

Գծապատկեր 10. Դեֆիցիտի ֆինանսավորման կառուցվածքը 2021թ. մլրդ. դրամ

Գծապատկեր 11. Դեֆիցիտի ֆինանսավորման կառուցվածքն ըստ արտաքին և ներքին աղբյուրների 2021թ. մլրդ. դրամ

Ներքին աղբյուրներ, 138.6 մլրդ դրամ

- Արժեթղթերի թողարկում
- Վարկերի և փոխառությունների տրամադրում
- Տրամադրված բյուջետային վարկերի և փոխառությունների վերադարձից մուտքեր
- Այլ

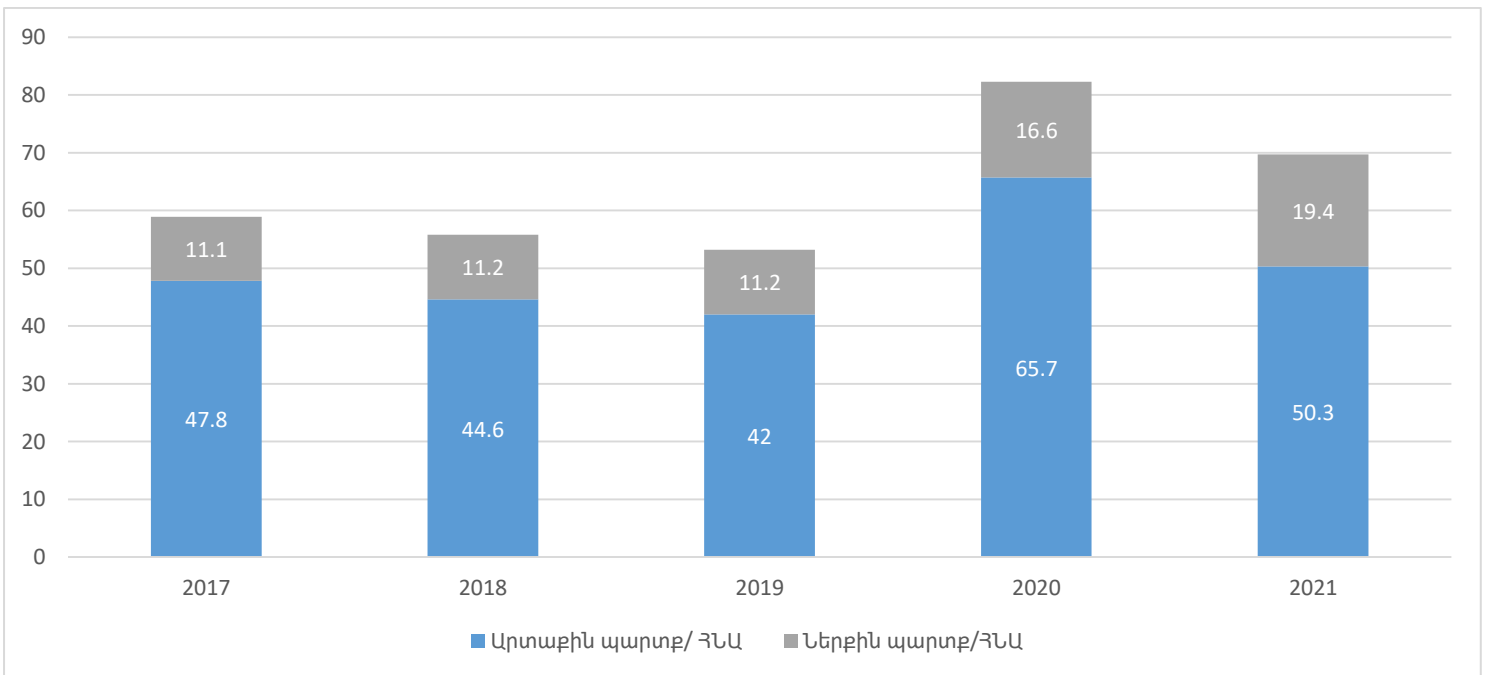
Արտաքին աղբյուրներ, 202.7 մլրդ դրամ

Բաժնետոմսերի և կապիտալում այլ մասնակցության ձեռքբերում	-1.4	
Տրամադրված վարկերի և փոխառությունների վերադարձից մուտքեր	0.8	
Վարկերի և փոխառությունների տրամադրում	-64.7	
Արժեթղթերի (բացառությամբ բաժնետոմսերի և կապիտալում այլ մասնակցության) թողարկումից և...	241.9	
Ստացված վարկերի և փոխառությունների մարում	-126	
Վարկերի և փոխառությունների ստացում	152.1	

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔ

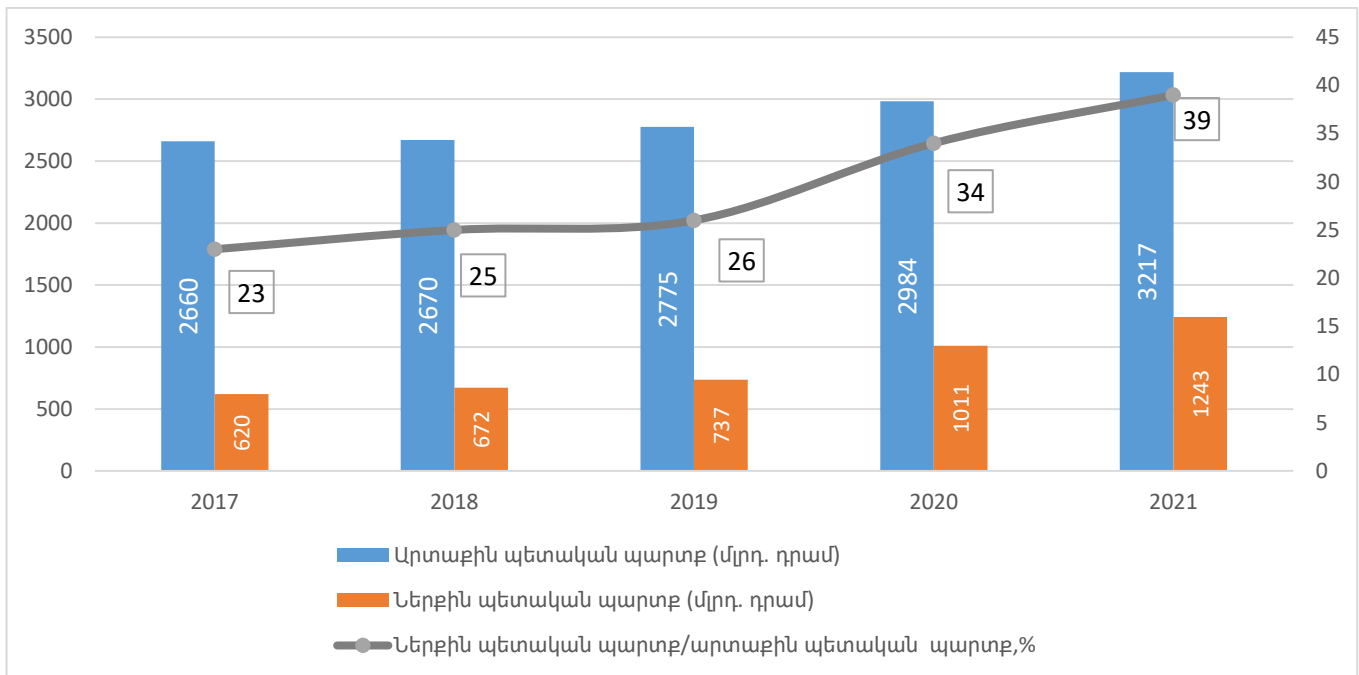
- Երբ հավաքագրված բյուջետային եկամուտները կառավարությանը հնարավորություն չեն տալիս իրականացնել պլանավորված ծրագրերը, կառավարությունը որոշում է պարտավորություններ վերցնել ներքին կամ արտաքին աղբյուրներից՝ ներգրավվելով լրացուցիչ միջոցներ, որը հանգեցնում է ներքին կամ արտաքին պարտքի աճին:
- 2021 թվականի փոխառությունների տարեկան ծրագիրը մշակվել է կառավարության պարտքի կառավարման 2021-2023թթ. ռազմավարական ծրագրի նպատակադրումներին, ուղենշային ցուցանիշներին համապատասխան, ինչպես նաև հիմք ընդունելով ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեի կազմման համար կիրառված մակրոտնտեսական և հարկաբյուջետային շրջանակները:
- ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեի հիմքում դրված կանխատեսումների համաձայն 2021 թվականի տարեվերջին այն կկազմի 4,461 մլրդ դրամ (9,035 մլն ԱՄՆ դոլար) կամ ՀՆԱ-ի 69.8%-ը:

Գծապատկեր 12. ՀՀ պարտքային պարտավորությունների կառուցվածքը ՀՆԱ նկատմամբ, 2017-2021թթ. (%)

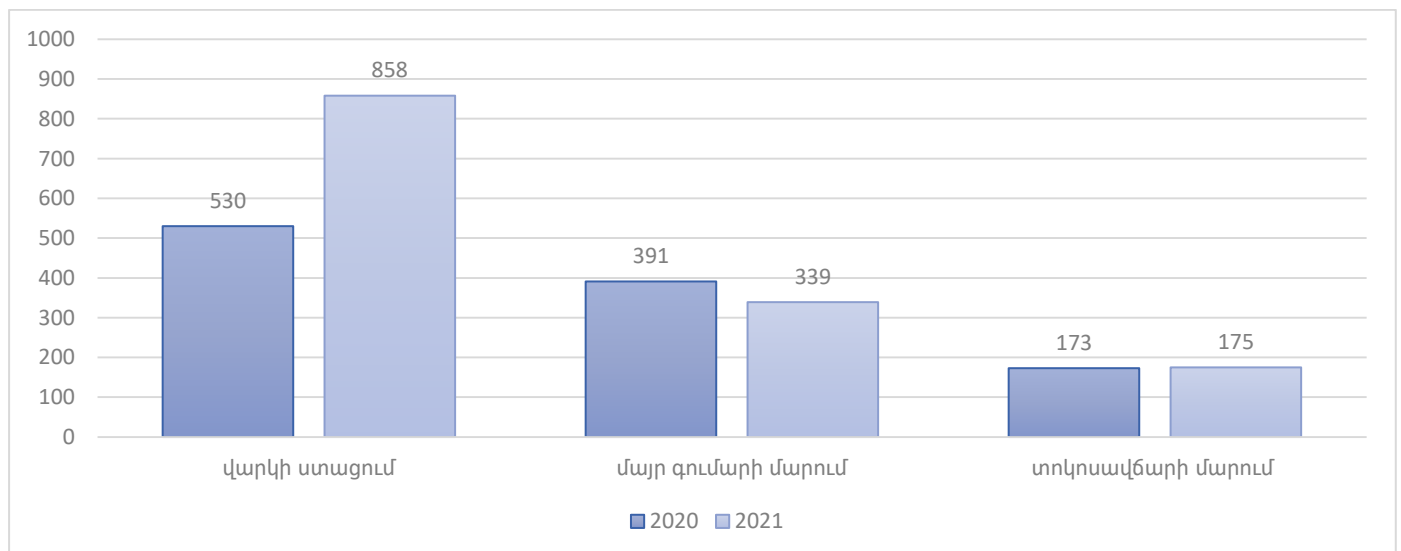
- 2021 թվականին պետական բյուջեի պակասուրդի զուտ ֆինանսավորումը փոխառու միջոցների հաշվին կկազմի 478.1 մլրդ դրամ, ինչը կիրականացվի պետական գանձապետական պարտատոմսերի հաշվին՝ 210.0 մլրդ դրամ, արտաքին վարկերի հաշվին՝ 26.1 մլրդ դրամ և արտարժույթային պետական պարտատոմսերի հաշվին՝ 241.9 մլրդ դրամ:
- 2021թ. ինչպես և 2020 թվականին նախատեսվում է ավելացնել ներքին պարտքի կշիռը՝ ներքին աղբյուրներից ներգրավելով 1,243 մլրդ դրամի չափով միջոցներ:

Գծապատկեր 13. Ներքին պետական պարտք/արտաքին պետական պարտք համեմատականը 2017-2021թթ.

- Կանխատեսումների համաձայն 2021 թվականին ՀՀ արտաքին պարտքի շրջանակներում կստացվի 858 մլն. ԱՄՆ դոլար, վարկման մարմանն կուղղվի 339 մլն.դոլար, իսկ տոկոսավճարների մարմանը՝ 175 մլն. դոլար:

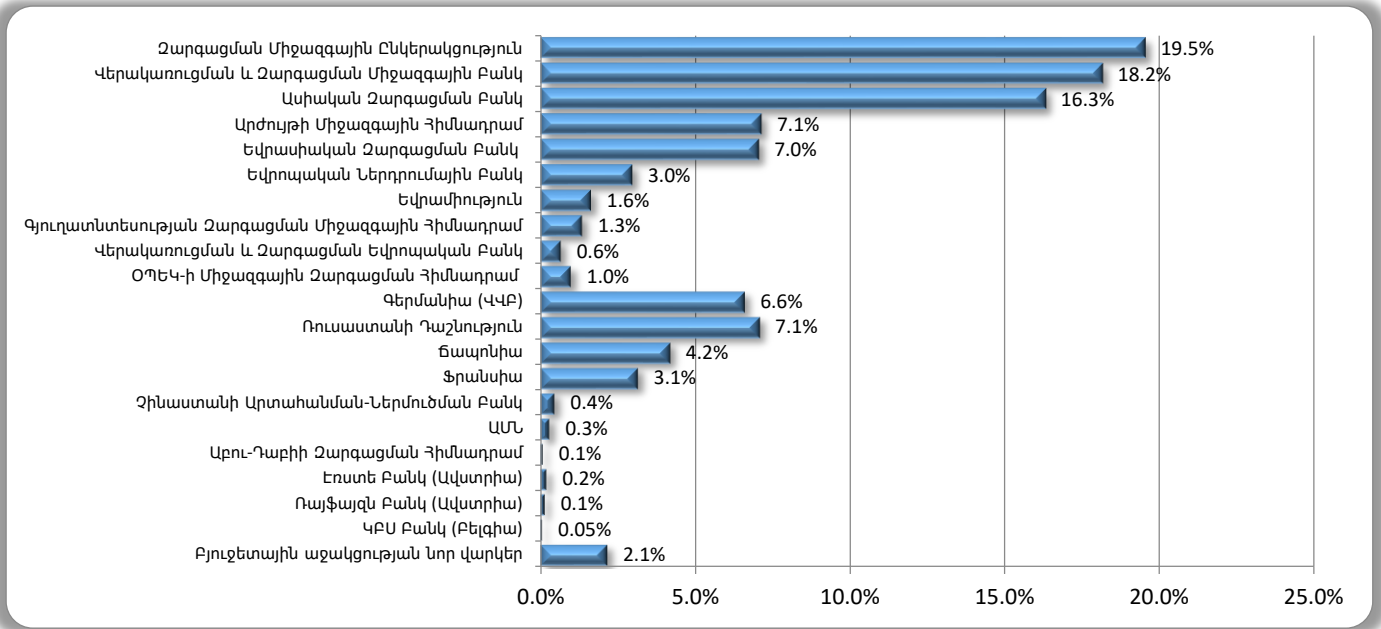
Գծապատկեր 14. Արտաքին պետական պարտքի գործառնությունների համեմատականը՝ 2020-2021թթ. , մլն, ԱՄՆ դոլար

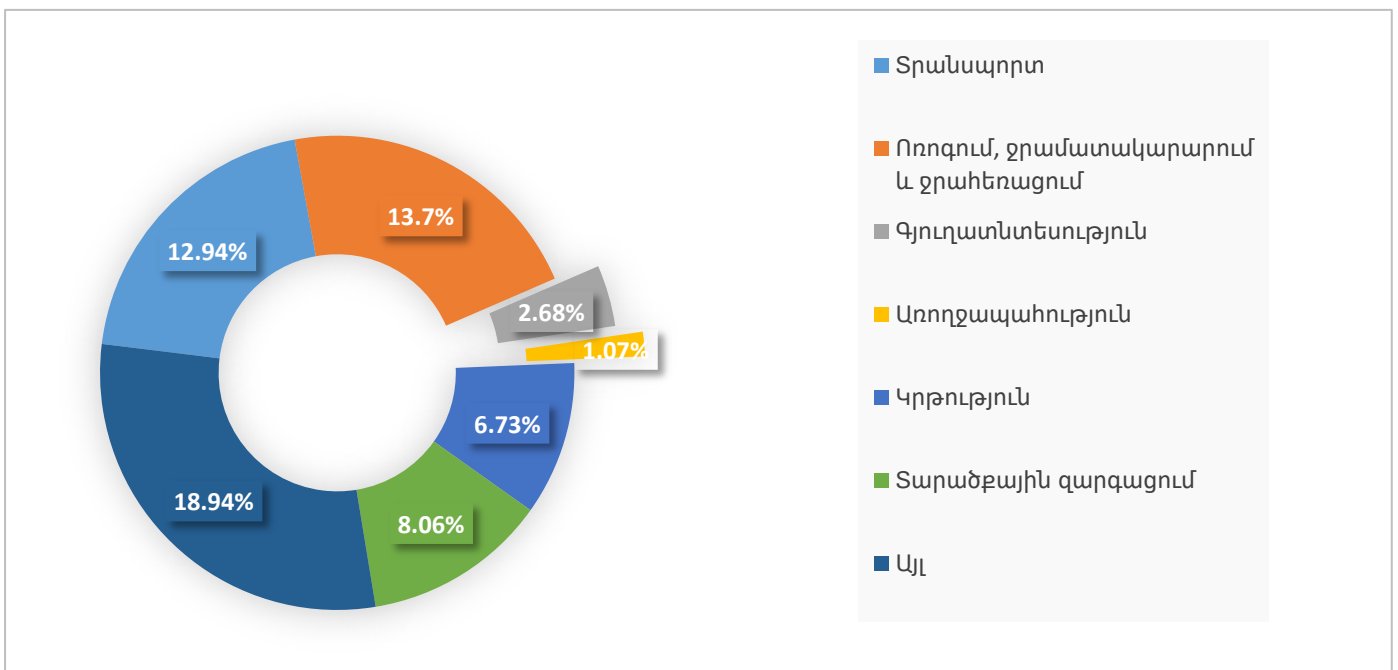
- ՀՀ կառավարության ամենախոշոր վարկատուն Համաշխարհային բանկն (Զարգացման Միջազգային Ընկերակցություն ու Վերակառուցման և Զարգացման Միջազգային Բանկ) է: 2021թ. վերջինիս բաժին կընկնի արտաքին վարկերի գծով պարտքի 37.7%-ը:

- ՀՀ 2021 թվականին պետական բյուջեի պակասուրդը ֆինանսավորելու համար նախատեսվում է արտաքին վարկերի գծով կատարել 152.2 մլրդ դրամի (308.2 մլն ԱՄՆ դոլար) մասհանումներ³: Ընդ որում մասհանումներից 102.8 մլրդ դրամը (208.2 մլն ԱՄՆ դոլար) նախատեսվում է կատարել նպատակային վարկային ծրագրերի գծով, իսկ մնացած 49.4 մլրդ դրամը (100.0 մլն ԱՄՆ դոլար)⁴ բյուջետային աջակցության վարկերի գծով:
- 2021 թվականին մասհանումների 32.4%-ը կատարվելու են նոր բյուջետային աջակցության վարկերի գծով, 22.6%-ը՝ Համաշխարհային Բանկի (ՎՋՄԲ և ՋՄԸ) վարկերի գծով, 20.5%-ը՝ գերմանական KfW բանկի վարկերի գծով, 11.6%-ը՝ Ասիական Ջարգացման Բանկի վարկերի գծով: Ըստ վարկատուների մասհանումների կառուցվածքը հետևյալն է.

Գծապատկեր 15. 2021 թվականին կառավարության արտաքին վարկերի գծով պարտքի կառուցվածքն ըստ վարկատուների (%)

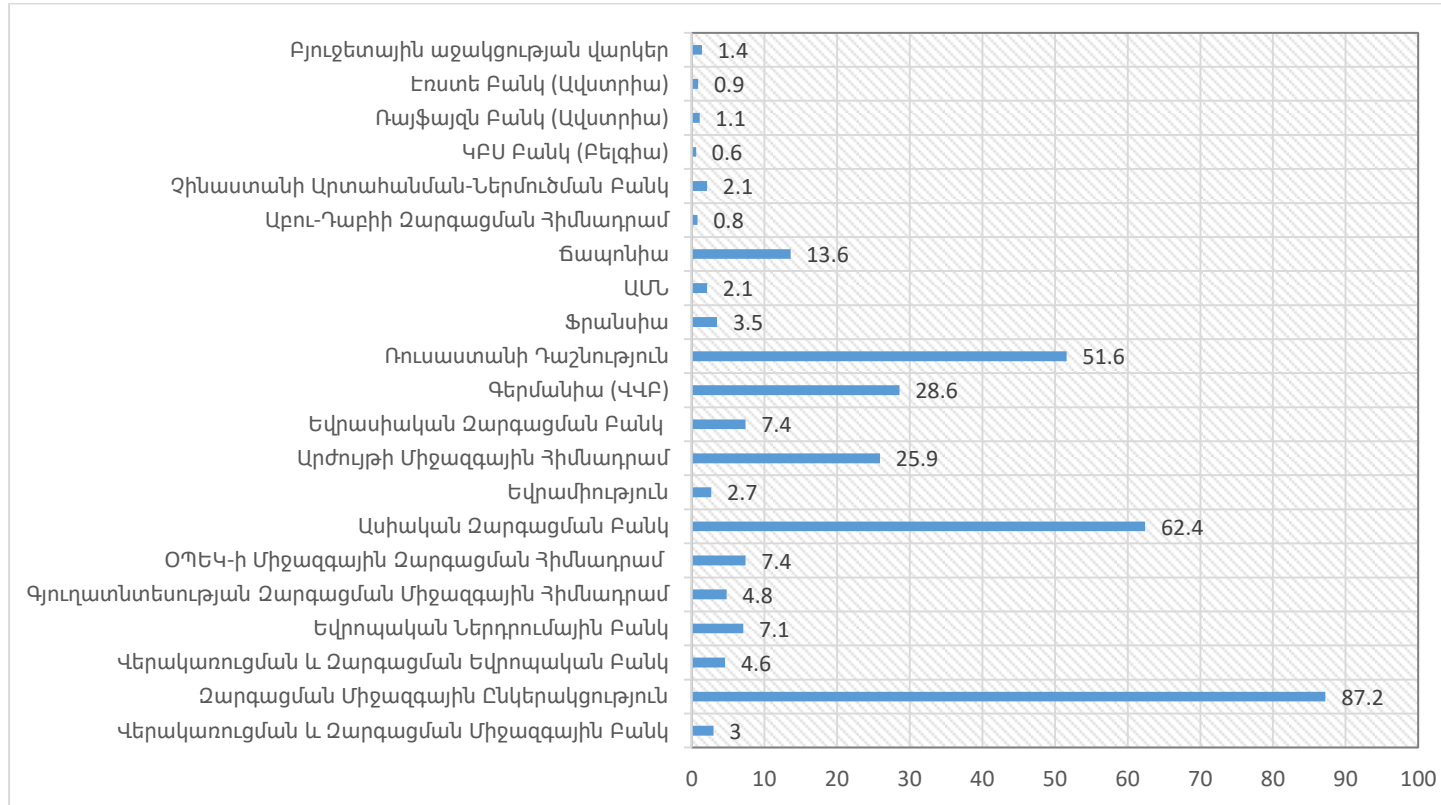
Գծապատկեր 16. 2021թ. ստացվող վարկերի կառուցվածքը ըստ ոլորտների, մլրդ դրամ

³ Արտաքին վարկերի գծով պակասուրդի ֆինանսավորման և արտաքին վարկերից մասհանումների տարբերությունը պայմանավորված է համապատասխան վարկային ծրագրերի շրջանակներում բացված հատուկ հաշիվներում առկա դրամական միջոցների մնացորդներով:

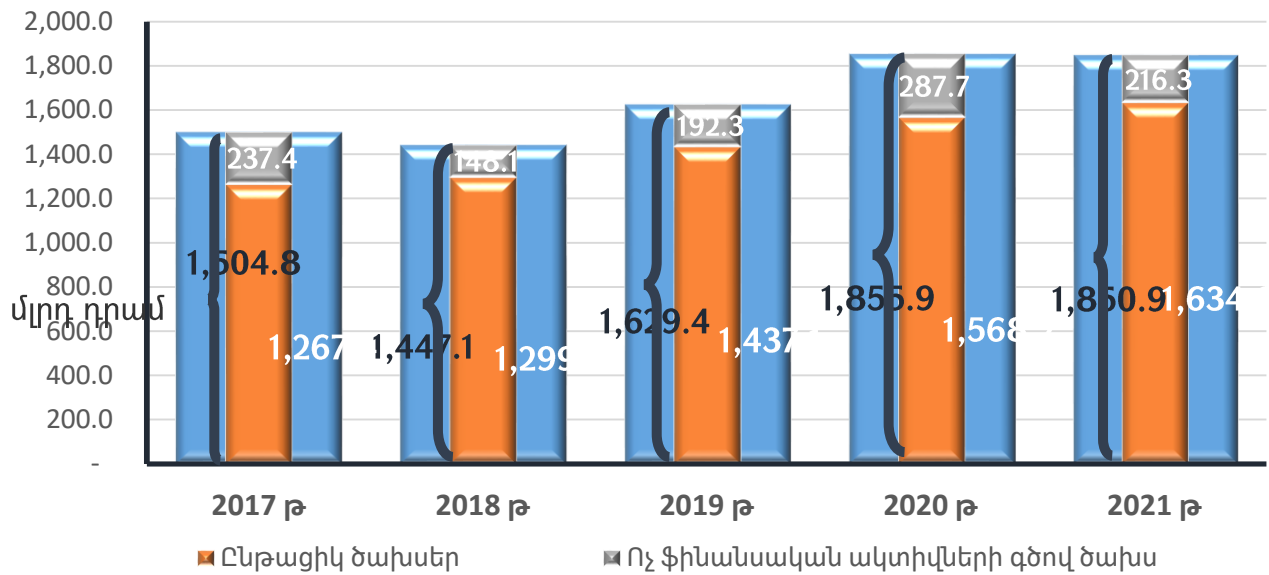
- Արտաքին վարկերի մարման և սպասարկման գծով նախատեսվում է վճարել 172.2 մլրդ դրամ (348.8 մլն ԱՄՆ դոլար):

Գծապատկեր 17. 2021 թվականին կառավարության արտաքին վարկերի գծով նախատեսվող վճարումների կառուցվածքը ըստ վարկատուների, մլն. ԱՄՆ դոլար

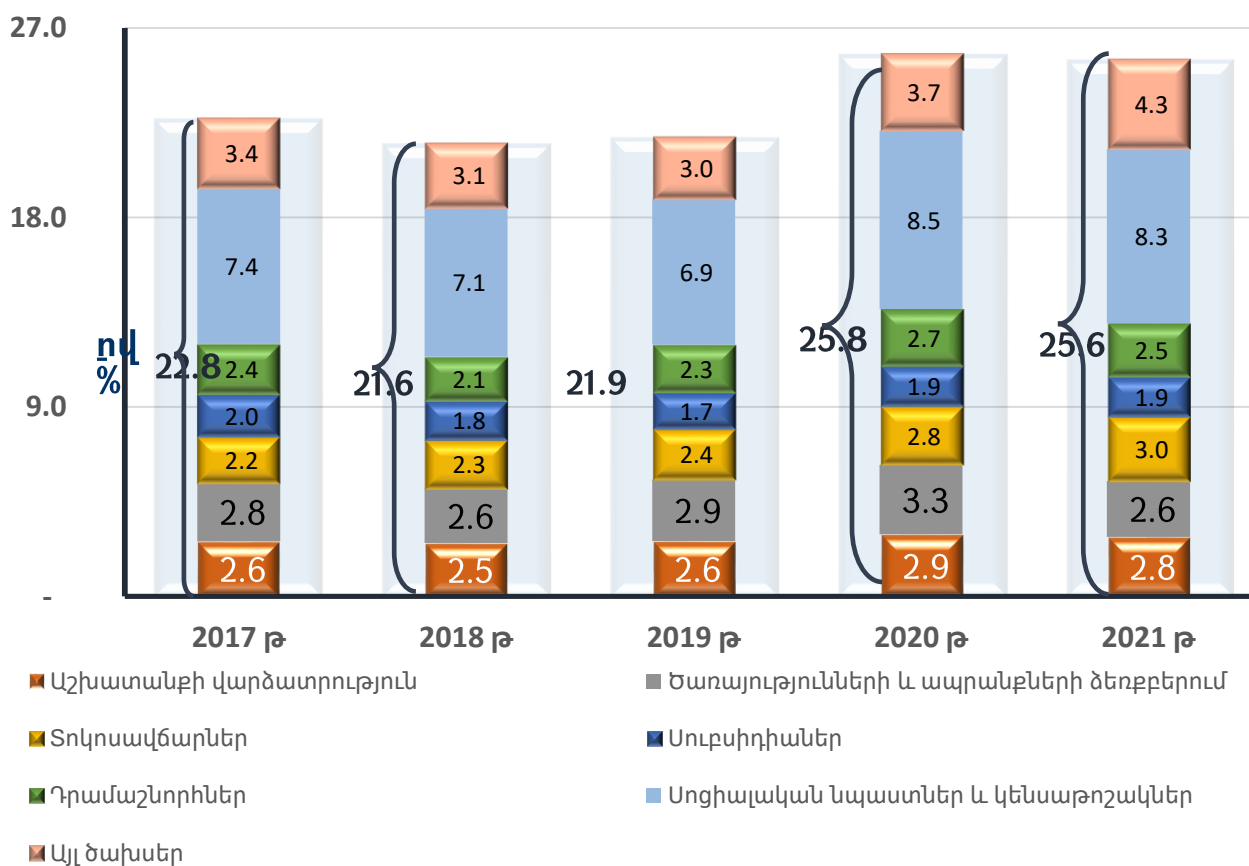
- Հաշվի առնելով ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեի եկամուտների կանխատեսվող մակարդակը և դեֆիցիտի ու պետական պարտքի նպատակային ցուցանիշները՝ ՀՀ կառավարությունը ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեի ծախսերի ծավալը առաջարկում է սահմանել 1,850.9 մլրդ դրամի չափով:
- 2021 թվականի պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ կազմում է 25.6 %: Նույն ժամանակահատվածում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով զուտ ծախսերի հարաբերակցությունները ՀՆԱ-ի նկատմամբ կազմում է 3.4%:

Գծապատկեր 18. 2017-2021թթ. ընթացիկ և ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի փոփոխության և հարաբերակցության միտումները

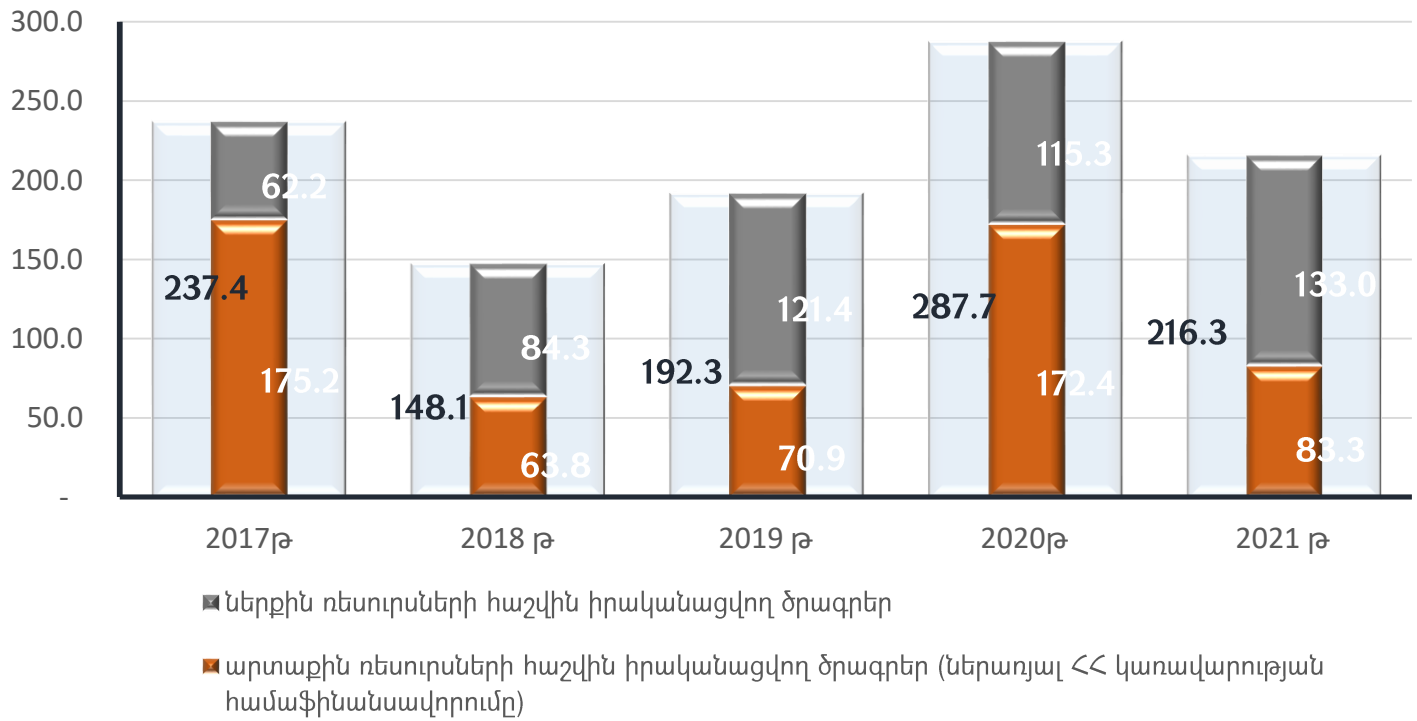
- 2021 թվականի ծախսերի ընդհանուր ծավալի միջին տարեկանի շուրջ 88.3 %-ը կկազմեն ընթացիկ ծախսերը, (2020 թվականին այդ ցուցանիշը ծրագրվել է 84.5%),որոնք ուղղված կլինի ծառայությունների մատուցման, տրանսֆերտների տրամադրման, ֆինանսավորման ծախսերի իրականացման և հանրության կողմից անմիջականորեն օգտագործվող ակտիվների հետ կապված միջոցառումներին:

Գծապատկեր 19. 2017-2021թթ. ընթացիկ ծախսերի ֆինանսավորման ըստ տնտեսագիտական դասակարգման կառուցվածքի ծախսերի հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ

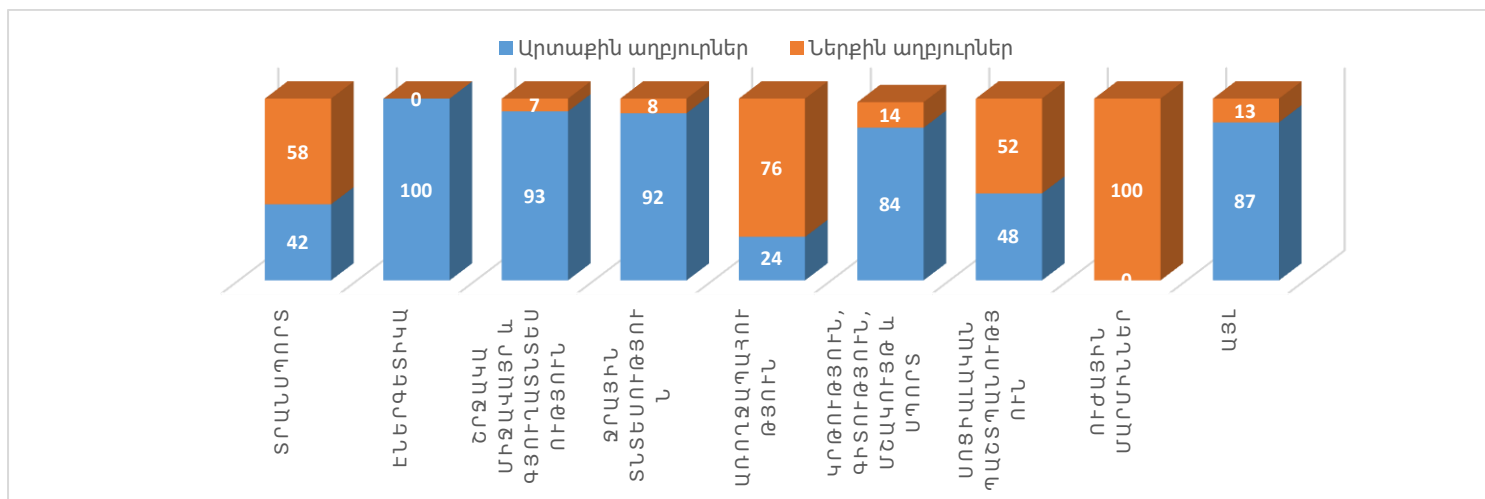
- 2021 թվականի պետական բյուջեից նախատեսվում է տրամադրել հատկացումներ ՀՀ համայնքներին, որը կազմել է 82.5 մլրդ դրամ կամ ընդհանուր բյուջետային ծախսերի 4.4 % և ՀՆԱ-ի 1.3 %: 2020 թվականին այն կազմել է՝ 79.2 մլրդ դրամ կամ ընդհանուր բյուջետային ծախսերի 4.3 %-ը:
- 2021 թվականի ընթացքում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ֆինանսավորման կառուցվածքում արձանագրվում է արտաքին աղբյուրների ծավալի նվազում ի հաշիվ ներքին աղբյուրների ֆինանսավորման ծավալի մեծացման:

Գծապատկեր 20. 2017-2021թթ. Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ֆինանսավորման կառուցվածքը

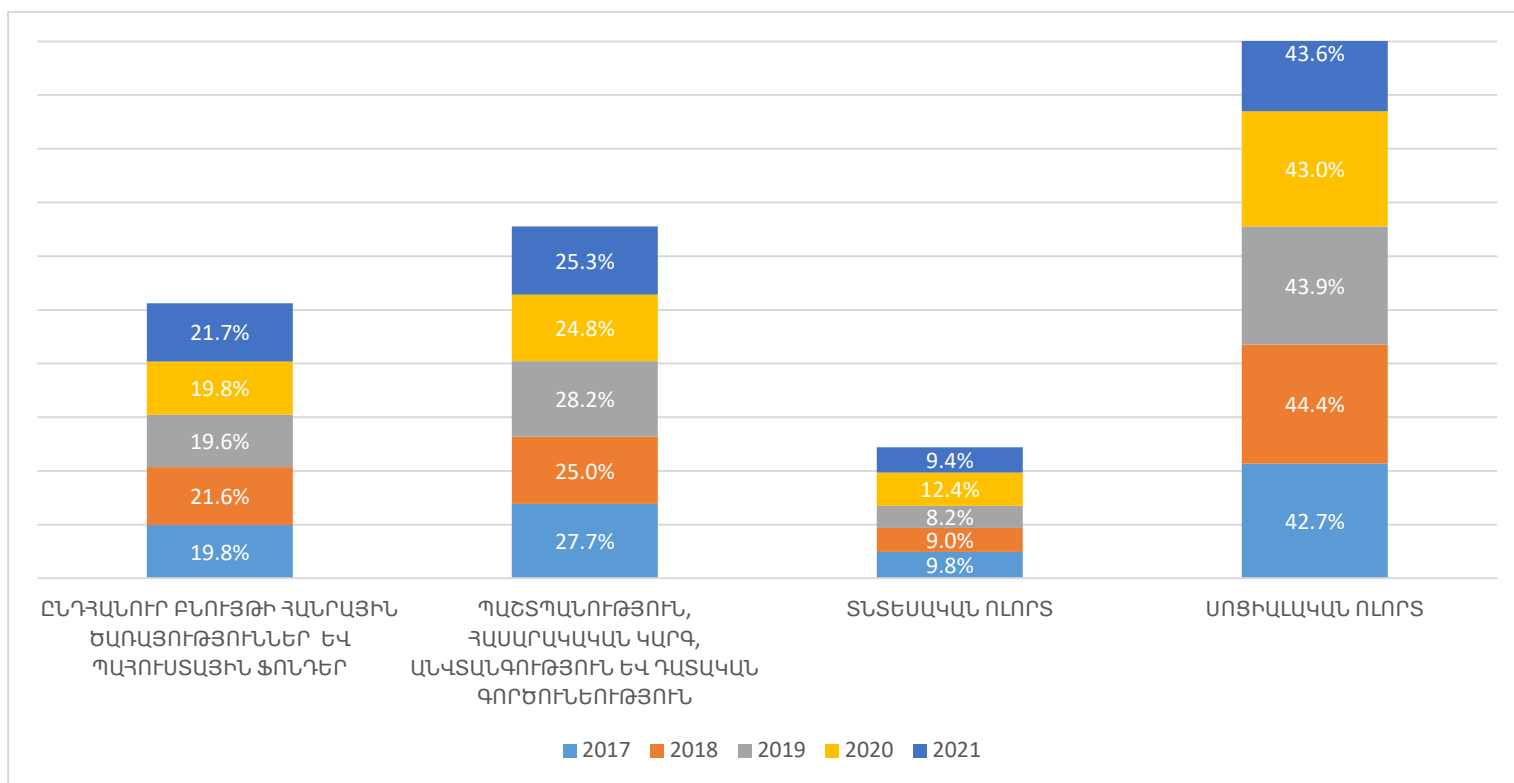

- 2021 թվականի ընթացքում ընդհանուր ծավալի կանխատեսվող 216.3 մլրդ դրամ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի շուրջ 38.5 %-ը (83.3 մլրդ դրամ) նախատեսվում է ֆինանսավորել արտաքին աղբյուրների, իսկ 61.5%-ը (133.0 մլրդ դրամ)՝ ներքին աղբյուրների հաշվին: Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի իրականացման գերակայությունները հանդիսանալու են ինչպես ենթակառուցվածքային, այնպես էլ սոցիալական ոլորտներում ներդրումները:

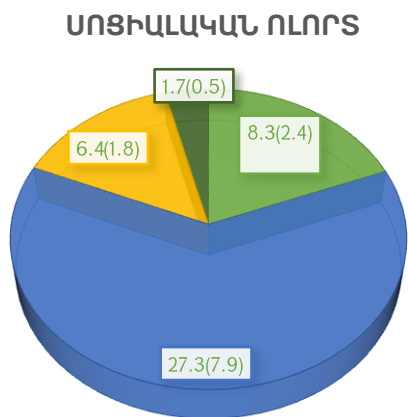
Գծապատկեր 21. 2021թթ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ֆինանսավորման կառուցվածքը ըստ արտաքին և ներքին աղբյուրների, ընդհանուրի նկատմամբ %

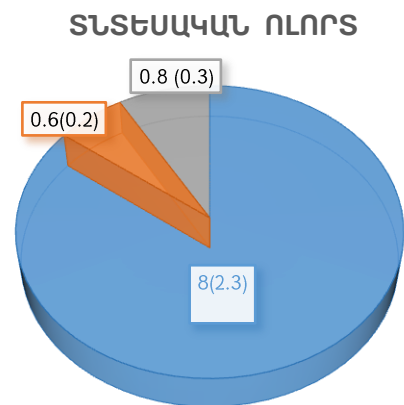
Գծապատկեր 22. 2017-2021թթ. բյուջետային ծախսերի գործառնական դասակարգումը

Գծապատկեր 23. 2021 թվականի սոցիալական և տնտեսական ոլորտների ուղղվող ծախսերը ընդամենը ծախսերի մեջ (փակագծերում՝ կշիռը ՀՆԱ-ում)

- Կրթություն
- Սոցիալական պաշտպանություն
- Առողջապահություն
- Բանգիտ, մշակույթ և կրոն

- Տնտեսական հարաբերություններ
- Շրջակա միջավայրի պաշտպանություն
- Բնակարանային շինարարություն և կոմունալ ծառայություններ

**ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐՆ ԸՍՏ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ.
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ**

ԲԱԺԻՆ 1. ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

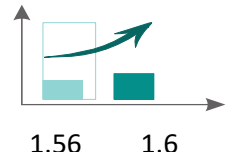
- 2021 թ. աշխատանքի և սոցիալական պաշտպանության ոլորտում գերակա են շահառուներին մատուցվող ծառայությունների շարունակականության ապահովումը՝ խրախուսելով ծառայությունների հասարակական կազմակերպություններին մրցութային եղանակով պատվիրակումը, ծառայությունների ապահինստիտուցիոնալացման գործընթացի համատեքստում համայնքային այլընտրանքային ծառայությունների ընդլայնումը՝ ներգրավելով համայնքի ներուժը:
- Զբաղվածության բնագավառում գերակա են աշխատաշուկայի լարվածության մեղմումը, զբաղվածության ակտիվ ծրագրերի միջոցով աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց, ըստ առաջնահերթությունների, կայուն զբաղվածության ապահովումը և ինքնազբաղվածության խթանումը, աշխատանք փնտրողների, հատկապես, հաշմանդամություն ունեցող անձանց, երիտասարդների զբաղվածության մակարդակի բարձրացումը, կայուն զբաղվածություն ապահովող պետական ծրագրերին գործատուների շահագրգիռ ներգրավվածության խթանումը:
- Երեխաների հիմնահարցերի բնագավառում առաջիկա տարիներին պետական քաղաքականությունն ուղղվելու է երեխայի ընտանիքում ապրելու իրավունքի իրացմանը, նրա սոցիալական պաշտպանության երաշխիքների ապահովմանը, մատուցվող այլընտրանքային ծառայությունների ցանցի զարգացմանը (այդ թվում՝ բնակարանի վարձակալության հնարավորությունների ընձեռում), ինչպես նաև երեխաների խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում մատուցվող ծառայությունների որակի բարելավմանը, նրանցում խնամվող երեխաների հասարակություն ինտեգրման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծմանը:
- Մարդկանց թրաֆիքինգի և կանանց հիմնահարցերի բնագավառում պետական քաղաքականությունն ուղղվում է ընտանիքում բռնության, թրաֆիքինգի և շահագործման ենթարկված անձանց սոցիալական պաշտպանությանն ու հասարակություն ներառմանը: Հիմք կդրվի ընտանիքում բռնության, թրաֆիքինգի և շահագործման երևույթի համակարգված կանխարգելմանը՝ նպաստելով կանանց և տղամարդկանց իրապես հավասար հնարավորությունների և իրավունքների արմատավորմանը:
- Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հիմնահարցերի բնագավառում 2021 թ. սոցիալական պաշտպանության քաղաքականությունն շարունակվելու է ուղղվել հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանությանը և հավասար հնարավորությունների ապահովմանը: Շարունակվելու են աշխատանքները հաշմանդամություն ունեցող անձի կարիքի բազմակողմանի գնահատման և գնահատման արդյունքներով համապատասխան ծառայությունների որոշարկման նոր մոդել ներդնելու ուղղությամբ:
- Տարեցների հիմնահարցերի բնագավառում քաղաքականությունն ուղղված է կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված անձանց սոցիալական պաշտպանությանն ու հասարակություն ներառմանը, մասնավորապես, խնամքի կարիք ունեցող 65 տարին լրացած տարեցների, 18 տարին լրացած հաշմանդամություն ունեցող անձանց (այդ թվում՝ հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող), ինչպես նաև որոշակի բնակության վայր չունեցող անօթևան մարդկանց սոցիալական պաշտպանության, իրավունքների ապահովման, արժանապատիվ կենսապայմանների ստեղծմանն ու կյանքի որակի բարելավման հարցերի լուծմանը:
- Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստների (ԸԿԲՆ) հասցեականության բարձրացման նպատակով կառավարությունը քննարկում է ընտանիքների անապահովության գնահատման կարգում նոր բնութագրիչների կիրառման հետ կապված հարցադրումներ,

համակարգի արդյունավետության բարձրացմանն ու նպաստառուների համար կայուն եկամտի ստեղծմանն ուղղված միջոցառումներ:

- 2021 թ. սոցիալական պաշտպանության ծրագրերի ֆինանսավորման ծավալներում կարևորվում են կենսաթոշակային ապահովությունը, անապահով սոցիալական խմբերին աջակցությունը, սոցիալական ապահովությունը:

ԲԱԺԻՆ 2. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՄ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- Ընտանեկան նպաստ ստացող ընտանիքների կշիռը ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստներ ստացողների թվում կկազմի ավելի քան 75. %:
- Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստներն են՝ ընտանեկան նպաստ՝ երեխա ունեցող ընտանիքների համար, սոցիալական նպաստ՝ երեխա չունեցող ընտանիքների համար, հրատապ օգնություն՝ կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող ընտանիքների համար:
- Ծնելիության գումարային գործակիցը 1.56-ից կաճի 2022թ.կազմելով 1.6:
- 2021 թ. վերջում կգործեն 38 համալիր սոցիալական ծառայությունների տարածքային կենտրոններ (ՀՄԾՏԿ):
- Կայուն զբաղվածություն ապահովող միջոցառումների արդյունքում աշխատանքի տեղավորված անձանց տեսակարար կշիռը այդ միջոցառումներում ընդգրկված անձանց թվաքանակում, 2020 թ. համեմատ, 2023 թ. կաճի 16.1 տոկոսային կետով՝ կազմելով 81.1%:
- Նախատեսվում է շուրջօրյա խնամքի հաստատություններում խնամք ստացող երեխաների թվի նկատմամբ ընտանեկան տիպի այլընտրանքային խնամք ստացող երեխաների թվի հարաբերակցությունը ելակետային 0.4 %-ից 2023 թ. հասցնել 2.1%-ի:
- Ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց թվի նկատմամբ պետական ֆինանսավորմամբ աջակցություն ստացած շահառուների թիվը 2021 թ. նախատեսվում է հասցնել 80 %-ի:
- 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց խնամքի ծառայություններ ստացողների թվաքանակում կբարձրանա խնամքի այլընտրանքային ծառայություններ ստացողների ընդգրկվածության մակարդակը՝ ելակետային 79 %-ից 2023 թ. դառնալով 89%:
- Կբարելավվի հաշմանդամություն ունեցող անձանց մատուցվող ծառայությունների հասցեականությունը և արդյունավետությունը՝ 2021 թ. պետական ծառայություններ ստացողների թիվը կաճի 0.3%-ով:

ԲԱԺԻՆ 3. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- 2021թ. համար կենսաթոշակային ապահովության բնագավառում**
- Սպայական անձնակազմի և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակներ- ծախսը՝ 32,610.2 մլն դրամ (2020 թ.՝ 30,133.7 մլն դրամ), շահառուների թիվ՝ միջին տարեկան 34 440 մարդ (2020 թ.՝ 33 646 մարդ),
- Շարքային զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակներ- ծախսը՝ 593.5 մլն դրամ (2020 թվականին՝ շուրջ 622.0 մլն դրամ), շահառուների թիվ՝ միջին տարեկան 1 655 մարդ (2020 թվականին՝ 1 734 մարդ),
- Աշխատանքային կենսաթոշակներ- ծախսը՝ 245,315.9 մլն դրամ (2020 թ.՝ 246,472.0 մլն դրամ), շահառուների թիվ՝ միջին տարեկան 467 151 մարդ (2020 թ.՝ 468 761 մարդ): Միջին ամսական հաշվարկային աշխատանքային կենսաթոշակը 2021թ. կկազմի 43,761 դրամ՝ պահպանելով 2020 թ. մակարդակը, 2021թ. համար նվազագույն կենսաթոշակի

չափի փոփոխություն չի նախատեսվում, ըստ այդմ կպահպահնվի 2020 թ. համար սահմանված չափը՝ 26 500 դրամ:

- ՀՀ օրենքներով նշանակված կենսաթոշակներ- ծախսը՝ 3,009.9 մլն դրամ (2020 թ.՝ 2,959.5 մլն դրամ), շահառուների թիվ՝ 730 մարդ (2020 թ.՝ 720 մարդ):
- **2021թ. համար սոցիալական ապահովության բնագավառում**

Ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու դեպքում սոցիալական նպաստներ- ծախսը՝ 25,395.4 մլն դրամ (2020 թ.՝ 20,640.2 մլն դրամ), 2021 թվականին շահառուների թիվ՝ միջին տարեկան 79 461 շահառու (2020 թ. 67 087 մարդ)՝ պահպանելով 2020 թ. նպաստների միջին ամսական հաշվարկային մակարդակը:

Կենսաթոշակ, ծերության նպաստ, կերակրողին կորցնելու դեպքում նպաստ կամ հաշմանդամության նպաստ ստանալու իրավունք ունեցող անձանց մահվան դեպքում տրվող թաղման նպաստ- ծախսը՝ 4,456.8 մլն դրամ (2020թ.՝ 4,402.0 մլն դրամ), շահառուների կանխատեսվող թիվ՝ 22 284 մարդ (2020 թ.՝ 22 010 մարդ)՝ պահպանելով 2020թ. միանվագ նպաստի մակարդակը:

- **2021թ. համար ժողովրդագրական վիճակի բարելավման բնագավառում**

Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստի տրամադրման ապահովում- ծախսը՝ 7,861.3 մլն դրամ (2020 թ.՝ 3,740.9 մլն դրամ), շահառուների թիվ՝ 24 721 շահառու, որից գյուղական բնակավայրերում՝ շուրջ 12 000 շահառու (2020 թ.՝ 14 371 մարդ): Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստի ամսական չափը 2021 թ. համար կկազմի 26 500 դրամ՝ պահպանելով 2020թ. մակարդակը:

- Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստ - ծախսը՝ 16,852.2 մլն դրամ (2020 թ.՝ 13,755.4 մլն դրամ), իսկ երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստի չափերն են՝ 1-ին, 2-րդ երեխայի ծննդյան դեպքում՝ 300.0 հազ. դրամ, 3-րդ, 4-րդ երեխայի ծննդյան դեպքում՝ 1 մլն դրամ, 5-րդ և հաջորդ երեխայի ծննդյան դեպքում՝ 1.5 մլն դրամ:

- Երեխա ունեցող ընտանիքների բնակարանային ապահովման աջակցությանը

կուղղվի 526.8 մլն դրամ: Միանվագ դրամական աջակցություն

կտրամադրվի. մարզային բնակավայրերում բնակարան ձեռք բերող

248 շահառու ընտանիքների, երիտասարդ ընտանիքների կանխավճարի

ապահովագրության ձեռք բերմանը՝ 540 շահառու ընտանիքների, երեխայի օսնդով պայմանավորված՝ հիփոթեքային վարկ մարող 300 շահառու ընտանիքների:

- **2021թ. համար սոցիալական աջակցություն անաշխատունակության դեպքում**

- Մայրության նպաստ- ծախսը՝ 11,260.3 մլն դրամ (2020 թ.՝ 8,268.3 մլն դրամ):

- Չաշխատող անձանց տրվող մայրության նպաստի չափը 2021 թ. կմնա անփոփոխ:

- Ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում նպաստ- ծախսը՝

3,009.2 մլն դրամ (2020 թ.՝ 1,643.1 մլն դրամ):

2021թ. համար անապահով սոցիալական խմբերին աջակցության բնագավառում

- Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստներին կուղղվի 36,680.1 մլն դրամ: Նպաստառուների թվաքանակը կանխատեսվում է, որ կկազմի շուրջ 97 216 ընտանիք, իսկ ընտանեկան նպաստի միջին ամսական չափը՝ 31,442 դրամ:

▪ **2021թ. համար զբաղվածության բնագավառում**

- Սեզոնային զբաղվածության խթանման միջոցով գյուղացիական տնտեսությանն աջակցության տրամադրման նպատակով կֆինանսավորվի թվով 764 ծրագիր՝ ընդգրկելով 918 շահառու: Նշված նպատակով կհատկացվի 192.8 մլն դրամ:
- Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց անասնապահությամբ զբաղվելու համար աջակցության տրամադրման համար նախատեսվում է տրամադրել կտրամադրվի 575.6 մլն դրամ՝ 500 ծրագրի իրականացման համար:
- Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց փոքր ձեռնարկատիրական գործունեության աջակցության տրամադրման համար կտրամադրվի 50.0 մլն դրամ՝ 50 անձանց համար:
- Մինչև երեք տարեկան երեխայի խնամքի արձակուրդում գտնվող անձանց, երեխայի մինչև երկու տարին լրանալը աշխատանքի վերադառնալու դեպքում, երեխայի խնամքն աշխատանքին զուգահեռ կազմակերպելու համար աջակցության տրամադրման նպատակով 600 շահառուի համար նախատեսվում է ուղղել 448.8 մլն դրամ:
- Աշխատաշուկայում անմրցունակ և մասնագիտություն չունեցող մայրերի համար գործատուի մոտ մասնագիտական ուսուցման կազմակերպման նպատակով 173 շահառուի
- Համար նախատեսվում է հատկացնել 113.5 մլն դրամ:
- Ձեռք բերած մասնագիտությամբ մասնագիտական աշխատանքային փորձ ձեռք բերելու համար գործազուրկներին աջակցության տրամադրման նպատակով 409 շահառուի համար կհատկացվի 164.3 մլն դրամ:
- Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքի տեղավորման դեպքում գործատուին միանվագ փոխհատուցման տրամադրման նպատակով 1000 անձանց համար կտրամադրվի 207.5 մլն դրամ:
- Հաշմանդամություն ունեցող երեխաների 28 ծնողների համար դասընթացների կազմակերպմանը կուղղվի 2.6 մլն դրամ:
- Գործազուրկների, աշխատանքից ազատման դիսկ ունեցող, ինչպես նաև ազատազրկման ձևով պատիժը կրելու ավարտին վեց ամիս մնացած աշխատանք փնտրող անձանց մասնագիտական ուսուցման կազմակերպման նպատակով կուղղվի շուրջ 63.9 մլն դրամ, իսկ կրթաթոշակի համար՝ 71.4 մլն դրամ 700 շահառուի համար:
- Թվով 10 աշխատանքի տոնավաճառի կազմակերպման համար կհատկացվի 7.0 մլն դրամ:
- Աշխատաշուկայում անմրցունակ ազատազրկ վայրերից վերադարձած, հաշմանդամություն ունեցող, ինչպես նաև «հաշմանդամ ունեցող երեխա» կարգավիճակ ունեցող անձանց աշխատանքի տեղավորման դեպքում գործատուին աշխատավարձի մասնակի փոխհատուցման և հաշմանդամություն ունեցող անձին ուղեկցողի համար դրամական օգնության տրամադրման համար կտրամադրվի 42.8 մլն դրամ՝ ընդգրկելով 50 շահառու:
- Գործազուրկին այլ վայրում աշխատանքի տեղավորման աջակցության տրամադրման համար կհատկացվի 23.3 մլն դրամ 22 շահառուի համար:

- Վարձատրվող հասարակական աշխատանքների կազմակերպման միջոցով գործազուրկների ժամանակավոր զբաղվածության ապահովման միջոցով կիրականացվի թվով 84 ծրագիր՝ ընդգրկելով 840 անձ: Այդ նպատակով կհատկացվի 126.0 մլն դրամ:

- **2021 թ. համար ընտանիքների, կանանց և երեխաներին աջակցության բնագավառում**

Ընտանիքներին, կանանց և երեխաներին աջակցությանն ուղղվող ֆինանսական միջոցները 2020թ. համեմատ 2021թ. աճել են շուրջ 255.5 մլն դրամով, կամ 7.4 տոկոսով:

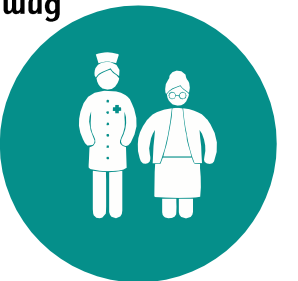
- 13.3 մլն դրամի շրջանակում կշարունակվի ընտանիքում բռնության ենթարկված շուրջ 60 անձանց, անհրաժեշտության դեպքում նրանց խնամքի տակ գտնվող երեխաներին, անհատույց ապահովումը բնակելի տարածքով, որտեղ անհրաժեշտության դեպքում նաև կտրամադրվեն սոցիալական ծառայություններ:
- Ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց աջակցության կենտրոնների ծառայություններ կստանան շուրջ 1 800 շահառու (66.7 մլն դրամ):
- Ընտանիքում բռնության ենթարկվածների ժամանակավոր աջակցության նպատակով 100 շահառուի համար կհատկացվի 10.0 մլն դրամ:
- 2021 թ. պետական բյուջեում շուրջ 40.2 մլն դրամ է նախատեսվել թրաֆիքինգի և շահագործման, սեռական բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և նրանց մատչելի, բազմակողմանի ու օպերատիվ աջակցության կազմակերպման նպատակով (8 շահառու համար):
- Մարդկանց թրաֆիքինգի (և/կամ) շահագործման զոհերին միանվագ դրամական փոխհատուցման տրամադրման միջոցառմամբ դրամական փոխհատուցում կտրվի 7 շահառուի, իսկ ֆինանսական ռեսուրսը կկազմի 1.8 մլն դրամ:

- **2021 թ. համար խնամքի ծառայություններ 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց**

- Կշարունակվի շուրջօրյա խնամքի ծառայությունների մատուցումը

տարեցների և հաշմանդամություն ունեցող 18 տարին լրացած 1 180 անձանց,

որի համար պետական ֆինանսավորումը կկազմի 2,512.3 մլն դրամ:

- Կշարունակվի տնային պայմաններում և ցերեկային կենտրոններում (սննդի տրամադրման գծով) տարեց և հաշմանդամություն ունեցող անձանց սպասարկումը, որի համար կուղղվի 447.8 մլն դրամ, կսպասարկվեն 4 025 շահառու:
- Ժամանակավոր կացարան կտրամադրվի թվով 100 անօթևան մարդկանց, որի համար պետական ֆինանսավորումը կկազմի 58.9 մլն դրամ:
- Երևան քաղաքում տնային խնամքի ծառայություններ կտրամադրվեն հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող 50 անձի, պետական բյուջեից կտրամադրվի 14.4 մլն դրամ:
- 2021 թ. կմեկնարկի սոցիալական բնակարանային ֆոնդի կացարաններում բնակվող միայնակ կենսաթոշակառուներին կոմունալ (գազի, էլեկտրաէներգիայի և ջրամատակարարման վարձավճարների) ծախսերի դիմաց դրամական փոխհատուցման տրամադրումը, որի շրջանակում 100 շահառուի համար պետական ֆինանսավորումը կազմում է 14.4 մլն դրամ:
- Հաշվի առնելով հանրապետությունում համավարակով պայմանավորված՝ տարեցների հետ շփման ռիսկը, ցերեկային կենտրոնները 2021 թ. կվերապրոֆիլավորվեն և տարեցներին կաջակցեն պարենային օգնության (սննդի փաթեթների) տրամադրմամբ՝ պահպանելով անվտանգության և հակահամաճարակային կանոնները:

- Կշարունակվի Զոհված (մահացած) առաջին, երկրորդ և երրորդ խմբի հաշմանդամ զինծառայողների անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովման և բնակարանային պայմանների բարելավման միջոցառումը՝ նրանց անհատույց ֆինասական աջակցության տրամադրման եղանակով: Ինչպես 2020թ., այնպես էլ 2021 թ. բյուջեով այդ նպատակի համար կտրամադրվի 500.0 մլն դրամ՝ 66 զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքների աջակցելու նպատակով (2020թ.՝ 62 ընտանիք), այդ թվում՝ 9 ընտանիք Երևան քաղաքում, 57 ընտանիք՝ մարզերում:
- 2021 թ-ին բնակարանային շինարարության ուղղությամբ նախատեսվել է 1,290.6 մլն դրամ: Նշված միջոցառման շրջանակներում նախատեսվում է ավարտին հասցնել Ապարան քաղաքի Բաղրամյան 43 հասցեում գտնվող վթարային շենքի փոխարեն նոր բնակելի շենքի և սկսել Սպիտակ քաղաքում նոր բնակելի շենքի կառուցման աշխատանքները, (2020 թ. նախատեսվել էր 522.0 մլն դրամ՝ Բաղրամյան 43 հասցեում գտնվող վթարային շենքի փոխարեն նոր բնակելի շենքի շինարարության և թվով 5 նախագծահետազոտական փաստաթղթերի ձեռքբերման համար):

2021թ. համար հաշմանդամություն ունեցող անձանց աջակցության բնագավառում

- Հաշմանդամություն ունեցող անձանց գնահատված կարիքի հիման վրա՝ պետական հավաստագրերի միջոցով տրամադրվելու են 13 311 աջակցող միջոցներ (այդ թվում՝ պրոթեզների, օրթեզների, քայլակների, անվասայլակների, լսողական սարքերի և այլ պարագաների ձեռքբերման նպատակով), որի համար ֆինանսավորումը կկազմի 886.7 մլն դրամ:
- Շարունակվելու է մրցութային կարգով ընտրված կազմակերպությունների միջոցով՝ ցերեկային և համայնքահենք այլընտրանքային կենտրոններում հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնամքի և սոցիալ-վերականգնողական ծառայությունների մատուցումը:

2021թ. համար ավանդների և այլ փոխհատուցումների բնագավառում

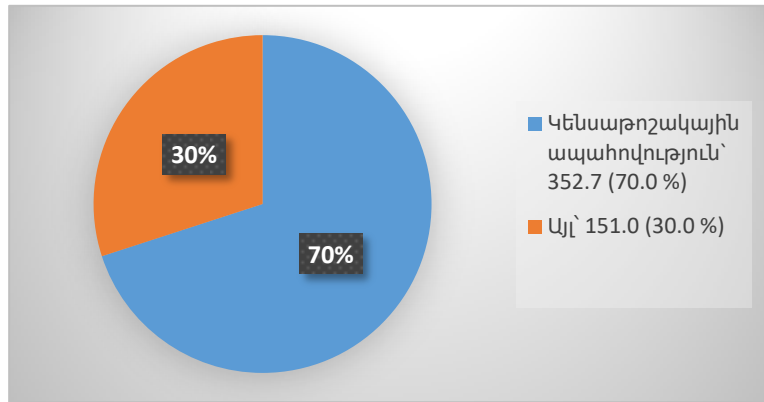
- Նախկին ԽՍՀՄ Խնայբանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ներդրված դրամական ավանդների դիմաց փոխհատուցում ստացող շահառուների մեջ ընդգրկված են մինչև 1938 թվականի դեկտեմբերի 31-ը ներառյալ ծնված անձինք և այլ առանձին սոցիալական խմբեր: 2021 թ. ֆինանսավորումը կազմում է 1,200.0 մլն դրամ:
- 2021 թ. կշարունակվեն ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի (ԻՄԾՀ) ներդրման գործընթացները: ՀԲ վարկային միջոցներով (Սոցիալական պաշտպանության վարչարարության երկրորդ վարկային ծրագիր, վարկային միջոցներ՝ 1,667.58 մլն դրամ, համաֆինանսավորում՝ 444.7մլն դրամ) կշարունակվեն հանրապետության տարբեր տարածաշրջաններում համալիր սոցիալական ծառայությունների տարածքային կենտրոնների (ՀՄԾՏԿ) համար հատկացված շինությունների վերանորոգման և վերագինման աշխատանքները: 2021 թ. կշարունակվեն և ավարտին կհասցվեն ևս 10 ՀՄԾՏԿ-ների շինվերանորոգման աշխատանքները: Միջոցներ կուղղվեն նաև ԻՄԾՀ-ի տարբեր մակարդակներում/ենթահամակարգերում գործառնող կառույցների/ ստորաբաժանումների աշխատակիցների վերապատրաստումներին

ԲԱԺԻՆ 4. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

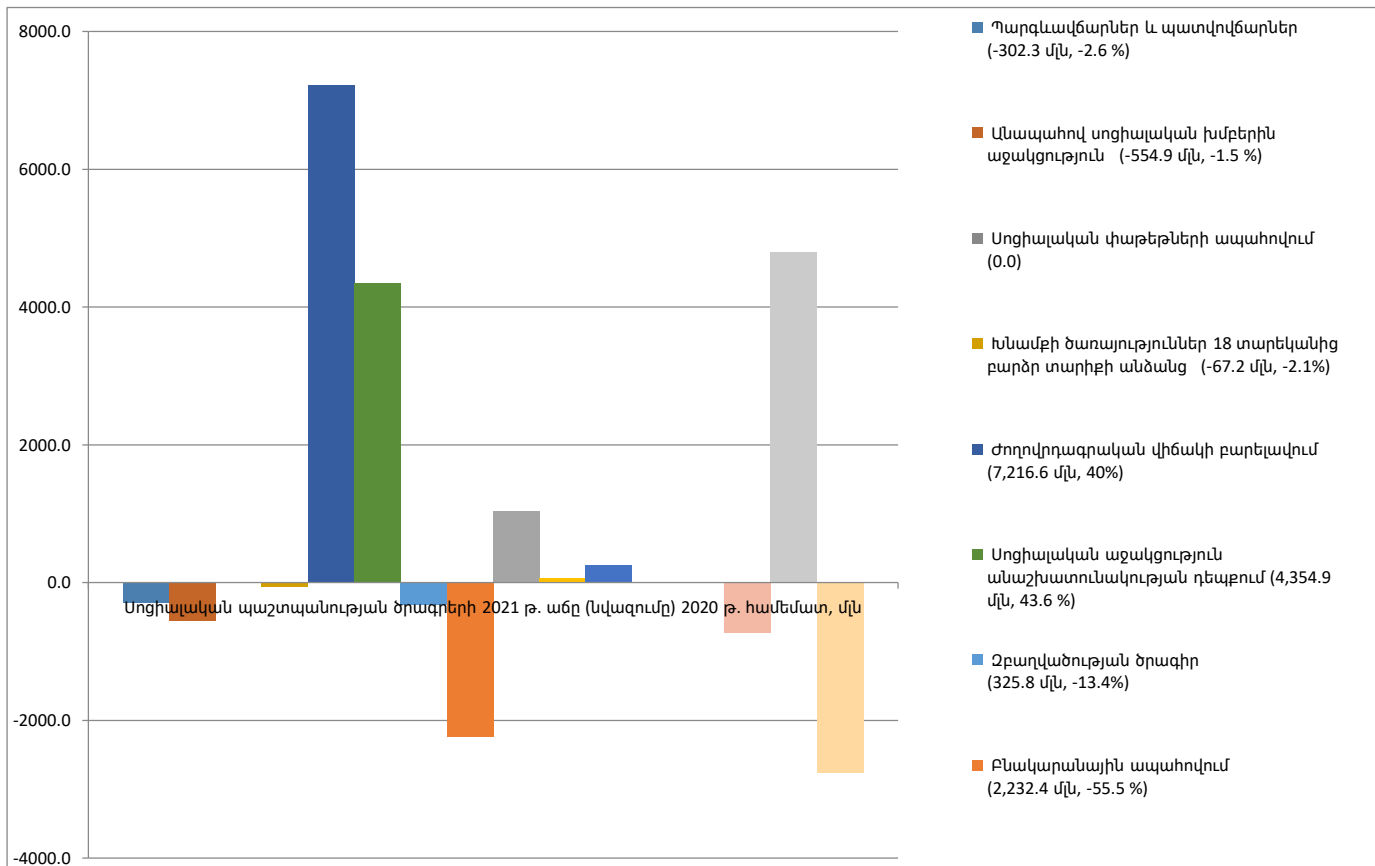
Աղյուսակ 2. Ոլորտի պետական ծրագրերը

#	Ծրագրի անվանումը	2021թ., մլն դրամ	2020թ մլն դրամ	Կշիռը ընդամենը ուրրտի բյուջեում, 2021թ, %	2021/202 0թ., մլն.դրամ	2021/2020թ., %	Կշիռը ընդամենը ուրրտի հատկացումների աճում, տոկոս
	Ընդամենը՝ ԱԱՀՆ	503,670.6	492,908.5		10,762.1	2.2	100
1.	Կենսաթոշակային ապահովություն	352,682.7	351,652.5	70.0	1,030.2	0.3	9.6
2.	Անապահով սոցիալական խմբերին աջակցություն	37,692.3	38,247.2	7.5	(554.9)	(1.5)	(5.2)
3.	Սոցիալական ապահովություն	30,862.6	26,060.6	6.1	4,802.0	18.4	44.6
4.	Ժողովրդագրական վիճակի բարելավում	25,249.7	18,033.1	5.0	7,216.6	40.0	67.1
5.	Սոցիալական աջակցություն անաշխատունակության դեպքում	14,351.9	9,997.0	2.8	4,354.9	43.6	40.5
6.	Պարզևավճարներ և պատվովճարներ	11,261.3	11,563.6	2.2	(302.3)	(2.6)	(2.8)
7.	Սոցիալական փաթեթների ապահովում	10,619.5	10,619.5	2.1	0.0	0.0	0.0
8.	Սոցիալական պաշտպանության բնագավառում պետական քաղաքականության մշակում, ծրագրերի համակարգում և մոնիթորինգ	5,612.1	5,546.1	1.1	66.0	1.2	0.6
9.	Ընտանիքներին, կանանց և երեխաներին աջակցություն	3,696.7	3,441.2	0.7	255.5	7.4	2.4
10.	Ինամքի ծառայություններ 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց	3,104.5	3,171.7	0.6	(67.2)	(2.1)	(0.6)
11.	Սոցիալական պաշտպանության համակարգի բարեփոխումներ	2,112.2	4,877.2	0.4	(2,765.0)	(56.7)	(25.7)
12.	Զբաղվածության ծրագիր	2,100.8	2,426.6	0.4	(325.8)	(13.4)	(3.0)
13.	Բնակարանային ապահովում	1,790.6	4,023.1	0.4	(2,232.5)	(55.5)	(20.7)
14.	Ավանդների փոխհատուցում	1,212.0	1,942.9	0.2	(730.9)	(37.6)	(6.8)
15.	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց աջակցություն	1,193.3	1,177.9	0.2	15.5	1.3	0.1
16.	Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի զարգացման ծրագիր	128.3	128.3	0.0	0.0	0.0	0.0

Գծապատկեր 24.
Կենսաթոշակային
ապահովության
մասնաբաժինը
ընդամենը՝
սոցիալական
պաշտպանության
ծրագրերի
բյուջեում

Գծապատկեր 25. Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի ծրագրերի 2021 թ. աճը (նվազումը) 2020 թ. համեմատ, մլն.

- 2021 թ. սոցիալական պաշտպանության ծրագրերի բյուջեի 70.0 տոկոսը ուղղվում է «Կենսաթոշակային ապահովություն» ծրագրին: Հաջորդ խոշոր երեք ծրագրերն են՝ «Անապահով սոցիալական խմբերին աջակցություն», «Սոցիալական ապահովություն» և «Ժողովրդագրական վիճակի բարելավում» ծրագրերը, որոնք կազմում են սոցիալական պաշտպանության բյուջեի, համապատասխանաբար, 7.5; 6.1 և 5.0 տոկոսը:
- 2021 թ. բյուջետային ռեսուրսները 2020 թ. նկատմամբ աճել է ընդամենը 2.2 տոկոսով, որում բյուջետային ռեսուրսների աճի տեսանկյունից առաջին դիրքում է «Ժողովրդագրական վիճակի բարելավում» ծրագիրը, որին բաժին է ընկնում ոլորտի բյուջեի 10,762.1 մլն դրամ աճի մոտ 67.1 տոկոսը կամ 7,216.6 մլն դրամ: Արդյունքում, ծրագրի բյուջեն 2020 թ. նկատմամբ աճել է 40.0 տոկոսով:

- Ոլորտի հաջորդ կարևոր ուղղություններ են համարվել «Սոցիալական աջակցություն անաշխատունակության դեպքում», «Սոցիալական ապահովություն» ծրագրերը, որոնք կազմում են բյուջեի աճի, համապատասխանաբար, 40.5 և 44.6 տոկոսը:
- Միաժամանակ, 2021 թ. բյուջետային ռեսուրսները 2020 թ. նկատմամբ որոշ ծրագրերի մասով նվազել է 6,978.6 մլն դրամով: Բյուջետային ռեսուրսների նվազման տեսանկյունից առաջին դիրքում է «Սոցիալական պաշտպանության համակարգի բարեփոխումներ» ծրագիրը, որին բաժին է ընկնում 2021 թ. բյուջեի աճի մեջ 25.7 տոկոս կամ 2,765.0 մլն դրամ նվազում: Արդյունքում, ծրագրի բյուջեն 2020 թ. նկատմամբ նվազել է 56.7 տոկոսով: Այս իմաստով հաջորդը «Բնակարանային ապահովում» (բյուջեի աճի մեջ 20.7 տոկոս կամ 2,232.5 մլն դրամ նվազում, արդյունքում, բյուջեն 2020 թ. նկատմամբ նվազել է 55.5 տոկոսով) և «Ավանդների փոխհատուցում» (բյուջեի աճի մեջ 6.8 տոկոս կամ 730.9 մլն դրամ նվազում, արդյունքում, բյուջեն 2020 թ. նկատմամբ նվազել է 37.6 տոկոսով) ծրագրերն են:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

Առողջապահության ոլորտի քաղաքականության հիմքում դրված են.

- Բուժօգնության տրամադրման հավասարության,
- արդարության,
- մատչելիության և
- բժշկական օգնության որակի ապահովումը:
- Քաղաքականության առաջնահերթություններն են համարվում հետևյալ ծառայությունները՝
- Առողջության առաջնային պահպանումը
- Մոր և մանկան առողջությունը
- Վերարտադրողական առողջության պահպանումը

Կառավարությունը կարևորում է՝

Հիվանդությունների կանխարգելման ճանապարհով բնակչության առողջության հիմնական ցուցանիշների բարելավումը,

Մահացության ցուցանիշների կրճատումը, հանրապետության ամբողջ տարածքում, ժամանակակից բժշկական ծառայությունները հասանելի դարձնելը,

Հանրապետությունում ուռուցքաբանական ծառայությունների շարունակական բարելավումը:

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

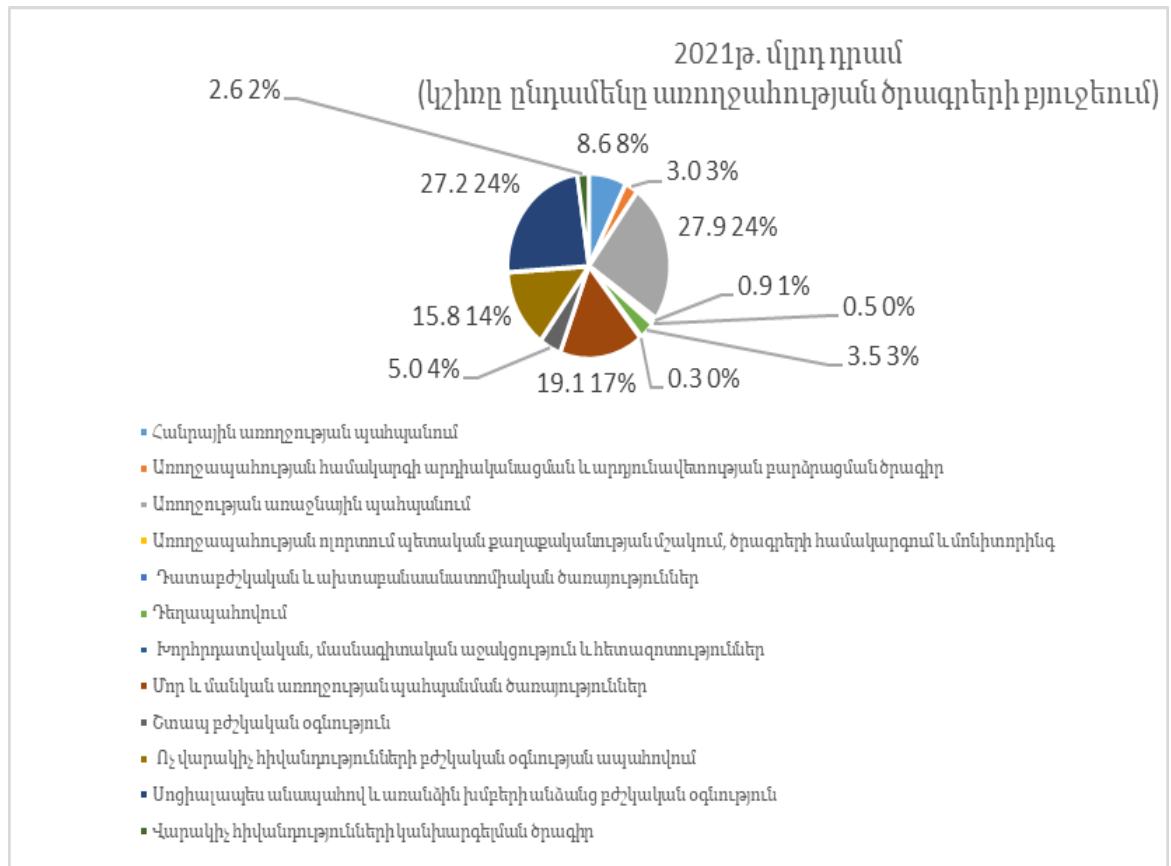
- Կաճի թիրախային խմբերի (1-6 տարեկան) ամբողջական ընդգրկվածության տոկոսը՝ 95%-ից մինչև 99%:
- Հանրապետությունում 5%-ով կնվազի ծխողների քանակը:
- Կնվազի վարակիչ հիվանդություններից (տուբերկուլոզ, ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ) մահացության մակարդակը, մահվան դեպքերի քանակը 100,000 բնակչի հաշվով 7.94-ից կնվազի մինչև 7.54:
- Կնվազեն ոչ վարակիչ հիվանդություններից մահացության մակարդակները, մահվան դեպքերի քանակները 100,000 բնակչի հաշվով՝
- Չարորակ նորագոյացությունների դեպքում՝ 189.6-ից մինչև 183.9
- Շաքարային դիաբետի դեպքում՝ 39.2-ից մինչև 38
- Արյան շրջանառության համակարգի հիվանդությունների դեպքում՝ 454.5-ից մինչև 440.9:
- Մանկական (0-1 տարեկան) մահացության մակարդակը 1,000 կենդանաձնի հաշվով կկրճատվի՝ 8.2-ից 7:
- Մայրական մահացության մակարդակը, 100,000 կենդանաձնի հաշվով կկրճատվի՝ 16.3-ից 15:
- Պետական բյուջեի միջոցների հաշվին առողջության ապահովագրություն տրամադրված անձանց թիվը կավելանա՝ 100,000-ից մինչև 300,000:

- Հիվանդանոցային բժշկական օգնության ծառայություններ ստացած սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկված շահառուների թիվը ընդհանուր շահառուների թվում կապելանա՝ 18.1%-ից մինչև 20%:
- Առանձին հիվանդություններով դեղեր ստանալու իրավունք ունեցող անձանց դեղերով ապահովվածությունը կաճի՝ 95%-ից մինչև 98%:
- Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին տրամադրվող դեղերի տեսականին ըստ հիվանդությունների կապելանա 4-ով՝ 12 հիվանդությունների փոխարեն 16-ը:

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական ծառայություններին պետական բյուջեից կհատկացվի 27,4 մլրդ դրամ: Հավելյալ միջոցները ուղղվելու են առաջնային օղակի կողմից մատուցվող ծառայությունների քանակի ավելացմանը:
- Շտապ բժշկական օգնության (ՇԲՕ) ծառայությանը կուղղվի 5,0 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա 4,3 մլրդ դրամի փոխարեն: Ավելացվող գումարները ուղղվելու են շտապ բժշկական օգնության գծով կանչերի քանակի ավելացմանը:
- Կբարելավի իմունականխարգելման ծրագիրը: 2021թ. շարունակվելու է վեցավալենտ պատվաստանյութի ներդրման գործընթացը: 2021թ. ոլորտին ուղղվող ֆինանսավորումը կկազմի 3,5 մլրդ դրամ:
- Հեմոդիալիզի և պերիտոնիալ դիալիզի անցկացման ծառայությունների համար պետական բյուջեից կհատկացվի 3,2 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա 2,9 մլրդ դրամի փոխարեն: Ավելացվող գումարը կուղղվի հեմոդիալիզի ծառայության շահառուների թվի ավելացմանը և ծառայության աշխարհագրական ընդլայնմանը:
- Անհետաձգելի բժշկական օգնության ծառայությունների համար պետական բյուջեից կհատկացվի 3,4 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա 2,8 մլրդ դրամի փոխարեն: Ավելացվող գումարը կուղղվի մատուցվող ծառայությունների քանակի ավելացմանը, այդ թվում նաև ինսուլտի ծրագրի դեպքերի ավելացմանը:
- Ուռուցքաբանական և արյունաբանական հիվանդությունների բժշկական օգնությանը կուղղվի 4,4 մլրդ դրամ՝ 2020 թվականի բյուջեով հաստատված 3,4 մլրդ դրամի դիմաց: Ուռուցքաբանական և արյունաբանական հիվանդությունների բժշկական օգնության գծով օգտվելու դեպքերի թիվը կկազմի 26,526՝ 2019-ի համեմատ աճելով 5,766:

Գծապատկեր 26. Առողջապահության պետական ծրագրերը

Առողջապահության ոլորտում պետական քաղաքականության մշակում, ծրագրերի համակարգման և մոնիտորինգի իրականացմանը կուղղվի 991,9 մլն դրամ:

Միգրացիոն ոլորտի զարգացման նպատակով կառավարությունը նախատեսում է՝

1988-1992 թվականներին Ադրբեջանից բռնագաղթված և Հայաստանի Հանրապետությունում ապաստանած փախստական ընտանիքների բնակարանային ապահովում,

ՀՀ-ում փախստական ճանաչված և ապաստան ստացած անձանց, նաև երկարաժամկետ միգրանտների ինտեգրման գործողությունների իրականացում,

Օտարերկրյա պետություններից հարկադիր վերադաձող ՀՀ քաղաքացիներին աջակցության և խորհրդատվության տրամադրում,

Միջազգային պաշտպանության կարիք ունեցող օտարերկրյա քաղաքացիներին և քաղաքացիություն չունեցող անձանց ՀՀ-ում ապաստանի տրամադրման ուղղությամբ աշխատանքների իրականացում,

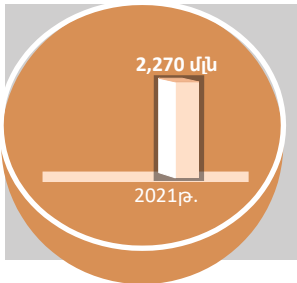
ՌԴ -ում մուտքի արգելք ունեցող ՀՀ քաղաքացիների մուտքի արգելքի վերացման նպատակով աշխատանքների իրականացում,

Օտարերկրացիներին ՀՀ-ում աշխատանքի թույլտվության տրամադրման միասնական թվայնացման համակարգի ներդրման աշխատանքների իրականացում:

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

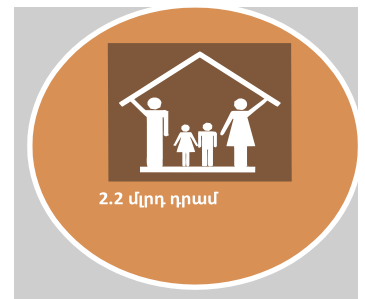
- ՀՀ-ում ապաստան հայցող և փախստական ճանաչված անձանց **ինտեգրման ինդեքսը չի փոխվի** և տարեվերջին կկազմի **20%**:

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Կապահանվեն փախստականների ինտեգրմանն ուղղված միջոցները:
 2021թ. այս հատկացումները կկազմեն 2,270 մլն դրամ:

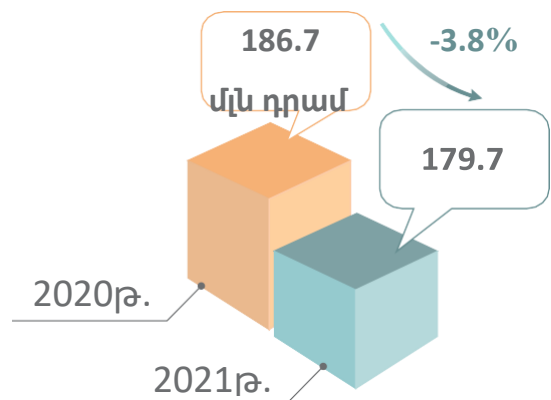
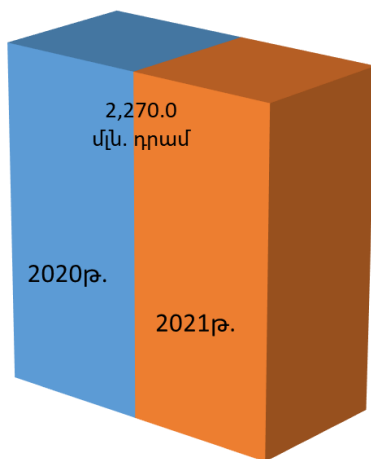
Կշարունակվի 1988-1992 թվականներին բռնագաղթված և ՀՀ-ում ապաստանած փախստական ընտանիքների բնակարանային ապահովման նոր քաղաքականությունը և նշված շահառու ընտանիքների բնակարանային ապահովման աջակցությանը, ինչպես նաև Միջազգային պաշտպանության կարիք ունեցող օտարերկրյա քաղաքացիներին և քաղաքացիություն չունեցող անձանց ՀՀ-ում ապաստանի տրամադրման, ապաստան հայցողներին դրամական փոքրածավալ օգնության տրամադրման, փախստական ճանաչված և ապաստան ստացած անձանց բնակարանների վարձակալության ծախսերի փոխհատուցման, ինչպես նաև խորհրդատվական և քաղաքացիական կողմներոշման վերապատրաստումների ծառայությունները, օտարերկրյա պետություններից հարկադիր վերադաժող ՀՀ քաղաքացիներին աջակցության և խորհրդատվության տրամադրումը:

ԲԱԺԻՆ 3. ՄԻԳՐԱՑԻՈՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

Աջակցություն փախստականների ինտեգրմանը

Միգրացիոն բնագավառում պետական քաղաքականության մշակում և իրականացում

ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

- 2020 թվականին բռնկված COVID-19 համավարակի և ռազմական դրության հետևանքով կրթության և գիտության ոլորտում 2020թ. նախատեսված շատ միջոցառումներ և գործընթացներ փոփոխվեցին, հարմարեցվեցին առկա իրողություններին, իրականացվեց համընդհանուր հեռավար կրթություն, առցանց միջոցառումներ, մի մասն էլ տեղափոխվեց 2021 թվական:

Կրթության ոլորտում կշարունակվեն հիմնական բարեփոխումները, որոնց նպատակն է՝

- ✓ Կրթության որակի բարձրացումը,
- ✓ Բնակչության բոլոր խավերի համար որակյալ կրթության մատչելիության ապահովումը,

Համակարգի արդյունավետության շարունակական բարձրացումը:

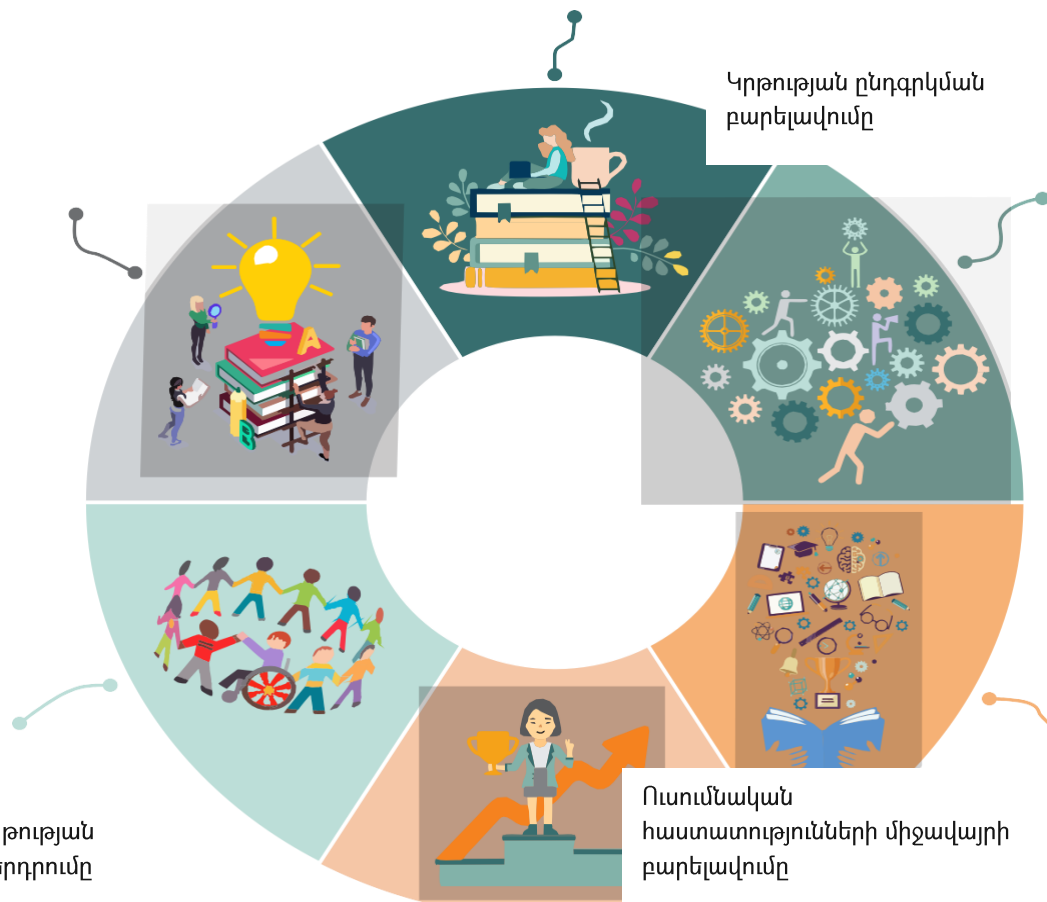
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԺԾԾ

Ժամանակակից ուսումնական միջավայրի ստեղծում

ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ԿԱՐԵՎՈՐՈՒՄ Է՝

Ուսուցման կազմակերպման նոր մոդելների ներդրումը

Կրթության ընդգրկման բարելավումը

Համընդհանուր ներառական կրթության համակարգի ներդրումը

Ուսումնական հաստատությունների միջավայրի բարելավումը

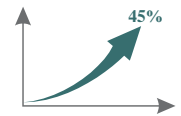
Ուսուցիչների որակավորման և եկամուտների բարձրացումը

ՔԱՄԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ (2023թ.)

- Պարտադիր կրթության բոլոր երեք մակարդակներում ընդգրկվածությունն առկա առավելագույն 91.3%-ից կաճի և 2023թ. կկազմի 99%:
- Արտադպրոցական դաստիարակության ծրագրերում 6-18 տարեկան երեխաների ընդգրկվածությունը մինչև 2022թ. կգրանցի կրկնակի աճ՝

- Միջազգային գիտական միջոցառումներում և համաժողովներում ներկայացված գիտական հետազոտությունների քանակը մինչև 2023թ. կաճի մեկ քառորդով:
- Մինչև 2023թ. միջազգային հայտնի գիտական հանդեսներում հրապարակումների, հոդվածների, հետազոտությունների քանակը կաճի 10%-ով:
- Հանրապետության բոլոր մարզերի դպրոցների տարրական դասարանների և նախակրթարանների սովորողների համար կապահովվի դպրոցական սնունդ ՀՀ պետական բյուջեից (2023թ.):
- 2023թ. դրությամբ կամավոր ատեստավորմանը մասնակցած հանրակրթական դպրոցի ուսուցիչների թիվը կկազմի 45%:

- 2023թ. հանրապետության 100 դպրոցներ կհարմարեցվեն հաշմանդամություն ունեցող աշակերտներին:
- Կրթության առանձնահատուկ կարիք ունեցող երեխաների 95%-ը կընդգրկվի հանրակրթական դպրոցներում (2023թ.):
- Նախնական և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների ընդունվածների թիվը 33.1%-ից կաճի և 2023թ. կկազմի 35%:

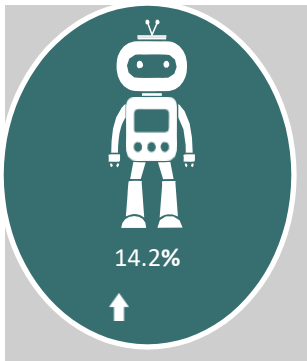

- Նախնական և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների շրջանավարտների՝ 6 ամսվա ընթացքում աշխատանք գտնողների ցուցանիշը 2023թ. կհասնի 38.3%-ից 45%-ի:
- Նախնական և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում 2023թ. աշխատաշուկայի պահանջներին համապատասխանող նոր մասնագիտությունները կավելանան 7-ով:
- Ուսման վարձավճարի լրիվ փոխհատուցմամբ սովորող ուսանողների կշիռը բարձրագույն կրթություն ստացողների մեջ 18%-ից կաճի և 2023թ. կկազմի 24%:
- Խոցելի, սոցիալապես անապահով և սահմանամերձ համայնքների ընտանիքների ուսանողների տեսակարար կշիռը կաճի 4.1%-ից և 2023թ. կկազմի 5%:

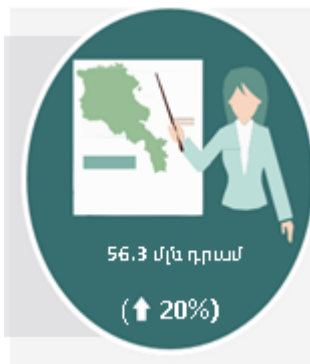

ԲԱԺԻՆ 2. ԻՆՉՊԵՄ ԵՆՔ ՀԱՍՆԵԼՈՒ ՎԵՐՈՆՇՅԱԼ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻՆ

Կավելանան երեխաներին սննդով ապահովող հաստատությունները: 2021 թվականին սննդով կապահովվեն ՀՀ Արագածոտնի, Արարատի, Շիրակի, Սյունիքի, Վայոց ձորի, Տավուշի, Գեղարքունիքի մարզերի, սեպտեմբերից՝ նաև Լոռու մարզի պետական հանրակրթական դպրոցների տարրական դասարաններում և նախակրթարաններում ընդգրկված, շուրջ 79.3 հազար երեխաներ: Երեխաների սննդով ապահովման գծով գումարը նախատեսվել է 1,558.1 մլն դրամի չափով:

Խրախուսվում է դպրոցներում STEM կրթության և ռոբոտատեխնիկայի զարգացման ապահովումը: Հատկացումները կկազմեն 767.1 մլն դրամ՝ 2020 թվականի 671.7 մլն դրամի դիմաց: Ծախսերը նախատեսվել են ինժեներական 760 լաբորատորիաների խմբակավարների վարձատրության գծով, 2020 թվականի 30 ռոբոտաշինության խմբակների և 676 ինժեներական լաբորատորիաների դիմաց: 2021թ. ռոբոտաշինության խմբակները տարրալուծվում են ինժեներական լաբորատորիաների մեջ:

Հեռավոր, սահմանամերձ, լեռնային և բարձր լեռնային բնակավայրերը մանկավարժական կադրերով համալրելու խնդիրը կարևորվում է: Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցմանը կուղղվի շուրջ 332.3 մլն դրամ՝ 2020 թվականի 276.0 մլն դրամի դիմաց:

Միջազգային օլիմպիադայի նախապատրաստում: 2022թ. նախատեսվում է ՀՀ-ում անցկացնել կենսաբանության միջազգային օլիմպիադա, որի նախապատրաստական աշխատանքները սկսվել են 2020թ-ից և այդ նպատակին 2021 թ-ին կուղղվի 33.5 մլն. դրամ:

Կշարունակվի մանկավարժներին պարգևատրման՝ 2020թ.-ի նախաձեռնությունը: «Ուսուցչի օրվա» առթիվ հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների մանկավարժների պարգևատրումներին կուղղվի 22.0 մլն դրամ:

Ապահով դպրոց: Փոքրաքանակ երեխաներով համալրված հանրակրթական դպրոցների մոդուլային շենքերի կառուցմանը հատկացվել է 1,000.0 մլն դրամ:

Նախադպրոցական այլընտրանքային ծախսաարդյունավետ մոդելների ներդրում. Այս միջոցառմանը կհատկացվի 154.9 մլն դրամ ծախս, ինչը կուղղվի այլընտրանքային, քիչ ծախսատար, կեսօրյա նախադպրոցական կրթական ծառայությունների տարբեր մոդելների ներդրմանը: Ծրագիրը կլուծի գյուղական համայնքների փոքրաթիվ դպրոցների արդյունավետ կառավարման խնդիրը, հնարավորություններ կստեղծի գյուղական համայնքի փոքրաթիվ դպրոցները վերածել կրթամշակութային կենտրոնների:

Հանրակրթական դպրոցների աշակերտները կխրախուսվեն անվանական կրթաթոշակով: Հանրապետական և միջազգային օլիմպիադաների հաղթող դպրոցականներին 2021 թվականին այդ նպատակի համար կհատկացվի ընդհանուր առմամբ 35.1 մլն դրամ:

Դպրոցահասակների համար կիրականացվեն մի շարք միջոցառումներ:

Մասնավորապես՝ «Քո արվեստը դպրոցում», «Դասական երաժշտություն «Դաս A»», «Քո գիտությունը դպրոցում», «ՀՀ հանրակրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 11-րդ դասարանների աշակերտների ռազմամարզական ճամբարի կազմակերպում»:

Համընդհանուր ներառական կրթության համակարգի ներդրմանը նախատեսվել է 2,638.5 մլն դրամ՝ 2020 թվականի 2469.9 մլն դրամի դիմաց: Կիրականացվեն հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների և ուսուցչի օգնականների ներառական դասավանդման հմտությունների զարգացման միջոցառումներ: ԱՄՆ ՄԶԳ «Ներառական կրթության համակարգի ներդրում» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում կիրականացվեն առնվազն 100 հանրակրթական դպրոցների փոքրածավալ վերանորոգումներ, ներառյալ՝ թեքահարթակներ, հասանելի սանհանգույցներ, ռեսուրս սենյակներ, 5 մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոնների փոքրածավալ վերանորոգում:

ՀԲ վարկային միջոցներով («Կրթության բարելավման վարկային ծրագիր, 3,369.1 մլն դրամի շրջանակում կշարունակվի հանրակրթության ոլորտի բարելավումը՝ միջնակարգ դպրոցի երրորդ աստիճանի զարգացման, հիմնական կրթական կազմակերպությունների կարողությունների և կրթության որակի բարելավման միջոցով:

«Հայաստանում ԵՄ-ն հանուն նորարարության» դրամաշնորհային փորձնական ծրագրի շրջանակներում գիտության, տեխնիկայի, ճարտարագիտության և մաթեմատիկայի (ԳՏՃՄ) ոլորտներում կրթության բարելավմանը, «Կրթության զարգացման և նորարարության ազգային կենտրոնի» զարգացմանը կհատկացվի 525.3 մլն դրամ, որի շրջանակում Տավուշի մարզի ՏՀՏ կիրառելիության ուղղությամբ կվերապատրաստվի 500 ուսուցիչ, իսկ Տավուշ մարզում ԳՏՃՄ ոլորտների կրթական միջավայրի բարելավման համար կհատկացվի 799.9 մլն դրամ:

Որոշ փոփոխություններով կպահպանվի գիտական և գիտատեխնիկական հետազոտությունների ֆինանսավորումը: Գիտական և գիտատեխնիկական պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտություններին նախատեսվել է ուղղել 2454.4 մլն դրամ՝ 2020 թվականի 2,300.3 մլն դրամի դիմաց: Պետական աջակցություն կտրամադրվի միջազգային ճանաչում ունեցող գիտական խմբի ղեկավարներին, նոր ստեղծված հետադոկտորական ծրագրերին, միջազգային հետազոտություններին և միջազգային հետազոտություններ իրականացնող խմբերին:

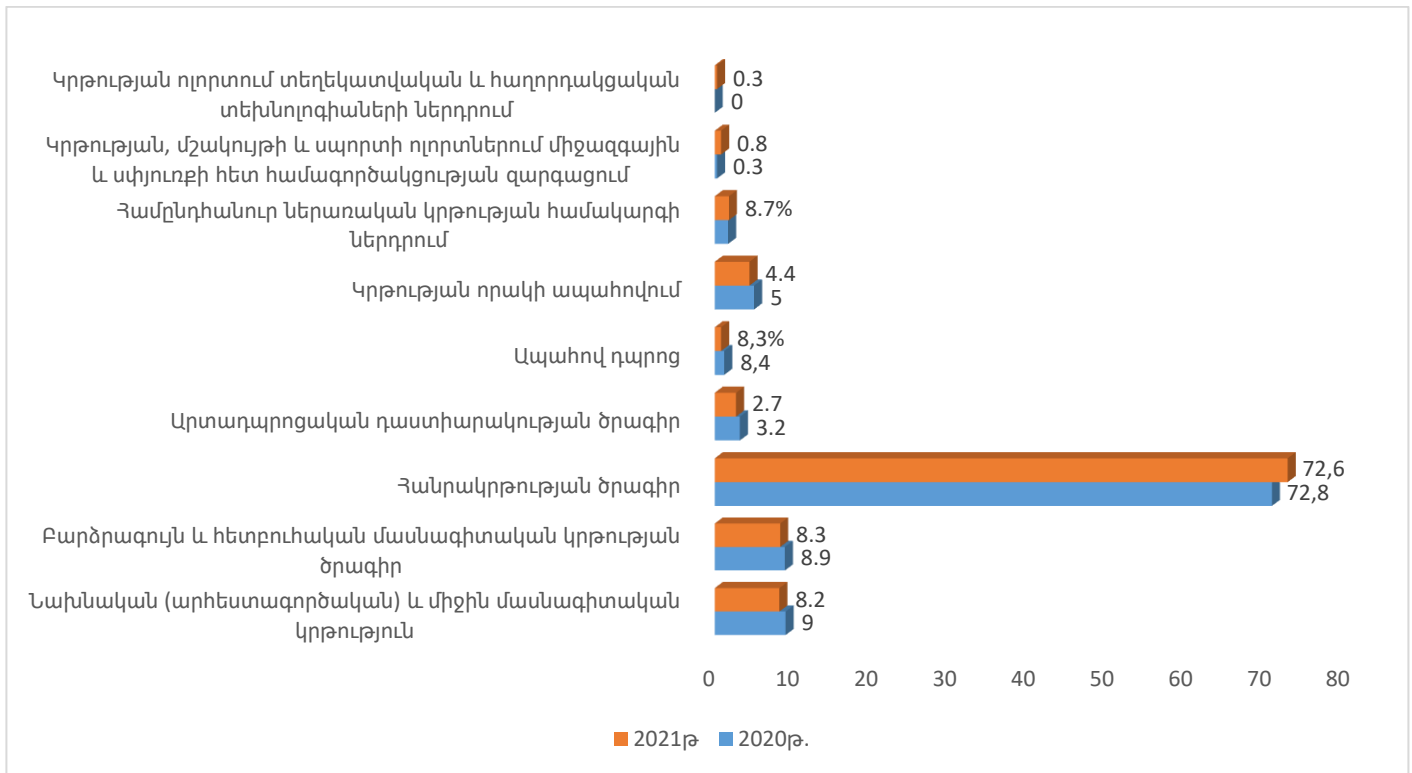
2021թ. Հայաստանում «STARMUS» փառատոնի կազմակերպման և անցկացման համար կհատկացվի 660.0 մլն դրամ:

Օտարերկրյա պետություններում հայերենի և հայագիտական առարկաների դասավանդման համար 2021թ.-ին կծախսվի 119.3 մլն. դրամ՝ 2020 թվականի 82.1 մլն. դրամի դիմաց:

Գծապատկեր 27. ՀՀ պետական բյուջեում կրթության ծրագրերի մասնաբաժինը կրթությանը հատկացված ծախսերի մեջ

- Կրթության ծրագրերի բյուջեի 72.7 տոկոսը բաժին է ընկնում «Հանրակրթության ծրագրին», 8.2 և 8.3 տոկոսը՝ համապատասխանաբար, «Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթություն» և «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթություն» ծրագրերին:
- Ոլորտի ամենամեծ աճ արձանագրած ծրագրերն են «Հանրակրթության ծրագիր» և «Կրթության, մշակույթի և սպորտի ոլորտներում միջազգային և սփյուռքի հետ համագործակցության զարգացում» ծրագրերը:
- Ոլորտի ամենամեծ աճ արձանագրած ծրագրերն են «Համընդհանուր ներառական կրթության համակարգի ներդրում» և «Ապահով դպրոց» ծրագրերը:

Պայմանավորված COVID-19 համավարակով և ռազմական դրությամբ՝ 2020 թվականի մշակութային, սպորտային և երիտասարդական մի շարք միջոցառումներ չեն իրականացվել, իրականացվել են առցանց տարբերակով կամ տեղափոխվել են 2021 թվական:

Կառավարության մշակութային քաղաքականությունն ուղղված է

- մշակութային ժառանգության պահպանմանը և հանրահոջակմանը,
- մշակութային կյանքին հանրային լայն մասնակցության ապահովմանը, մշակութային լայն քարոզչության իրականացմանը և մշակութային հաստատություններ քաղաքացիների հոսքի քաջալերմանը

Սպորտի բնագավառում Կառավարությունը նպատակ է հետապնդում

- նպաստել մարզիկների համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծմանը, մարզական ենթակառուցվածքների շարունակական զարգացմանը, մանկապատանեկան սպորտի զարգացմանը:

Երիտասարդության բնագավառում Կառավարությունը նպատակ է հետապնդում

- ակտիվացնել հասարակական կյանքում երիտասարդների մասնակցությունը,
- մեծացնել երիտասարդների զբաղվածության հնարավորությունները, աջակցել երիտասարդ ընտանիքներին:

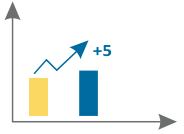
ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- 2021 թվականին կարտադրվեն թվով 28 նոր կինոնկարներ՝ այդ թվում նոր սկսվող խաղարկային, մուլտիպլիկացիոն, վավերագրական և շարունակվող վավերագրական:
- 2021թ. արտադրված կինոնկարներից 15-ը կմասնակցեն միջազգային կինոփառատոնների: Հայաստանում կկազմակերպվեն 5 միջազգային կինոփառատոններ, հայկական կինոնախագծերից 50-ը կմասնակցեն միջազգային կինոօրագրերին:

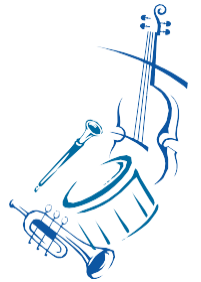
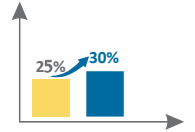

Կընդլայնվեն արվեստի ոլորտում իրականացվող նախագծերը՝ 2023 թվականին ավելանալով 5-ով (53-ից 57), միջազգային նախագծերին կմասնակցեն 19 թատերահամերգային հայաստանյան խմբեր և 55 արվեստագետ:

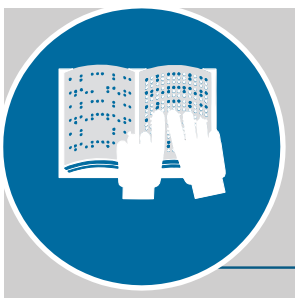

- Կընդլայնվեն հանրապետությունում իրականացվող արվեստի միջազգային նախագծերը՝ 2023 թվականին ավելանալով 2-ով (10-ից 12):
- 2021 թվականին կիրականացվի թանգարանների 6 և ոչ նյութական ժառանգության միջազգայնացման 2 նախագիծ (ցուցահանդեսներ, սեմինարներ և այլն):
- Կընդլայնվի համայնքների ընդգրկվածությունը մշակութային միջոցառումներին՝ 2022 թվականին հասնելով 30%՝ ներկա 25%-ի դիմաց:
- Հանրապետությունում ազգային, փողային և լարային նվագարանների տարածման մակարդակը կաճի՝ 2023թ. նշված գործիքներին տիրապետող երեխաների կշիռը ընդամենը երաժշտական կրթություն ստացող երեխաների մեջ կհասնի մինչև 44%-ի՝ ներկա 34%-ի պայմաններում:
- Արխիվային տեղեկությունների էլեկտրոնային շտեմարանը կընդլայնվի՝ 230000-ից մինչև 270000 գործ:

ԲԱԺԻՆ 2. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

Կինեմատոգրաֆիայի ծրագրին կհատկացվի 714.1 մլն դրամ՝ 2020 թվականի բյուջեով նախատեսված 842.0 մլն դրամի դիմաց: Ծրագրի շրջանակներում տարվա ընթացքում կկազմակերպվեն թվով 5 միջազգային կինոփառատոններ՝ նախորդ տարվա 8 փառատոնի դիմաց:

Տեսողության խնդիրներով հաշմանդամություն ունեցող անձանց կմատուցվեն գրահրատարակչական նոր ծառայություններ: Գրահրատարակչության և գրադարանների ծրագրով նախատեսվում է Բրայլյան տառատեսակով գրքերի տպագրություն, տետրերի պատրաստում և «Խոսող գրքերի» ծայնագրության ծառայություններ, որոնց կուղղի 9.8 մլն դրամ:

Համերգային ծրագրեր, թատերարվեստի, օպերային և բալետի ներկայացումներ: Համերգային կազմակերպությունների գործունեության ապահովմանը ուղղվող ֆինանսավորման ծավալները կաճեն՝ 19.3 տոկոսով, որը պայմանավորված է նվազախմբերի և պետական ազգային ակադեմիական երգչախմբի աշխատողներին լրավճարների տրամադրմամբ, ընդհանուր գումարով՝ 1,150.1 մլն դրամ:

2020 թվականի պետական բյուջեով կատարվել են թվով 7 թատրոնների շենքերի/մասնաշենքերի հիմնանորոգման/նորոգման/ջեռուցման և օդափոխության համակարգի ներդրման/տեխնիկական վերազինման աշխատանքներ, որոնց համար նախատեսվել է 333,070.5 հազար դրամ գումար: Գործընթացը կրում է շարունակական բնույթ: 2021թ. ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության պետական բյուջեով նախատեսված կապիտալ ծախսերի շրջանակներում թատրոնների գծով ծախսեր ներառված չեն բյուջեի չափաքանակի պատճառով, սակայն թվով 4 թատրոնի նորոգման/հիմնանորոգման/վերակառուցման աշխատանքների համար 985,056.3 հազար դրամ գումար ներառվել է 2021թ. առաջնահերթ կապիտալ ծախսերի ցանկում:

Աշխարհի չեմպիոնների պատվովճարները կաճեն: Աշխարհի չեմպիոններին պատվովճարի հատկացումներին ուղղվող ծախսերը կաճեն 28.8 մլն դրամով

Ծախսերի աճը կապված է ինչպես պատվովճար ստացող չեմպիոնների ցանկում նոր շահառուների ընդգրկման, այնպես էլ պատվովճարի չափի ավելացման հետ: Աշխարհի չեմպիոնների պատվովճարը նախկին 55.0 հազարի փոխարեն դարձել է 100.0 հազար դրամ, օլիմպիական չեմպիոններինը՝ 100.0 հազարից՝ 200.0 հազար դրամ: Ընդգրկվել են նոր շահառուներ՝ օլիմպիական խաղերի մրցանակակիրներ, շախմատի համաշխարհային օլիմպիադայի հաղթողներ:

Ադապտիվ սպորտին առնչվող ծառայությունների ծախսերը նույնպես կաճեն: 2020 թվականին նախատեսված Խուլերի ծյուղոյի աշխարհի առաջնությունը, Խուլերի ըմբշամարտի աշխարհի առաջնությունը և Պարափաուերլիֆտինգի աշխարհի գավաթի անցկացումը տեղափոխվել են 2021 թվական: Ընդհանուր առմամբ ադապտիվ սպորտի համար նախատեսվել է 104.1 մլն դրամ: ՀՀ «Տարվա լավագույն մարզիկներ» մրցույթում հաղթող ճանաչված մարզիկները կպարգևատրվեն, այդ նպատակով նախատեսված է՝ 51.5 մլն դրամ: Նախաձեռնությունը մեկնարկել է 2020 թվականին:

Կաճե՛ն «Երիտասարդության» ծրագրին ուղղվող միջոցները: Ծրագրին կուղղվի 1,846.5 մլն դրամ՝ 2020 թվականի 1,533.3 մլն դրամի դիմաց: Ծախսերի աճը պայմանավորված է մատչելի բնակարանների ձեռքբերման նպատակով հիպոթեքային վարկեր վերցնող շահառու երիտասարդ ընտանիքների թվի ավելացմամբ:

«Երիտասարդ ընտանիքին մատչելի բնակարան» պետական նպատակային ծրագրի հատկացումները 2021 թվականին կկազմեն 1,600.9 մլն դրամ նախորդ 1,220.3 մլն դրամի փոխարեն: Միջոցները նախատեսված են երիտասարդ ընտանիքների հիպոթեքային վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորմանը: Ծրագրից կարող են օգտվել առնվազն 6743 երիտասարդ ընտանիքներ:

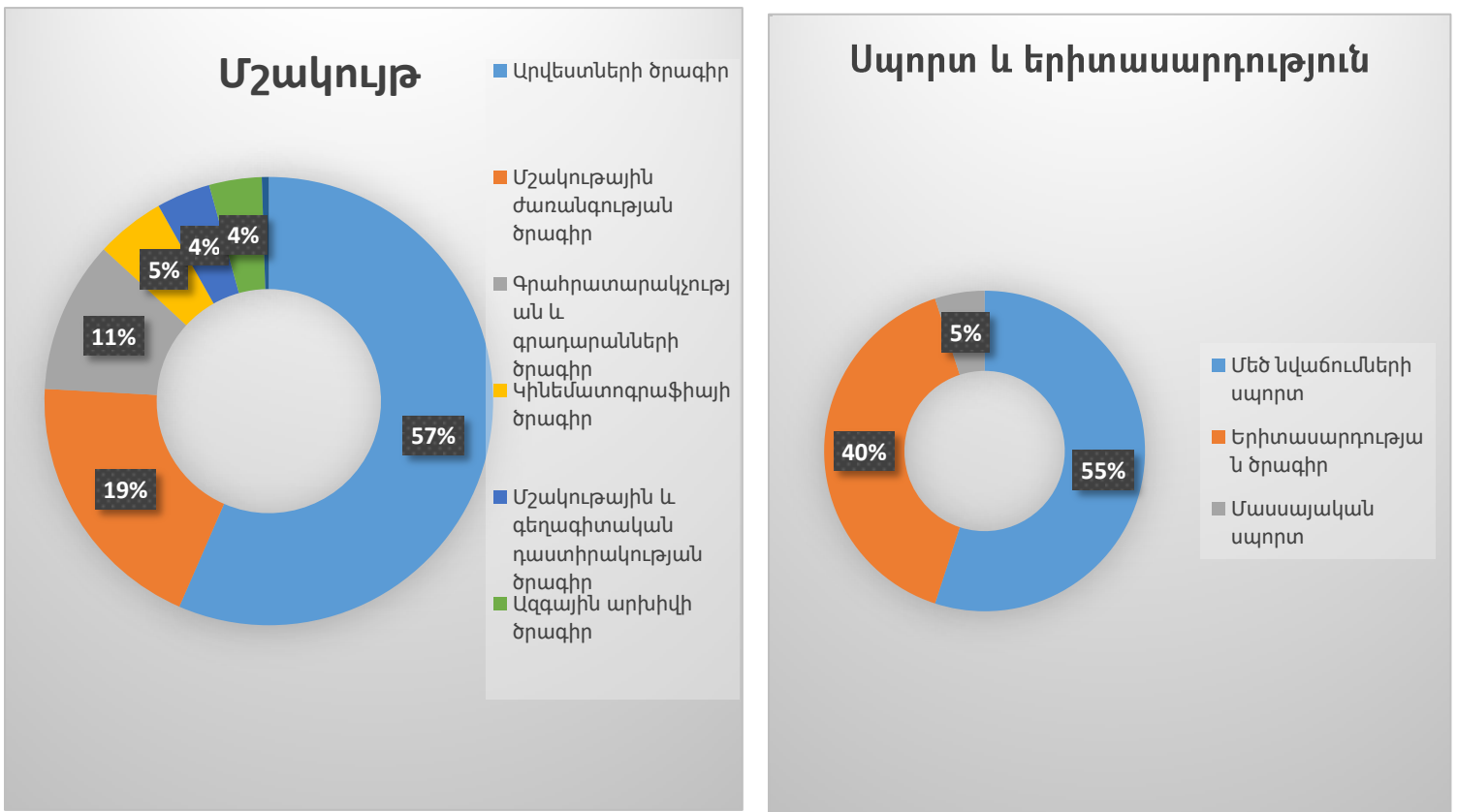
1600,9 մլն դրամ

2020 թվականի պետական բյուջեով կատարվել են թվով 1 մարզական օբյեկտի մասնաշենքի վերակառուցման աշխատանքներ և թվով 2 մարզական օբյեկտի շենքերի/մասնաշենքերի կառուցման/վերակառուցման համար նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի ձեռքբերում, որոնց համար նախատեսվել է 194,243.2 հազար դրամ գումար: Գործընթացը կրում է շարունակական բնույթ: 2021թ. ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության պետական բյուջեով նախատեսված կապիտալ ծախսերի շրջանակներում մարզական օբյեկտների գծով ծախսեր ներառված չեն բյուջեի չափաքանակի պատճառով, սակայն 4 մարզական օբյեկտի կառուցման/վերակառուցման/հիմնանորոգման աշխատանքների համար 2,258,622.9 հազար դրամ գումար ներառվել է 2021թ. առաջնահերթ կապիտալ ծախսերի ցանկում:

2020 թվականի պետական բյուջեով կատարվել են թվով 1 մշակութային տան /հուշարձան համարվող շենք/ վերականգնման և փոքրիկ թանգարանի ստեղծման և թվով 3 թանգարանի օգափոխության, ջեռուցման և հովացման համակարգի ներդրման աշխատանքներ, որոնց համար նախատեսվել է 393,866.9 հազար դրամ գումար: Գործընթացը կրում է շարունակական բնույթ: 2021թ. ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության պետական բյուջեով նախատեսված կապիտալ ծախսերի շրջանակներում թատրոնների գծով ծախսեր ներառված չեն բյուջեի չափաքանակի պատճառով, սակայն թվով 2 թանգարանի հիմնանորոգման/վերակառուցման աշխատանքների և թվով 3 թանգարանի նորոգման համար նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի ձեռքբերման համար 1,053,298.4 հազար դրամ գումար ներառվել է 2021թ. առաջնահերթ կապիտալ ծախսերի ցանկում:

Գծապատկեր 28. Մշակույթի, սպորտի և երիտասարդության պետական ծրագրերը, 2021թ.

- Մշակույթի ծրագրերի բյուջեի 57.0 տոկոսը բաժին է ընկնում Արվեստների ծրագրին: Հաջորդում են «Մշակութային ժառանգության ծրագիրը» և «Գրահրատարակչության և գրադարանների ծրագիրը»: «Մշակութային ժառանգության ծրագիրը»՝ ֆինանսավորման ծավալների աճի առումով, նախորդ տարվա ծավալները կգերազանցի մոտ 30.8 մլն դրամով, կամ աճը կկազմի 1.0 տոկոս:
- Սպորտի և երիտասարդության ոլորտում իրականացվում են թվով երեք ծրագրեր, որոնց բյուջեի շուրջ 55.0 տոկոսը բաժին է ընկնում «Մեծ նվաճումների սպորտ» ծրագրին, որին ուղղվող ֆինանսական ռեսուրսները 2021 թվականին ավելացել են 153.5 մլն դրամով, կամ աճը կկազմի 6.6 տոկոս: Ծախսերի աճի տեսանկյունից առանձնանում է Երիտասարդության ծրագիրը, որի ծախսերի աճը կկազմի 20.4 տոկոս:

Քննադատական ուղղված հատկացումները նպատակ ունեն՝

- Ապահովելու շուրջօրյա հեռուստատեսային, ռադիո և տեսալսողական տեղեկատվության ստեղծումն ու տարածումը,
- Ապահովելու բազմազան տեղեկատվական, ճանաչողական, կրթական, մշակութային, ժամանցային բովանդակությունները,
- Տրամադրելու անաչառ լրատվություն Հայաստանում և աշխարհում տեղի ունեցող կարևոր իրադարձությունների մասին,
- Լուսաբանելու պետական իշխանության մարմինների և հանրային կառույցների գործունեության ուղղությունները, նպատակներն ու արդյունքները,
- Ապահովելու խոսքի ազատության, բազմակարծության և հասարակական համաձայնության հարթակ, ձևավորելով հանդուրժողականության և քաղաքակիրթ բանավեճի նորմեր, վարքագծի օրինակներ
- Կրթական, ճանաչողական, մշակութային և մանկական հաղորդումների միջոցով նպաստելու հասարակության բարոյական և մարդկային հատկանիշների զարգացմանը, աջակցելու երեխաների կրթությանն ու դաստիարակությանը,
- Սփյուռքի մեր հայրենակիցներին ներկայացնելու Հայաստանի քաղաքական և մշակութային կյանքը, ներգրավելու և մասնակից դարձնելու հայաստանյան և համազգային ձեռնարկներին՝ նպաստելով Հայրենիք-Սփյուռք կապերի վերահիմաստավորմանը, Հայրենիքի զարգացմանը և հայրենադարձությանը:

ՔԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- Հանրային հեռուստաընկերության Առաջին ալիքի օրիգինալ հաղորդումների տարեկան ժամաքանակը 2021 թվականին նախատեսվում է 3030 ժամ 2020 թվականի՝ 3000 ժամի դիմաց:

- Հանրային հեռուստաընկերության հաղորդումների բազմազան հաղորդաշարերի քանակը 2021 թվականին նախատեսվում է հասցնել 55-ի 2020 թվականի՝ 50-ի դիմաց:
- Հանրային ռադիոընկերության Առաջին ծրագրի եթերում օրիգինալ /նոր/ հաղորդումների տեսակարար կշիռը՝ հեռարձակվող հաղորդումների ընդհանուր եթերաժամանակի մեջ 2021 թվականին կկազմի 45-48 տոկոս 2020 թվականի՝ 44-ի փոխարեն:

ՔԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

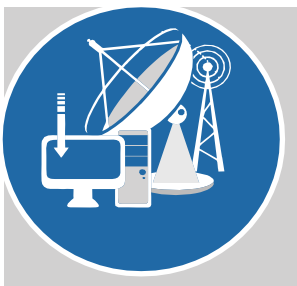
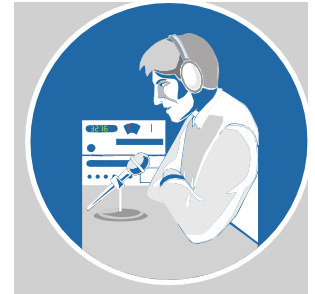
- Հանրային հեռարձակողի խորհրդի կողմից իրականացվում է Ռադիո և հեռուստահաղորդումների հեռարձակում ծրագիրը, որին կուղղվի 7,051.2 մլն դրամ՝ նախորդ տարվա մակարդակից 6.2 տոկոսով պակաս: Նշված գումարից Հանրային հեռարձակողի խորհրդի կառավարման, համակարգման և մոնիտորինգի միջոցառմանը կուղղվի 174.1 մլն դրամ՝ նախորդ տարվա

մակարդակից 18.6 տոկոսով ավել:

- Հանրային հեռուստաընկերության Առաջին ալիքի և Միջազգային ալիքի եթերում հեռուստահաղորդումների պատրաստմանը և հեռարձակմանը կուղղվի 5,651.6 մլն դրամ: Յուրաքանչյուր ալիքով կապահովվի 8,760 ժամ հեռարձակում:

- Ռադիոհաղորդումների պատրաստմանը և հեռարձակմանը կուղղվի 959.4 մլն դրամ, որը նախատեսված է Հանրային ռադիոընկերության «Առաջին ծրագրի», «Երկրորդ ծրագրի», «Հոգևոր-մշակութային», «Արևիկ», «Մշակույթ» և «Ժողովրդական ռադիո» ռադիոալիքներ հաղորդումների պատրաստմանը և հեռարձակմանը՝ յուրաքանչյուր ալիքով ապահովելով 8,760 ժամ հեռարձակում: Մերձավոր Արևելքի և հարևան երկրներում հաղորդումների հեռարձակման տևողությունը կկազմի 821.3 ժամ:

Հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողովի կողմից իրականացվում է Տեսալսողական մեդիայի ոլորտի կանոնակարգում ծրագիրը, որին կուղղվի 330.4 մլն դրամ 2020 թվականի՝ 315.9 մլն դրամի դիմաց:

Գծապատկեր 29. Հեռուստատեսության եվ ռադիոյի բնագավառում իրականացվող պետական ծրագրերը

Տնտեսական քաղաքականությունը խարսխվում է խորս հիմնական հենասայունների վրա, դրանք են՝

Տնտեսական զարգացման նախաձեռնություններում կառավարությունը կարևորում է քաղաքացիների նորարարական ներուժի, ստեղծագործելու ձիրքի և գործարար նախաձեռնողականության խրախուսումը, օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների (ՕՈՒՆ) ներգրավումը և տեխնոլոգիաների կլանումը:

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- ՓՄՁ հատվածի կշիռը ՀՆԱ-ում կկազմի 25.1 % 2023թ.-ին:
- Ապրանքների արտահանում/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 19.6-ից կաճի և կկազմի 21.0%՝ 2023թ.:
- Օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների կշիռը ՀՆԱ-ում 2.1-ից կկազմի 2.5 %՝ 2022թ.:
- Հայաստանի գրավչության բարձրացում և զբոսաշրջիկների ավելացում առնվազն 10%:
- Աջակցություն ստացող մշակող արդյունաբերության կազմակերպությունների կողմից արտահանվող ապրանքների ծավալի կաճի՝ 7.0 մլրդ դրամի:

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ներդրումների և արդահանման խթանման ծրագիր - 1395,0 մլն դրամ որից՝

Արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումներին նախատեսվում է հատկացնել 528.0 մլն դրամ: Ծրագրով նախատեսվում է գործարար համաժողովների կազմակերպում և մասնակցություն, մշակող արդյունաբերության ոլորտների ընկերություններին վարկավորման սուբսիդավորման տրամադրում, հայկական ապրանքների արտերկրյա շուկաներում առաջնորդում:

Օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների ներգրավման նպատակով ներդրումային և ՊՄԳ ծրագրերի զարգացման աջակցությանը կուղղվի 867.0 մլն դրամ: Ծրագիրն իրականացվում է «Հայաստանի Պետական Հետաքրքրությունների Ֆոնդ» ի միջոցով: Ռեսուրսները կուղղվեն օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների ներգրավմանը, ներդրողներին խորհրդատվության և աջակցության տրամադրմանը, օտարերկրյա ներդրումային ծրագրերին բաժնեմասնակցության ապահովմանը և ՊՄԳ ոլորտի զարգացման խթանմանը:

Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացում: Փոքր և միջին ձեռնարկատիրությունը Հայաստանի տնտեսության մրցունակության բարձրացման, ներառականության և կայուն զարգացման ապահովման կարևորագույն գործոններից է: ՀՀ Կառավարությունը ձեռնարկատիրական գործունեությունն առանցքային է համարում կենսունակ մասնավոր հատված ունենալու համար և դիտարկում է այն որպես ներառական տնտեսական զարգացման, նոր ներդրումների ներգրավման և արտադրողականության բարձրացման հիմնական խթան: Ծրագրի բյուջեն կազմում է հատ 183.1 մլն դրամ /347.0 մլն դրամ որպես առաջնահերթություն/, որն ուղղվելու է ՓՄՁ սուբյեկտների տեխնիկական, ֆինանսական և ներդրումային աջակցության ցուցաբերմանը: Ծրագրի գծով նախատեսվում է ՓՄՁ հատվածի կշիռը ՀՆԱ-ում հասցնել 25.1 %-ի, ինչպես նաև, հաշվի առնելով գենդերային բյուջետավորման սկզբունքները, պետական աջակցության իրականացման արդյունքում կանանց կողմից գրանցված ՓՄՁ-ների տեսակարար կշիռը հասցնել 32 %-ի:

ՓՄՁ հետագա զարգացումը խթանելու նպատակով ՀՀ Կառավարությունը 2020 թվականի օգոստոսին ընդունել է «Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման 2020-2024 թվականների ռազմավարությունը», որը կնպաստի ՓՄՁ մրցունակության բարձրացմանը այնպիսի առանցքային ոլորտներում, ինչպիսիք են կարգավորող և ինստիտուցիոնալ դաշտը, ռեսուրսների, այդ թվում նաև ֆինանսների հասանելիությունը, շուկաների հասանելիությունը, մարդկային

կապիտալի և ձեռնարկատիրական մշակույթի զարգացումը: Ռազմավարությամբ օժանդակություն կտրամադրվի մրցունակ և նորարարական ՓՄՁ-ների ձևավորմանը, հաշվի առնելով դրանց կարևորությունը COVID-19 համավարակի ավարտից հետո կայուն զարգացում ապահովելու և երկրում միջին խավի ձևավորման համար:

Հիմնական նպատակներ

- պետական ուղղակի աջակցության գործիքների միջոցով երկրում ՓՄՁ զարգացման խթանումը.
- ՓՄՁ զարգացման ճանապարհով երկրի, հատկապես նրա հեռավոր և սահմանամերձ բնակավայրերի տնտեսական զարգացմանը և անհամամասնությունների հաղթահարմանը նպաստելը.
- ՓՄՁ զարգացման միջոցով երկրի տնտեսության բազմազանեցմանը նպաստելը և զբաղվածության ու ինքնազբաղվածության մակարդակի բարձրացման ապահովումը.
- ՓՄՁ սուբյեկտների պետական աջակցությանը նպատակաուղղված շրջանակների բազմազանեցումը, ինչպես նաև ՓՄՁ սուբյեկտներին ցուցաբերվելիք պետական աջակցության նպատակայնության ու հասցեականության ապահովումը:
- ՓՄՁ զարգացման առաջիկա բյուջետային տարում նախատեսված հիմնական աշխատանքները.
- ՓՄՁ-ի սուբյեկտների ֆինանսական և ներդրումային հնարավորությունների ընդլայնում,
- ՓՄՁ-ի սուբյեկտներում նորարարությունների և ժամանակակից տեխնոլոգիաների ներդրման հնարավորությունների ընդլայնում,
- ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին գործարար ուսուցողական, տեղեկատվական, տեխնիկական և խորհրդատվական ծառայությունների մատուցման հնարավորությունների ընդլայնում,
- ՓՄՁ-ի սուբյեկտների գործունեության շրջանակների ընդլայնում և նրանց մրցունակության բարձրացում,
- նոր ապրանքատեսակների արտադրության և ծառայությունների մատուցման քանակական ու որակական աճ և դրանց արտահանման ծավալների ավելացում,
- սկսնակ գործարարների ձեռներեցությանն աջակցության ցուցաբերում,
- ՓՄՁ-ի սուբյեկտների թվաքանակի ավելացում և դրանց հաշվին նոր աշխատատեղերի ստեղծում, որն իր հերթին կնպաստի ցածր տնտեսական ակտիվությամբ առանձնացող տարածաշրջաններում ձեռնարկատիրական գործունեության զարգացմանը, երկրում գործազրկության կրճատմանը, հասարակության միջին խավի ձևավորմանը և աղքատության հաղթահարմանը:

Աղյուսակ 3. Ծրագրի վերջնական արդյունքները

Չափորոշիչը	Ելակետը		Թիրախը	
	Ցուցանիշը	Ժամկետը	Ցուցանիշը	Ժամկետը
<i>ՓՄՁ կողմից արտադրված համախառն ավելացված արժեքի կշիռը ՀՆԱ-ում</i>	23.1	2018թ	25.1	2023թ
<i>Պեդական աջակցության իրականացման արդյունքում կանանց կողմից գրանցված ՓՄՁ-ների թիվը</i>	28.5%	2019	32%	2023

- Ազատ տնտեսական մրցակցության պաշտպանության և խրախուսման, ձեռնարկատիրության զարգացման և սպառողների շահերի պաշտպանության նպաստելու, բարեխիղճ մրցակցության համար անհրաժեշտ միջավայրի ապահովման նպատակով 2021 թվականի պետական բյուջեից 541.8 մլն. դրամ կհատկացվի ՀՀ տնտեսական մրցակցության պաշտպանության ծրագրի իրականացմանը, որը կուղղվի լայն սպառում ունեցող պարենային և ոչ պարենային նշանակության 5 ապրանքային շուկաների վերլուծության և 100 ուսումնասիրությունների ապահովմանը:

Աղյուսակ 4. Ոլորտի/բնագավառի պետական ծրագրերը

#	Ծրագրի անվանումը	2021թ., մլն դրամ	2020թ., մլն դրամ	Կշիռը ընդամենը ոլորտի բյուջեում, 2021թ., %	2021/2020թ., մլն.դրամ	2021/2020թ., %	Կշիռը ընդամենը ոլորտի հատկացումների աճում, տոկոս
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Բնակչության սանիտարահամաճարակային միջոցառումների իրականացում	3,300,000	0	67.2	3,300,000	-	100
2	Ներդրումների և արտահանման խթանման ծրագիր	1,395,020	1,395,020	28.4	0	0	-
3	Աջակցություն փոքր և միջին ձեռնարկատիրությանը	183,120	183,120	3.7	0	0	-
4	Ստանդարտների մշակում և հավատարմագրման համակարգի զարգացում	30,803.4	30,803.4	0.7	0	0	-

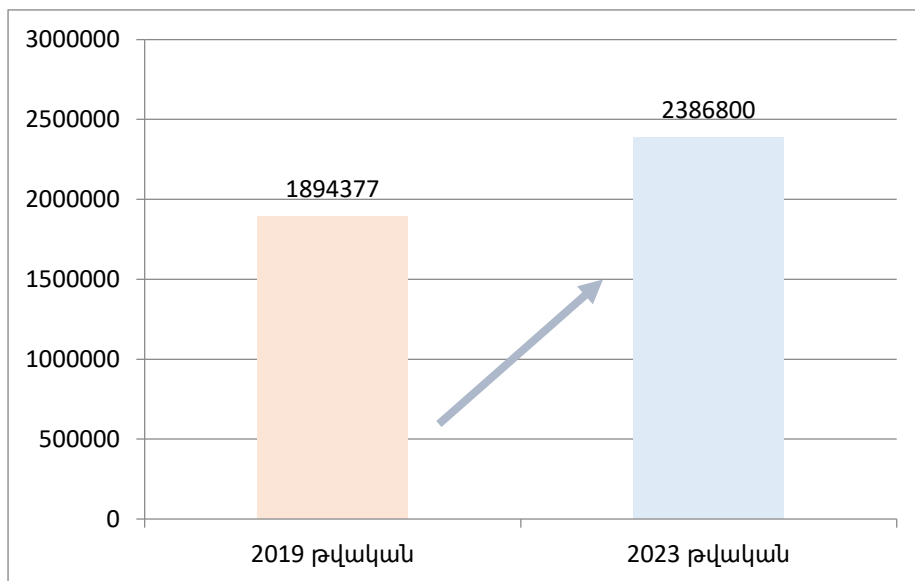
ԶՐՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ

Զբոսաշրջության ոլորտի տեսլականն է ունենալ աշխարհում ճանաչելի, հասանելի, որակապես կայուն և առաջարկների բազմազանությամբ հարուստ զբոսաշրջային նպատակակետ, որտեղ այցելուները կզգան և կմասնակցեն Հայաստանի հնագույն մշակույթի, պահպանված բնության և կենսակերպի զարգացող պատմությանը: Զբոսաշրջության զարգացմանն ուղղվող ֆինանսական ռեսուրսները 2021թ. կկազմի 7,608.0 մլն. դրամ: Ծրագրի շրջանակներում Զբոսաշրջության կոմիտեի աջակցությամբ կշարունակեն ՀՀ մարզերում կազմակերպվել ավանդական փառատոններ, կապահովվի հեղինակավոր պարբերականներում Հայաստանի մասին գովազդատեղեկատվական հոդվածների պատվիրումը, միջազգային համագործակցության շրջանակներում միջոցառումների կազմակերպում:

Աղյուսակ 5. Զբոսաշրջային այցելություններ

2019 թ.	Աճը 2018թ համեմատ	2023 թ.	Աճը 2019թ համեմատ
1.894.377	14.7 %	2. 386. 800	8 % -ի աճի դեպքում

Աղյուսակ 6. Զբոսաշրջությունից ստացվող եկամուտները

2019 թ.	2023 թ.
1. 515 մլն ԱՄՆ դոլար	1. 909 մլն. ԱՄՆ դոլար

Հիմնական նպատակներ

- ✓ Բարելավել զբոսաշրջային ենթակառուցվածքները,
- ✓ Բարելավել մատուցվող ծառայությունների որակը,
- ✓ Բազմազանեցնել զբոսաշրջային առաջարկները,
- ✓ Ընդլայնել ներքին զբոսաշրջության ծավալները,
- ✓ Ընդլայնել հասանելիությունը աշխարհի երկրների հետ
- ✓ Ընդլայնել զբոսաշրջիկների՝ Հայաստանում մնալու տևողությունը,
- ✓ Բարելավել Հայաստանի դիրքերը զբոսաշրջության համաշխարհային քարտեզի վրա,
- ✓ Բարելավել զբոսաշրջության ոլորտի օրենսդրական դաշտը
- ✓ Կատարելագործել զբոսաշրջության կրթական և որակավորման համակարգը,
- ✓ Կատարելագործել վիճակագրական տվյալների հավաքագրման մեթոդը և ստեղծել տվյալների հավաքագրման կայուն մեխանիզմ

Գծապատկեր 30. Զբոսաշրջության ոլորտի գերակայությունները

ԲԱԺԻՆ 1. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ենթակառուցվածքների զարգացում

Համայնքներում զբոսաշրջության հավասարաչափ զարգացման, ծառայությունների բազմազանեցման և երկրորդային գրավչությունների բացահայտման հարցում մեծ դերակատարում ունեն զբոսաշրջային վայրերի, դեպի այդ վայրեր տանող ճանապարհների և հարակից ենթակառուցվածքների վիճակը: Բազմաթիվ բնության և մշակութային զբոսաշրջային գրավչություններ դուրս են մնում հիմնական առաջարկների ցանկից ոչ բավարար ներկայանալի միջավայրի և հասանելիության խնդիրների պատճառով: Ծրագրի շրջանակներում կշարունակվեն մեծածավալ շինարարական աշխատանքները զբոսաշրջային վայրերի բարեկարգման նպատակով: Ծրագրում ընդգրկված են հիմնականում Հայաստանի 6 մարզերի զբոսաշրջային ուղղություններ տանող ճանապարհները կամ զբոսաշրջավայրերին հարակից ենթակառուցվածքների բարեկարգման աշխատանքներ: Ավարտվել են աշխատանքները Գառնիի «Քարերի սիմֆոնիայի» տարածաշրջանի բարեկարգումը, դեպի Ստեփանավանի Դենդրոպարկ տանող ճանապարհի վերակառուցումը, Գյումրիի պատմական կենտրոնում փողոցների վերանորոգումը, դեպի Տաթևի վանական համալիր տանող ճանապարհի վերակառուցումը: Ծրագրի նպատակի իրականացման համար 2021 թվականին նախատեսված է 7,12 մլրդ ՀՀ դրամի չափով ֆինանսավորում:

Ներքին տուրիզմ

Զբոսաշրջության զարգացման ծրագրին կուղղվի 10,8 մլն ՀՀ դրամ: Ծրագրի շրջանակներում կշարունակվեն ՀՀ մարզերում կազմակերպվել ավանդական փառատոներ:

Միջազգային համագործակցություն

Միջազգային, տարածաշրջանային և այլ կազմակերպությունների հետ ակտիվ համագործակցության ապահովման, այլ երկրների հետ երկկողմ հարաբերությունների զարգացման համար նախատեսվում է 13,5 մլն ՀՀ դր-ի հատկացում: Համագործակցության միջազգային պայմանագրեր են գործում

24 երկրների հետ, որոնց թիվը 2023 թվականին կհասնի 30-ի:

Վիճակագրություն

Վիճակագրական տվյալների հավաքագրումը, համադրումը և վերլուծությունը կիրառվում է հաջողված ռազմավարություն և ռազմավարական միջոցառումներ մշակելու համար: Սահմանային էլեկտրոնային կառավարման տեղեկատվական (ՍԷԿՏ) համակարգի բարելավմանը կուղղվի 1.2 մլն ՀՀ դրամ:

Մարքեթինգ

2021 թվականին միջազգային հարթակներում նախատեսվող միջոցառումներն ուղղվելու են Հայաստանի ճանաչելիության բարձրացմանը, այդ թվում.

Հայաստանի պաշտոնական զբոսաշրջային կայքի կատարելագործում, որը կիրականացվի GIZ կազմակերպության ֆինանսական աջակցությամբ:

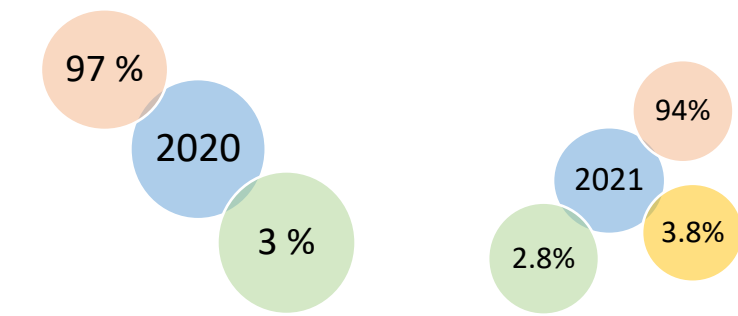
Թվային և ոչ թվային մարքեթինգային արշավների մշակման և իրականացման համար նախատեսվում է 6,5 մլն ՀՀ դրամի չափով ֆինանսավորում:

Հայաստանի 2021թվականին նախատեսվում է Հայաստանի մասնակցությունը MITT Moscow, WTM London և ATM Dubai միջազգային հեղինակավոր զբոսաշրջային ցուցահանդեսներին, որին կուղղվի 81 մլն ՀՀ դրամ:

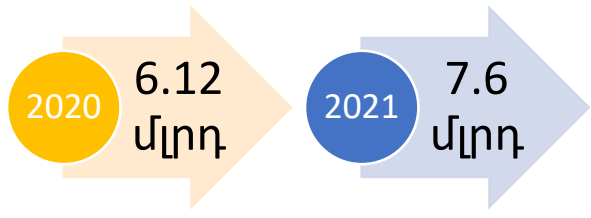
2021 թվականին կկազմակերպվեն «Road show»-ներ և ճանաչողական այցեր՝ հայտնի բլոգեր/վլոգերների, մեծ թիրախային լսարանով լրագրողների համար, որոնք կիրականացվեն GIZ կազմակերպության ֆինանսական աջակցությամբ: Նախատեսվում է հայտնի ճամփորդական պարբերականների հետ համագործակցության նոր հնարավորությունների ստեղծում, որին նախատեսված է հատկացնել 30 մլն ՀՀ դրամ:

ԲԱԺԻՆ 2. ԶՐՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

- «Աջակցություն զբոսաշրջության զարգացմանը» փարեկան պետական ծրագիր
- Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Տեղական տնտեսության և ենթակառուցվածքների զարգացում» ծրագիր
- «Գերմանիայի միջազգային համագործակցության ընկերության (GIZ) «Մասնավոր հատվածի զարգացում և մասնագիտական կրթություն և ուսուցում Հարավային Կովկասում «ԵՄ-ն բիզնեսի համար. Նորարարական փորձի և տեխնոլոգիաների զարգացում Հայաստանի համար» ծրագրի շրջանակներում մարքեթինգային միջոցառումների իրականացում

ԶՐՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԱՐԵԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵ

Աղյուսակ 7. Ոլորտի/բնագավառի պետական ծրագիր

#	Ծրագրի անվանումը	2021թ., մլն դրամ	2020թ., մլն դրամ	Կշիռը ընդամենը ոլորտի բյուջեում, 2021թ., %	2021/2020թ., մլն.դրամ	2021/2020թ., %	Կշիռը ընդամենը ոլորտի հատկացումների աճում, տոկոս
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Զբոսաշրջության զարգացման ծրագիր	7,480,285.4	6,178,209	100	1,302,076	21.1	100

ԲԱԺԻՆ 1. ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- ՀՀ կառավարության գործունեության առաջնայնություններից մեկը եղել և մնում է բարձր տեխնոլոգիաների (ԲՏ) ոլորտի զարգացումը: Ոլորտը Հայաստանի տնտեսության ամենաարագ զարգացող ճյուղերից է, որը մեծապես նպաստում է երկրի տնտեսության աճին, մրցունակության և արտադրողականության բարձրացմանը, հավելյալ արժեք ապահովող աշխատատեղերի ստեղծմանը և երկրի վարկանիշի բարձրացմանը: ՀՀ կառավարության կողմից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտը դիտարկվել է որպես ՀՀ տնտեսության զարգացման գերակա ուղղություններից մեկը:
- ՀՀ Կառավարությունը նպատակադրվել է Հայաստանը դարձնել բարձր տեխնոլոգիական, արդյունաբերական երկիր:
- Կառավարությունը ռազմարդյունաբերական համալիրի զարգացումը սահմանում է որպես զինված ուժերի մարտունակության ապահովման և բարձրացման, տնտեսական աճի, գիտական և տեխնոլոգիական առաջընթացի առանցքային գործոններից մեկը:

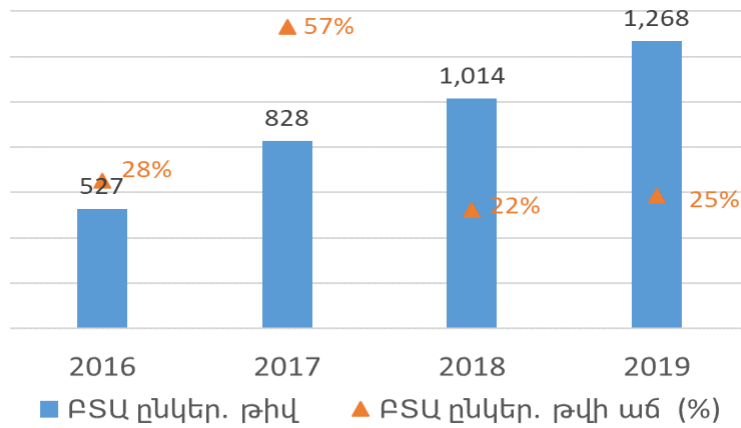
Աղյուսակ 8. Ոլորտի հիմնական ցուցանիշները 2016-2020թթ, ըստ վիճակագրական տարեգրքի

	2016	2017	2018	2019	2020թ*. 10 ամիս
Ծառայությունների ծավալներն ըստ տեսակների, մլն դրամ	1,279,611.2	1,469,320.6	1,779,252.7	2,062,372.8	1,413,730.9
<i>Տեղեկատվություն և կապ, որից</i>	222,995.4	233,797.6	245,747.0	272,512.8	236,937.4
<i>տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ</i>	59,284.5	75,842.8	87,530.3	114,379.6	
Ծառայությունների ծավալի կառուցվածքը, % ընդհանուրի նկատմամբ					
<i>Տեղեկատվություն և կապ, որից</i>	17.4	15.9	13.8	13.2	16.8
<i>տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ</i>	4.6	5.2	4.9	5.5	
Ծառայությունների ծավալները մեկ շնչի հաշվով դրամ	427,634.6	493,159.9	599,276.8	672,890.9	
<i>Տեղեկատվություն և կապ, որից</i>	74,523.1	78,471.4	82,771.0	92,001.5	
<i>տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ</i>	19,812.4	25,455.7	29,481.4	38,609.1	

* 2020 թվականի տվյալները հնարավոր կլինի ներառել 2021թ. վիճակագրական տարեգրքի հրատարակումից հետո

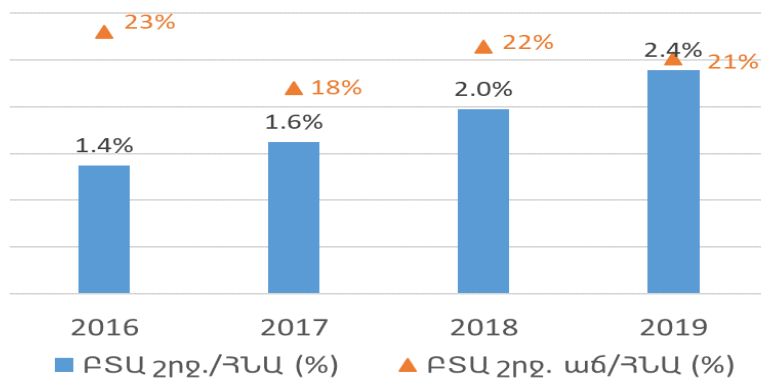
- Նախարարության կողմից իրականացված ոլորտի խթանման քաղաքականության շնորհիվ 2015 թվականից սկսած շուրջ 330 մլն դրամ բյուջետային ներդրումների շնորհիվ կազմակերպությունների թիվը աճել է (ոլորտի ակտիվ կազմակերպությունների) 2018թ. հասնելով 1014, 2019-ը՝ 1268-ի:

Գծապատկեր 31. ԲՏԱ ընկերությունների թիվը

- Միջնաժամկետ հեռանկարում (2021-2023թթ) նախատեսվել է ոլորտի ՀՆԱ-ի աճ տարեկան միջինը 25%-ի չափով, ինչը նշանակում է, որ ԲՏ (SS) ոլորտի ՀՆԱ-ն 2023թ. կհասնի 292.7 մլրդ դրամի 2018թ. 87,5 մլրդ դրամի փոխարեն: ՀՆԱ-ում ԲՏԱ շրջանառությունը 2019թ. հասել է 2.4 %-ի, 2018թ. 2.0% դիմաց:

Գծապատկեր 32. ԲՏԱ շրջ./ՀՆԱ նկատմամբ

ԲԱԺԻՆ 2. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՄ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- Որպես վերջնական արդյունքի ցուցանիշ «Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության զարգացում» ծրագրի համար առաջարկվում է դիտարկել Բարձր տեխնոլոգիական ոլորտում զբաղվածության աճը և ոլորտի շրջանառության աճը, իսկ «Հեռահաղորդակցության ապահովում» ծրագրի համար եթերի մաքրության ապահովման տոկոսը և ՀՀ բնակավայրերում թվային հեռուստահեռարձակման ապահովման տոկոսը:

Աղյուսակ 9. Ծրագրի նկարագիրը

Նպատակը	Ծրագրի դասիչը և անվանումը	Ծրագրի վերջնական արդյունքները				
		Չափորոշիչը	Ելակետը		Թիրախը	
			Ցուցանիշը	Ժամկետը	Ցուցանիշը	Ժամկետը
Բարձր տեխնոլոգիական	1043	Բարձր տեխնոլոգիական ոլորտում	15	2020	15	2021

արդյունաբերության զարգացում	Բարձր տեխնոլոգիական էկոհամակարգի և շուկայի զարգացման ծրագիր	գբաղվածության աճ, տոկոս				
		Հայաստանի բարձր տեխնոլոգիական ոլորտի շրջանառության աճ, տոկոս	20	2020	20	2021
Հեռահաղորդակցության ապահովում	1164 Հեռահաղորդակցության ապահովում	Եթերի մաքրության ապահովում, տոկոս	92	2020	92	2021
		ՀՀ բնակավայրերում թվային հեռուստահեռարձակման ապահովում, տոկոս	100	2020	100	2021

ԲԱԺԻՆ 3. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Բարձր տեխնոլոգիաների և ռազմարդյունաբերության զարգացման համար անհրաժեշտ միջոցառումների շրջանակներում նախատեսվում է՝

- Իրականացնել կադրերի թիրախավորված պատրաստում և վերապատրաստում, հաշվի առնելով շուկայի կտրուկ զարգացումն ու կադրերի նկատմամբ շուկայի պահանջարկի կտրուկ աճը,
- Ջարգացնել բարձր տեխնոլոգիական ոլորտի համար անհրաժեշտ էկոհամակարգը ներառյալ թիրախավորված գիտահետազոտական աշխատանքների, ստեղծագործական խմբերի, նորաստեղծ ընկերությունների ֆինանսավորումը, ինչպես նաև միջազգային հայտնի աքսելերացիոն ծրագրերին մասնակցելու համար տրամադրվող աջակցության ապահովումը,
- Հայկական Սփյուռքի ներգրավվածությունն ապահովելու նպատակով նախատեսվում է տարբեր ֆորմատներում շարունակական համագործակցության հարթակ ստեղծել հայկական ընկերությունների, կազմակերպությունների և անհատների հետ, որի շնորհիվ հնարավորություն կստեղծվի օգտագործել Սփյուռքի ոչ միայն ֆինանսական այլ նաև ինտելեկտուալ և շուկայական կապերի ռեսուրսը,
- Ռազմարդյունաբերության զարգացման ուղղությամբ պլանավորվում է շեշտակի ավելացնել նոր տեխնոլոգիական ուղղություններով գիտահետազոտական աշխատանքների ֆինանսավորումը, ինչպես նաև ապահովել արտադրական կարողությունների զարգացումը,
- Կառավարման համակարգի արդյունավետության բարձրացման, գործարար միջավայրի բարելավման, քաղաքացիների կյանքի որակի բարձրացման և պետական մարմինների հետ առնչվելու դյուրացման, ինչպես նաև միջազգային տնտեսական գործընթացներին արդյունավետ մասնակցելու նպատակով, Հայաստանում նախատեսվում է զանգվածաբար կիրառել և զարգացնել թվային տեխնոլոգիաներ: Զուգահեռաբար նախատեսվում է բարձրացնել կիրեռանվտանգության և ինտերնետ հասանելիության մակարդակը Հայաստանում:
Ոլորտի հիմնական թիրախներն են.
- Տնտեսության միջնաժամկետ և երկարաժամկետ կայուն աճի շարժիչ ուժը պետք է հանդիսանա նորարարությունը և առաջադեմ տեխնոլոգիաների ստեղծումն ու կիրառումը: Միաժամանակ Հայաստանի զարգացման հենասյունը կրթված, ստեղծագործ և ազատ քաղաքացին է, ուստի գիտելիքահենք տնտեսության զարգացման համար անհրաժեշտ է խրախուսել նորարարությունը և նախաձեռնողականությունը,

- Ապահովել տեխնոլոգիական ընկերությունների կողմից ստեղծված բարձրորակ կրթական ծրագրերի լայն կիրառումը ԲՈՒՀ-երում ինչպես նաև Հայաստանի տարբեր քաղաքներում գտնվող տեխնոլոգիական կենտրոններում և կրթական այլ հաստատություններում,
- Խրախուսել գիտության և մասնավոր հատվածի միջև համագործակցությունը, գիտական հետազոտությունների արդյունքների առևտրայնացումը՝ դրամաշնորհային ծրագրերի իրագործման և ներդրողների ներգրավման միջոցով,
- Ստարտափ էկոհամակարգի զարգացման և միջազգային շուկաներում հայկական ընկերությունների առաջխաղացման և ամրապնդման նպատակով օժանդակել ընկերություններին մասնակցել միջազգային հայտնի աքսելերացիոն կազմակերպությունների ուսուցողական ծրագրերին,
- Աջակցել միջազգային շուկաներում հայկական բարձր տեխնոլոգիական ընկերությունների, նրանց ստեղծած արտադրանքի և ծառայությունների պատշաճ ներկայացմանը և միջազգային G2G(կառավարություն-կառավարության) և B2B (բիզնես-բիզնես) համագործակցության պլատֆորմների զարգացմանը,
- ՀՀ մարզերի համահարթ զարգացման նպատակով խթանել մարզերում ժամանակակից հագեցած տեխնոլոգիական կենտրոնների արդյունավետ գործունեությունը, և ձեռնարկել միջոցներ Հանրապետության տարածքում նոր կենտրոնների ստեղծման ուղղությամբ,
- Նպաստավոր պայմաններ ստեղծել միջազգային բարձր տեխնոլոգիական ընկերությունների Հայաստան մուտքի համար՝ գիտահետազոտական, արտադրական և կրթական կենտրոններ հիմնելու նպատակով,
- Ռազմարդյունաբերության զարգացման ուղղությամբ պլանավորվում է շեշտակի ավելացնել գիտահետազոտական աշխատանքների ֆինանսավորումը, ինչպես նաև ապահովել Հայաստանում արտադրական կարողությունների զարգացումը՝ աստիճանաբար նվազեցնելով բանակի կախվածությունը ռազմական տեխնիկայի ներկրումներից, նորագույն տեխնոլոգիաների կիրառմամբ բարձրացնելով ռազմական միավորների և համակարգերի արդյունավետությունը:

ԲԱԺԻՆ 4. ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

Աղյուսակ 10. Ոլորտի/բնագավառի պետական ծրագրերը

1	Ծրագրի անվանումը	2021թ.,	2020թ.,	Կշիռը ընդամենը ոլորտի բյուջեում, 2021թ., %	2021-2020թ., մլն.դրամ	2021/2020թ.,
		մլն դրամ	մլն դրամ			%
1	2	3	4	5	6	7
1	Հետազոտական և նախագծային աշխատանքներ պաշտպանության ոլորտում	4,574.2	2,841.2	50.2	1,733.0	161.0
2	Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության էկոհամակարգի և շուկայի զարգացման ծրագիր	2,989.7	678.5	32.8	2,311.2	440.6
3	Ռազմարդյունաբերության համալիրի զարգացում	0.0	3,490.4		-3,490.4	
4	Հեռահաղորդակցության ապահովում	434.0	453.1	4.7	-19.1	95.8

5	Բարձր տեխնոլոգիաների, ռազմարդյունաբերության, թվայնացման, կիրճեռանվտանգության, ինովացիոն տեխնոլոգիաների, կապի, փոստի, համացանցի (ինտերնետի) և տիեզերական բնագավառներում պետական քաղաքականության մշակում՝ ծրագրերի համակարգում և մոնիտորինգ	1,125.6	978.9	12.3	146.7	115.0
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		9,123.5	8,442.2	100.0	677.9	

- Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության էկոհամակարգի և շուկայի զարգացման ծրագիրն ըստ էության բխում է 2019թ փետրվարի 8-ի N 65-Ա որոշմամբ ՀՀ կառավարության որոշեցրած քաղաքականությունից՝ Հայաստանը դարձնել բարձր տեխնոլոգիական, արդյունաբերական երկիր:

- Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության էկոհամակարգի և շուկայի զարգացման ծրագիրն** իր մեջ ներառում է հետևյալ 4 միջոցառումները.

1. **Մասնագետների պատրաստման ԲՈՒՀ-մասնավոր հատված համագործակցություն** միջոցառումը, որի նպատակն է ԲՈՒՀ-երի և տեխնոլոգիական ոլորտի ընկերությունների հետ մշակել և իրականացնել համատեղ կրթական/վերապատրաստման արդեն իսկ կիրառված և իրենց արդյունավետությունն ապացուցած ծրագրեր, ներգրավելով ոլորտի պրոֆեսիոնալներին մասնավոր ընկերություններից:

Միջոցառման շրջանակներում նախատեսվում է նաև աջակցել ոլորտի կազմակերպություններին և անհատներին ստանալ որակյալ կրթություն՝ ձեռներեցության, կառավարման, վաճառքի և մարկետինգի ոլորտներում՝ համապատասխան տեղական և միջազգային ծրագրերով:

2021 թվականին նախատեսվում է նաև քվոտավորված ուսուցում 500 մասնակիցների համար և Արցախի տեխնոլոգիական կենտրոններում ևս 500 մասնակիցների ուսուցում:

Միջոցառումների իրականացման արդյունքում կձևավորվի բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտում զարգացած և մրցունակ աշխատուժ, ապահովելով արագ զարգացող տեխնոլոգիական ոլորտի պահանջները: Արդյունքում նաև կզարգանան ձեռներեցության և շուկայական գիտելիքներն ու հմտությունները:

Միջոցառման ընդհանուր արժեքը 2021թ. համար կկազմի 380,000.0 հազար դրամ:

2. **«Գաղափարից մինչև բիզնես» դրամաշնորհներ** միջոցառումը նախատեսում է դրամաշնորհների տեսքով տրամադրել աջակցություն գիտահետազոտական և փորձարարական խմբերին, ստարտափերին, տեխնոլոգիական ոլորտի կազմակերպություններին՝ անհրաժեշտ թեմաների շուրջ աշխատանքներ իրականացնելու համար:

Կառավարության հիմնական նպատակներից է ստեղծագործող քաղաքացիներին աջակցելը, նրանց ռիսկը կիսելը, և ստեղծագործելու էլ ավելի լայն հնարավորություններ ստեղծելը, ինչպես նաև Հայաստանը բարձր տեխնոլոգիական, արդյունաբերական երկիր դարձնելը: Նկարագրված միջոցառումները խրախուսում են ստեղծագործական/գիտական խմբերին՝ դրամաշնորհային միջոցներով կատարել գիտահետազոտական և փորձարարական աշխատանքներ առաջնահերթ ուղղություններով:

Հաջորդ փուլով հնարավորություն է ստեղծվում այդ խմբերի համար գրանցել իրենց ընկերությունները, ներգրավել ֆինանսական այլ միջոցներ և ստանալ համաֆինանսավորում՝ նոր

մասնագետներ գրավելու, իրենց գաղափարը պրոդուկտիզացնելու և համաշխարհային շուկա դուրս գալու նպատակով:

Նախատեսվում է աջակցման ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում են հետևյալ դրամաշնորհային փաթեթները՝

- *Տաղանդի ծնավորման փաթեթ,*
- *Բաց նորարարության (օգտակար) փաթեթ,*
- *Մարզային համաչափ զարգացման փաթեթ,*
- *Հեռանկարային փաթեթ:*

Միջոցառման ընդհանուր արժեքը 2021թ կկազմի 1,000,000.0 հազար դրամ:

3. «Հայկական վիրտուալ կամուրջ» միջոցառման նպատակն է Հայաստանը դարձնել բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերական կենտրոն:

Միջոցառումը նախատեսում է՝

- Հայաստանում և արտասահմանում գտնվող հայկական տեխնոլոգիական համայնքների մասնագիտական համագործակցության ապահովման մեխանիզմների ստեղծում,
- Բարձր տեխնոլոգիական ոլորտում գործող ձեռներեցների վերապատրաստման միջոցառումների ապահովում Հայաստանում և արտերկրում,
- Ստարտափ ընկերությունների արքելերացիայով և ինկուբացիայով զբաղվող միջազգային կազմակերպությունների ներգրավում Հայաստան և աջակցություն տեղական համանման կազմակերպությունների զարգացմանը,
- Արտերկրից դեպի Հայաստան ստարտափերի ներհոսքի ապահովման միջոցառումների իրականացում, դրանց տեղակայման, վերապատրաստման, «Վիրտուալ կամուրջի» բաղկացուցիչ միջոցառումներում ինտեգրման ապահովում,
- Միջազգային ճանաչում ունեցող բարձր տեխնոլոգիական ոլորտի կազմակերպությունների ներգրավում Հայաստան,
- Միլիկոնյան հովտում Հայկական տեխնոլոգիական հաբի ստեղծում,
- «Ներուժ» սփյուռքի սթարթափ ծրագրի իրագործում:

Միջոցառման ընդհանուր արժեքը 2021թ համար կկազմի 1,184,736.4 հազար դրամ:

4. Շուկաների զարգացում և միջազգային համագործակցություն միջոցառման նպատակն է բարձր տեխնոլոգիական ընկերությունների, ապրանքների և ծառայությունների արտերկրում պատշաճ ներկայացումը եւ թիրախավորված վաճառքի խթանումը:

Միջոցառման իրականացման արդյունքում հայկական ընկերությունները, կարող են մասնակցել ցուցահանդեսներին, սեմինարներին, երկկողմ գործարար ֆորումներին և այլ միջոցառումներին, հնարավորություն ստանալով ներկայացնել իրենց արտադրանքը, ծառայությունները և դուրս գալ միջազգային շուկա:

Արդյունքում միջոցառման ֆինանսավորման ծավալները 2021թ. կկազմեն 425,000.0 հազար դրամ:

Հետազոտական և նախագծային աշխատանքներ պաշտպանության ոլորտում

Ծրագիրն իր մեջ ներառում է «Գիտական և գիտատեխնիկական նպատակային ծրագրային հետազոտություններ» ծրագրի շրջանակներում կատարվող հատուկ գիտահետազոտական և փորձակոնստրուկտորական աշխատանքներ միջոցառումը: Միջոցառման ֆինանսավորման ծավալները 2019թ փետրվարի 8-ի N 65-Ա որոշմամբ ՀՀ կառավարության որդեգրած քաղաքականության համաձայն նախատեսվում է շեշտակի ավելացնել 2020 թվականից սկսած: Արդյունքում միջոցառման ֆինանսավորման ծավալները 2021թ. կկազմեն 4,574,223.3 հազար դրամ:

Հեռահաղորդակցության ապահովում

Ծրագրի նպատակն է ապահովել Հայաստանի Հանրապետությունում հեռահաղորդակցության և կապի ծառայությունների որակի կանոնակարգումն ու բարելավումը, մասնավորապես ՀՀ հաճախականությունների բաշխման աղյուսակի կազմումը, ռադիոէթերի մոնիթորինգի և ազդանշանների տեխնիկական պարամետրերի չափումների անցկացումը, ռադիոէլեկտրոնային միջոցների և բարձր հաճախության սարքավորումների տեղորոշումը, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետությունում թվային հեռուստահեռարձակման ապահովման շրջանակներում հանրապետական սփռման մուլտիպլեքսի և արբանյակային տարածման համար արբանյակային ունակության վարձակալումը:

Ծրագիրն իր մեջ ընդգրկում է 2 գործող միջոցառում:

1. **Հեռահաղորդակցության և կապի կանոնակարգում:** Միջոցառման նպատակն է ապահովել Հայաստանի Հանրապետությունում հեռահաղորդակցության և կապի ծառայությունների որակի կանոնակարգումն ու բարելավումը, մասնավորապես ՀՀ հաճախականությունների բաշխումների աղյուսակի կազմումը, ռադիոէթերի մոնիթորինգի և ազդանշանների տեխնիկական պարամետրերի չափումների անցկացումը, ռադիոէլեկտրոնային միջոցների և բարձր հաճախության սարքավորումների տեղորոշումը: Միջոցառումն իրականացվում է «Հեռահաղորդակցության հանրապետական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից, որի կանոնադրական խնդիրների իրագործման համար նախատեսվում է 2021թ. 310.3 մլն դրամ:

2. **Թվային հեռուստահեռարձակման ապահովման ծառայություններ:** Միջոցառման նպատակը Հանրապետական սփռման մուլտիպլեքսի արբանյակային տարածման համար արբանյակային ունակության վարձակալումն է՝ համաձայն կնքված պայմանագրի, որի համար նախատեսվում է 2021թ. 123.7 մլն դրամ:

Տարածքային կառավարման քաղաքականության ոլորտում կարևորվում են՝

Հանրապետության տարածքային համաչափ զարգացումը և մարզերի տնտեսական զարգացման անհամամասնությունների մեղմումը, տնտեսական ակտիվության և աճի ապահովումը,

- **Վարչատարածքային բարեփոխումների ապահովումը և համայնքների խոշորացման ծրագրերի իրականացումը, համայնքային ծառայության համակարգի զարգացումը,**
- **Համայնքային ենթակառուցվածքների գնահատումը և զարգացումը:**

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆ ՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- **Մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ի հանրապետական ցուցանիշի 60 տոկոսը չգերազանցող մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ ունեցող մարզերի թիվ, 3 մարզից**
- **Մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ի հանրապետական ցուցանիշի 70 տոկոսը չգերազանցող մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ ունեցող մարզերի բնակչություն, տոկոս ընդամենը բնակչության մեջ 44,9 տոկոս, որը նախատեսվում է նվազեցնել մինչև 30 տոկոսի**

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1.1. ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻՆ.

1.«Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքի 93-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն ՀՀ օրենքներով համայնքների եկամուտների նվազեցման հետևանքով համայնքների բյուջեներում առաջացող եկամուտների կորուստների գումարները ենթակա են փոխհատուցման պետության կողմից: Այդ կապակցությամբ, ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով նախատեսվում է ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով համայնքներին տրամադրել ընդհանուր գումարով 64,597.0 մլն դրամի դոտացիաներ: ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով նախատեսված ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով համայնքներին տրամադրվող դոտացիաների բաշխումն ըստ առանձին համայնքների իրականացվելու է «Ֆինանսական համահարթեցման մասին» օրենքի դրույթներին համապատասխան:

2. «Պետական աջակցություն սահմանամերձ համայնքներին» միջոցառման համար նախատեսվում է հատկացնել 800.0 մլն դրամ՝ ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի մակարդակին համապատասխան: Ծրագրի իրականացմամբ ապահովվում է «Սահմանամերձ համայնքների սոցիալական աջակցության մասին» ՀՀ օրենքի կիրարկումը, որով նախատեսվում է փոխհատուցել (ամբողջությամբ կամ մասնակի) ՀՀ կառավարության 18.12.2014թ. N1444-Ն որոշմամբ նախատեսված բնական գազի, էլեկտրաէներգիայի, ոռոգման ջրի, սահմանամերձ համայնքների վարչական տարածքում գտնվող մարտական գործողությունների հետևանքով չօգտագործվող և հակառակորդի կողմից հողատարածքների գնդակոծման դեպքեր ունեցող գյուղատնտեսական նշանակության և բնակավայրերի բնակելի

կառուցապատման հողատարածքների համար վճարման ենթակա հողի հարկի և այդ հողերի վրա ունեցած անշարժ գույքի գույքահարկի գծով ծախսերը:

3. «ՀՀ մարզերին սուբվենցիաների տրամադրում՝ ենթակառուցվածքների զարգացման նպատակով» միջոցառման համար ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվել է 7,000.0 մլն դրամ՝ ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 10,000.0 մլն դրամի դիմաց:

1.2.40ՇՏ ԹԱՓՈՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

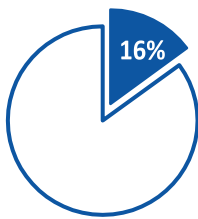
2021 թվականին կոշտ թափոնների կառավարման բնագավառում կարևորվում են՝

- ՀՀ բնակավայրերում աղբահանության բարելավման ապահովումը
- Կոշտ կենցաղային թափոնների կառավարման

ՔԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

Թափոնների հավաքման ծածկույթը չի փոխվի և կկազմի 16%:

ՔԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Երևանում փակման ենթակա աղբավայրերի փակում և նոր աղբավայրերի ստեղծում: Երևանում կոշտ թափոնների կառավարման համակարգի բարելավմանը և նոր աղբավայրի ստեղծմանը տարբեր բյուջետային միջոցառումներով 2021թ. կուղղվի 5,115.6 մլն դրամ:

29 հա տարածքում կկառուցվի Եվրոպական չափորոշիչներով նոր քաղաքային աղբավայր (կիրականացվի աշխատանքների 60 տոկոսը), կներկայացվեն գործող թվով 2 աղբանոցների (Նուբարաշեն և Աջափնյակ) մեկուսացման վերջնական նախագծերը, և քաղաքային նոր աղբավայրի կառուցման վերջնական նախագիծը, կստեղծվեն աղբահանություն իրականացնող կազմակերպությունների մեքենաների համար աղբի տեղադրման 150 մեքենա/օր հնարավորություններ:

« Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերում կստեղծվի նոր մեկ աղբավայր: Աղբավայրը կստեղծվի Կոշտ կենցաղային թափոնների կառավարման ծրագրով: Կառուցապատման աշխատանքները մեկնարկել են: Շահագործվող աղբանոցների թիվը կկրճատվի 30 տոկոսով: Ծրագրին 2021թ. ընդամենը կուղղվեն մոտ 1,542.6 մլն դրամ միջոցներ, նախորդ տարվա համեմատությամբ 44 տոկոսով ավել: Ծրագիրն ընդգրկում է 97 համայնք:

Վերակառուցման և զարգացման Եվրոպական բանկի, Արևելյան Եվրոպայի էներգախնայողության և բնապահպանական գործընկերության ֆոնդի, Եվրոպական միության և Եվրոպական ներդրումային բանկի ֆինանսական աջակցությամբ իրականացվում են ծրագրեր ուղղված՝

- Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերում կոշտ կենցաղային թափոնների կառավարման համակարգի բարելավմանը, նոր աղբավայրի կառուցմանը,
- Կոտայքի մարզի կոշտ կենցաղային թափոնների վերամշակմանը,
- Երևանում կոշտ թափոնների կառավարման համակարգի բարելավմանը, այդ թվում՝ նոր աղբավայրի կառուցում, շահագործում և վերամշակման ծավալների ավելացմանը նպաստող համակարգերի ներդրում:
- 2021թ. այս խնդիրներին կուղղվի 2,945.1 մլն դրամ վարկային և 3,713.1 մլն դրամ դրամաշնորհային միջոցներ:

1.3. ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԵՎ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՎ ՀԱՏՈՒԿ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ ԾՐԱԳԻՐ

Ծրագրի նպատակն և համայնքային ծառայողների, տեղական ինքնակառավարման և տարածքային կառավարման մարմիններ աշխատակիցների վերապատրաստման արդյունքում բարելավվել տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների աշխատակիցների աշխատանքի արդյունավետությունը: Ծրագրի իրականացման համար «Վերապատրաստման ծառայություններ» միջոցառման գծով 2021 թվականին հատկացվել է 26.1 մլն դրամ:

1.4. ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

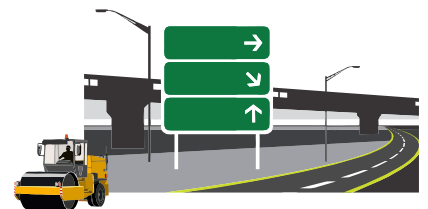

Ծրագրի նպատակն է քաղաքացիական պարտքի կատարման այլընտրանքային տարբերակների ապահովումը, որի շրջանակում «Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայողներին դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրում» միջոցառմամբ նախատեսվում է ՀՀ-ում այլընտրանքային աշխատանքային ծառայության անցած ՀՀ քաղաքացիներին «Այլընտրանքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրամական դրամական բավարարման և դրամական փոխհատուցման տրամադրման համար 2021 թվականին հատկացնել 24.6 մլն դրամ՝ ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեի ցուցանիշից 42.4% պակաս, որը պայմանավորված է կատարման ապահովման համար ներկա գնահատմամբ:

2. ՏՐԱՆՍՊՈՐՏ

Ճանապարհային քաղաքականության բնագավառում 2021թ. սահմանվում են հետևյալ առաջնահերթությունները՝

- Միջպետական, հանրապետական և մարզային նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների որակի շարունակական բարձրացում,
- Ճանապարհային կահավորանքի բարելավում,
- Ճանապարհային անվտանգության պահանջները միջազգային նորմերին համապատասխանեցում,
- «Հյուսիս-Հարավ» ճանապարհային միջանցքի կառուցման շարունակություն:

Երկաթուղու բնագավառում առաջնահերթություններն են՝

- Երկաթուղային ենթակառուցվածքի և երկաթուղային ցանցի առանձին հատվածներում արհեստական կառույցների (կամուրջների, թունելների և այլ) հիմնանորոգումը, վերակառուցումը և արդիականացումը,
- Երկաթուղային շարժակազմի նորացումը:

Ավիացիայի բնագավառում կարևորվում են՝

- Թռիչքային և ավիացիոն անվտանգության մակարդակների համապատասխանեցումը եվրոպական և միջազգային ստանդարտներին,
- Հավասար մրցակցային պայմանների ապահովումը ՀՀ-ից և դեպի ՀՀ օդային փոխադրումներ իրականացնող ավիափոխադրողների համար:

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- Համայնքների տրանսպորտային կապի ցուցանիշը¹ 65.92-ից կաճի 68%-ի: 68%
65.9%
- Միջպետական և հանրապետակա անհարթության IRI գործակիցները² չեն փոխվի և կկազմեն համապատասխանաբար 6.3 և 7.6 մ/կմ:
- Համաձայնեցված ծավալով երկաթուղային երթուղիների թիվը կմնա հաստատուն՝ թվով 9 երթուղի:

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ճանապարհային ցանցի բարելավումներին և երթևեկության անվտանգության ապահովմանն ուղղվող միջոցները 2021թ. կաճեն մոտ 2 անգամ: Երթևեկության ինտենսիվության աճի, ուղևորափոխադրումների ու բեռնափոխադրումների անվտանգության և արդյունավետության պահովման նպատակով 2021 թվականին նախատեսվում է իրականացնել միջպետական հանրապետական և մարզային նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների ու տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում և նորոգում: 2021թ. պետական բյուջեով նախատեսված է 2020թ. համեմատությամբ մոտ 2 անգամ ավել միջոցներ՝ 66,013.6 մլն դրամ:

«Միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ծառայություններ» միջոցառման նպատակն է ապահովել անվտանգ և անխափան երթևեկության համար ՀՀ ընդհանուր օգտագործման միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների և դրանց վրա գտնվող արհեստական կառույցների պահպանվածությունը, որով կապահովվի 3055 կմ միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների ամառային պահպանման և 3477.6 կմ ձմեռային պահպանման, 60 կմ պարբերական պահպանման (միջին նորոգման), 720.6 կմ մետաղական արգելափակոցների պահպանման և վերականգնման, ինչպես նաև երեք թունելների և հինգ կամուրջների պահպանման ու շահագործման աշխատանքներ: Միջոցառման համար ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվում է 10,895.9 մլն դրամ՝ ՀՀ 2020 թվականի պետական

Միջպետական՝ հանրապետական և մարզային նշանակության ավտոճանապարհների քայքայված ծածկի վերանորոգմանն ուղղվող հատկացումները «Պետական նշանակության ավտոճանապարհների հիմնանորոգում» միջոցառման համար 2021 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 33,039.2 մլն դրամ՝ ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 21,559.6 մլն դրամի դիմաց և «Տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում» միջոցառման համար 2021 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 1,101.0 մլն դրամ:

«Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման և անվտանգ երթևեկության ծառայություններ» միջոցառմամբ նախատեսվում է իրականացնել 1213.6 կմ մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ընթացիկ նորոգման և 2133.5 կմ ձմեռային պահպանման աշխատանքներ: Միջոցառման համար ՀՀ 2021 թվականին նախատեսվում է 1,466.3 մլն դրամ՝ ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 1,396.5 մլն դրամի դիմաց, կամ ավել 69.8 մլն դրամով:

Վարկային և դրամաշնորհային միջոցներով կշարունակվեն հիմնանորոգել և կառուցվել հանրապետության ճանապարհները և ճանապարհային ենթակառուցվածքները: Մասնավորապես, 2021թ.-ին 17,843.6 մլն դրամ վարկային և 1,432.3 մլն դրամ դրամաշնորհային միջոցների հաշվին կշարունակվեն իրականացվել

- Մ6 Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահմանի 92 կմ ընդհանուր երկարությամբ միջպետական ճանապարհի հիմնանորոգումը և վերակառուցումը,
- Կենսական նշանակության ճանապարհացանցի բարելավման ծրագրերը՝ շուրջ 251 կմ ընդհանուր երկարությամբ ճանապարհահատվածների հիմնանորոգում,
- Բագրատաշեն սահմանային հսկողության անցակետի տարածքում նոր կամուրջի կառուցումը և այլն:

3. ԶՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

2021թ. Խմելու և ոռոգման ջրերի մատակարարման, ջրահեռացման և կեղտաջրերի մաքրման աշխատանքների բարելավման գերակա ուղղություններն են՝

- **Ջրամատակարարման շարունակականության և ջրի որակի բարելավման ապահովումը,**
- **Ջրային համակարգերի վերականգնմանը և զարգացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը,**
- **Համակարգերի օգտագործման փնտեսական արդյունավետության և հուսալիության բարձրացումը:**

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- Ոռոգման ջրի կորուստը կկրճատվի 56.15-ից մինչև 56.02%,
- Փաստացի ոռոգվող հողատարածքների մակերեսի կշիռը ոռոգելի հողատարածքների մակերեսում կաճի 53-ից մինչև 55%,
- **Փաստացի ոռոգվող հողատարածքի հաշվով ոռոգման ջրի օգտագործման ծավալը** կկրճատվի 5.85-ից մինչև 5.8 խմ/հա,
- Սևանա լիճ տեղափոխված ջրի ծավալը կկազմի 120-150 մլն խ.մ, իսկ տեղափոխված ջրի արդյունքում Սևանա լճի մակարդակի աճի գնահատականը 9-12սմ,
- Խմելու ջրի մշտապես հասանելիություն ունեցող բնակչության մասնաբաժինը կաճի 97.9-ից 98.0%,
- Կոյուղու հասանելիություն ունեցող բնակչության մասնաբաժինը կաճի 69.7-ից 70.0%,

Ջրի կորուստները ջրամատակարարման համակարգում կկրճատվեն 76.5-ից 76.3%:

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ֆինանսական աջակցություն ուղրտի ընկերություններին: Ոռոգում-ջրառ իրականացնող կազմակերպություններին կտրամադրվի պետական աջակցություն՝ վերջիններիս համար հաստատված սակագնի և նվազագույն շահավետ գնի տարբերության չափով՝ 1,089.3 մլն դրամ: Ոռոգման սուբսիդավորում կիրականացվի նաև ԶՕԸ-ների համար սահմանված ոռոգման ջրի սակագնի և նվազագույն շահավետ գնի տարբերության չափով՝ 2,856.0 մլն դրամ: Ֆինանսական կենսունակության բարելավման նպատակով ոռոգման համակարգի 15 ընկերություններին կտրամադրվի 1,795.8 մլն դրամ ֆինանսական աջակցություն:

Կսկսվեն ոռոգման համակարգերի ջրանցքների բաժանարար կետերը SCADA համակարգով հագեցած ջրաչափական սարքավորումներով կահավորման աշխատանքները: 2021 թվականին այս միջոցառմանը կհատկացվի 787.0 մլն դրամ՝ 1066 ջրաչափական սարքավորումներ տեղադրելու համար:

Հեր-Հերի ջրատարի կառուցում. Հեր-Հերի ջրամբարից ինքնահոս ջրատարի կառուցման 2021թ. աշխատանքների համար կհատկացվի 900.0 մլն դրամ:

Ոռոգման ուղրտում հիմնական գործընկերները/դոնորներն են Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկը, Եվրասիական զարգացման բանկը, Ֆրանսիայի կառավարությունը, Զարգացման ֆրանսիական գործակալությունը: 2021թ. վարկային և դրամաշնորհային աջակցությունը կկազմի համապատասխանաբար՝ 8,863.4 մլն դրամ և 461.6 մլն դրամ: Այս աջակցության շրջանակներում 2021թ. կիրականացվեն ոռոգման համակարգերի կառուցման, բարելավման և արդիականացման մի շարք միջոցառումներ, մասնավորապես՝

- Վեդու ջրամբարի և ինքնահոս ոռոգման համակարգի կառուցում,
- Ոռոգման համակարգի ռազմավարության մշակման, ոռոգման համակարգի գույքագրման և վերագնահատման, ներդրումային կարիքների գնահատման, ջրի և կորուստների կառավարման և այլ գործառույթներ,
- Ոռոգման ցանցերի հիմնանորոգում և կառուցում,
- Ախուրյան գետի վրա, գյուղատնտեսական նպատակներով արդյունավետ ոռոգման

համակարգի ստեղծում,

- Ջրածոր գյուղի վերաբնակեցման (Ախուրյան գետի ջրային ռեսուրսների ինտեգրացված կառավարում ծրագրի շրջանակներում) համար խորհրդատվական և կառավարման ծառայությունների մատուցում, ենթակառուցվածքների և բնակելի տների կառուցում:

Ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման և զարգացման ծրագրեր են իրականացվում Եվրոպական ներդրումային բանկի, Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի և Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային գործիքի աջակցության շրջանակներում: Կիրականացվեն հետևյալ ծրագրերը՝

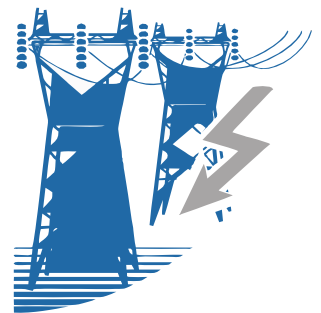
- Երևան քաղաքի ջրամատակարարման ցանցի վերակառուցման և ջրահեռացման համակարգերի բարելավում,
- 6 քաղաքների և 37 գյուղական բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի հրատապ վերականգնման աշխատանքներ, ինչպես նաև թվով 3 ջրամբարների կառուցման աշխատանքներ,
- Ջրամատակարար ընկերությունների կողմից դուրս մնացած 560 գյուղական բնակավայրերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնում, կեղտաջրերի մաքրման կայանի կառուցում, ինչը թույլ կտա Արմավիր, Մեծամոր քաղաքների ու Նորապատ համայանքի կեղտաջրերի մաքրման աշխատանքներ իրականացնել:

2021թ. այս ծրագրերին ուղղվող վարկային և դրամաշնորհային միջոցները համապատասխանաբար կկազմեն 4,840.1 մլն դրամ և 2,634.5 մլն դրամ:

4. ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ

Էներգետիկայի բնագավառի զարգացման ուղղություններն են՝

- *Սեփական վերականգնվող էներգապաշարների պոտենցիալի իրացումը,*
- *Էլեկտրաէներգիա արտադրող հզորությունների ստեղծումը և արտահանման կողմնորոշում ունեցող էներգահամակարգի կառուցումը,*
- *Ատոմային էներգետիկայի զարգացումը, էներգաբլոկի անվտանգության և հուսալիության աստիճանի բարձրացմանն ուղղված աշխատանքների իրականացումը, նոր ատոմային էներգաբլոկի կառուցման*

նախապատրաստական աշխատանքների իրականացումը:

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- Էլեկտրահաղորդման օդային գծի տարեկան անջատումների քանակը կկրճատվի 14-ից մինչև 2 դեպք,
- Ենթակայանների սարքավորումների խափանումների տարեկան քանակը կկրճատվի 33-ից մինչև 6 դեպք,
- Կկրճատվի անջատումների միջին տարեկան հաճախականության հոսանքազրկումների քանակ/բաժանորդների թիվ հարաբերակցությունը՝ 0.31-ից մինչև 0.14,
- Ազարակ-2 և Շինուհայր ենթակայանների թողունակությունը կաճի 250-ից մինչև 380 ՄՎտ,
- Վերակառուցվող հայկական ԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի կողմից էներգահամակարգին մատակարարվող էլեկտրաէներգիայի ծավալը 2400-ից կաճի մինչև առնվազն 2800 մլն ԿՎտ/ժ:

ԲԱԺԻՆ 2. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

Էներգետիկայում երեք խոշոր գործընկերների (ՎՋԲ և ԱՋԲ) վարկային և դրամաշնորհային աջակցության, ինչպես նաև ներքին վարկի շրջանակներում կշարունակեն իրականացվել էլեկտրոմատակարարման հուսալիության բարձրացման, ոլորտի ֆինանսական առողջացման, էլեկտրահաղորդման ցանցի բարելավման մի շարք ծրագրեր: Մասնավորապես՝

Շուրջ 50 կմ երկարությամբ «Լավվար» և «Նոյեմբերյան» օդային գծերի վերակառուցում,

- «Հաղթանակ», «Չարենցավան-3», «Վանաձոր-1», «Աշնակ», «Ազարակ-2» և «Շինուհայր» ենթակայանների վերակառուցում,

- Նախատեսվում է վերակառուցել 40 և ավելի տարիներ շահագործման մեջ գտնվող

«Զովունի» և «Արարատ-2» ենթակայանները,

- Կարգավորման կառավարման ավտոմատացված համակարգի (SCADA) ընդլայնում,

- Իրականացվում են ՀԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման աշխատանքներ,

- Հայկական ատոմային էլեկտրակայանի 2-րդ էներգաբլոկի անվտանգության մակարդակի բարձրացման աշխատանքներ:

- 2021թ. այս ծրագրերին ուղղվող ներքին վարկի, արտաքին վարկային և դրամաշնորհային միջոցները համապատասխանաբար կկազմեն 31,500.0 մլն դրամ, 32, 920.9 մլն դրամ և 1,503.6 մլն դրամ:

5. ՄԻՋՈՒԿԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ միջուկային և ճառագայթային անվտանգության կարգավորման կոմիտեի հիմնական ռազմավարական ուղղություններն են՝

- Բնակչության, ատոմային էներգիայի օգտագործման օբյեկտների անձնակազմի անվտանգության ապահովումը,
- Շրջակա միջավայրի պաշտպանությունն իրենցվող ճառագայթման հնարավոր վնասակար ազդեցությունից

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

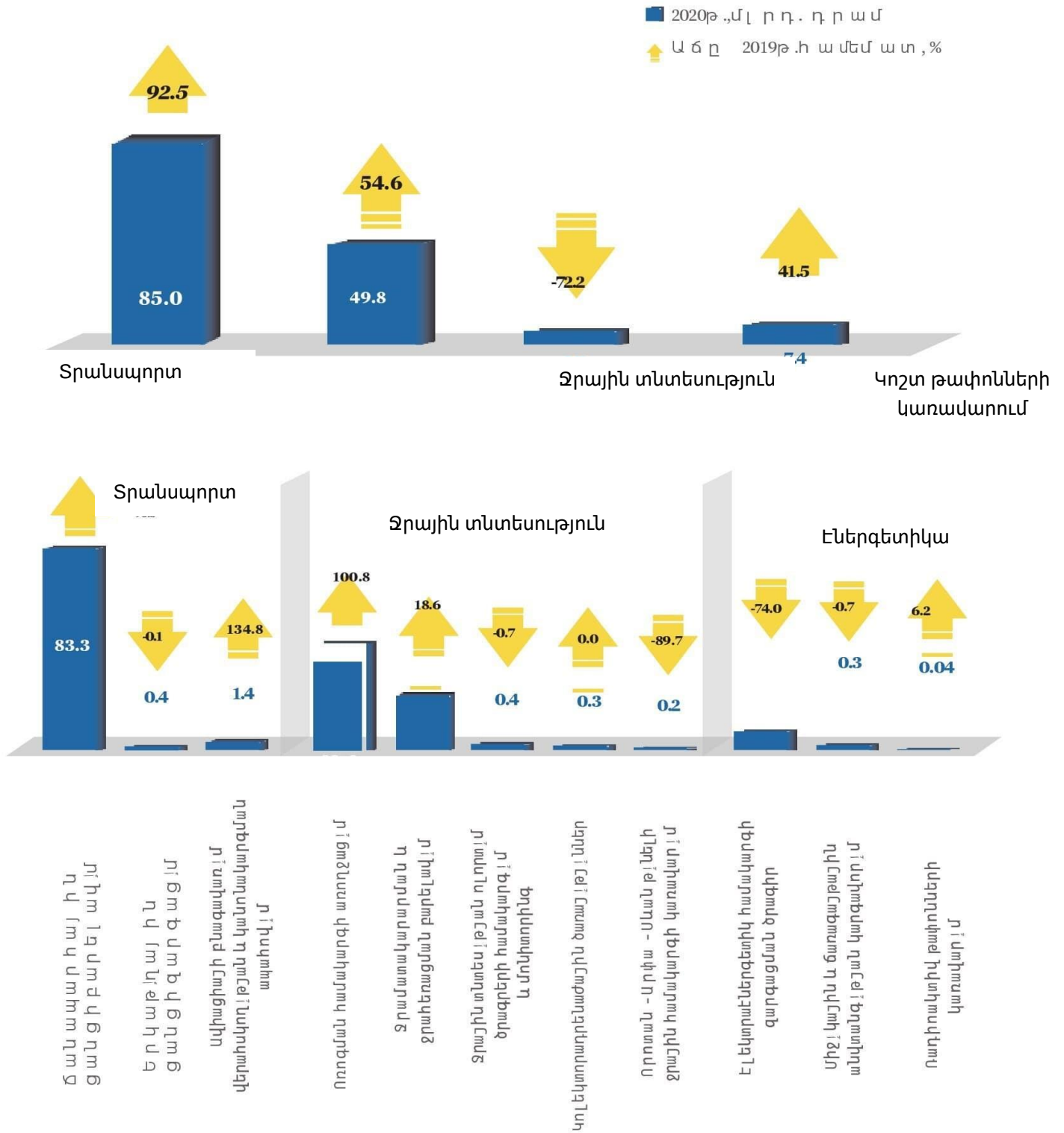
2021թ. պետական բյուջեով նախատեսվել է «Միջուկային և ճառագայթային անվտանգության կարգավորում» ծրագրին հատկացնել 321.7 մլն. ՀՀ դրամ՝ ՀՀ օրենսդրության համապատասխանեցումը Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալության ստանդարտներին և ՀՀ Եվրամիության դիրեկտիվներին, ինչպես նաև ոլորտի անվտանգության նորմերի և կանոնների, լիցենզիայի պայմանների և պահանջների համապատասխանության թվով 51 տեսչական ստուգումների, Ատոմային էներգիայի օգտագործման բնագավառում թվով 719 լիցենզիաների տրամադրման առաջնահերթությունների ապահովման նպատակով:

Աղյուսակ 11. Ոլորտի պետական ծրագրերը

	Ծրագրի անվանումը	2021թ., մլն դրամ	2020թ., մլն դրամ	Կշիռը ընդամենը ոլորտի բյուջեում, 2021թ, %	2021/2020թ., մլն.դրամ	2021/2020թ., %	Կշիռը ընդամենը ոլորտի հատկացումների աճում, տոկոս
	Ընդամենը՝ ՏԿԵՆ	211,667,300.2	273,673,532.0		(62,006,231.8)	-22.7	
1	Տարածքային կառավարման ոլորտում քաղաքականության մշակում, ծրագրերի համակարգում և մոնիտորինգի իրականացում	1,480,125.5	1,481,450.9	0.7	(1,325.4)	-0.1	(0.0)
2	Ոռոգման համակարգի առողջացում	19,980,908.1	33,935,003.9	9.4	(13,954,095.8)	-41.1	(6.6)
3	Որոտան-Արփա-Սևան թունելի ջրային համակարգի կառավարում	205,800.0	205,800.0	0.1	0.0	0.0	0.0
4	Սոցիալական ներդրումների և տեղական զարգացման ծրագիր	1,825,841.2	4,992,098.1	0.9	(3,166,256.9)	-63.4	(1.5)
5	Կոլեկտորադրենաժային ծառայություններ	336,497.3	336,497.3	0.2	0.0	0.0	0.0
6	Տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման	26,142.5	48,797.1	0.0	(22,654.6)	-46.4	(0.0)

	մարմինների ներկայացուցիչների մասնագիտական վերապատրաստում և հատուկ ուսուցում						
7	Կոշտ թափոնների կառավարում	3,713,099.3	7,407,999.2	1.8	(3,694,899.9)	-49.9	(1.7)
8	Ճանապարհային ցանցի բարելավում	66,013,586.2	83,308,242.7	31.2	(17,294,656.5)	-20.8	(8.2)
9	Աջակցություն փախստականների հետեզրմանը	2,269,910.8	2,270,030.8	1.1	(120.0)	0.0	(0.0)
10	Ջրամատակարարման և ջրահեռացման բարելավում	9,186,502.9	14,950,892.0	4.3	(5,764,389.1)	-38.6	(2.7)
11	Ընդերքի ուսումնասիրության, օգտագործման և պահպանման ծառայություններ	16,925.3	16,925.3	0.0	0.0	0.0	0.0
12	Երկաթուղային ցանցի զարգացում	393,658.8	351,500.0	0.2	42,158.8	12.0	0.0
13	Պետական գույքի կառավարում	1,198,763.8	1,121,342.2	0.6	77,421.6	6.9	0.0
14	Միգրացիոն բնագավառում պետական քաղաքականության մշակում և հրականացում	179,762.8	186,731.3	0.1	(6,968.5)	-3.7	(0.0)
15	Ջրային տնտեսության ոլորտում ծրագրերի համակարգում և մոնիտորինգ	366,320.9	370,461.6	0.2	(4,140.7)	-1.1	(0.0)
16	Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայություն	24,570.0	42,660.0	0.0	(18,090.0)	-42.4	(0.0)
17	Քաղաքային զարգացում	24,441,586.5	36,504,536.4	11.5	(12,062,949.9)	-33.0	(5.7)
18	Էլեկտրաէներգետիկ համակարգի զարգացման ծրագիր	1,503,647.6	3,898,586.4	0.7	(2,394,938.8)	-61.4	(1.1)
19	Ռադիոակտիվ թափոնների կառավարում	37,033.7	37,033.7	0.0	0.0	0.0	0.0
20	Ավիացիայի բնագավառում վերահսկողության և կանոնակարգման ապահովում	1,168,640.7	1,377,149.1	0.6	(208,508.4)	-15.1	(0.1)
21	Դպրոցների սեյսմիկ անվտանգության մակարդակի բարձրացման ծրագիր	4,862,021.4	10,781,622.7	2.3	(5,919,601.3)	-54.9	(2.8)
22	Տարածքային զարգացում	72,435,954.9	70,048,171.3	34.2	2,387,783.6	3.4	1.1

Գծապատկեր 33. Ենթակառուցվածքների զարգացման պետական ծրագրերը

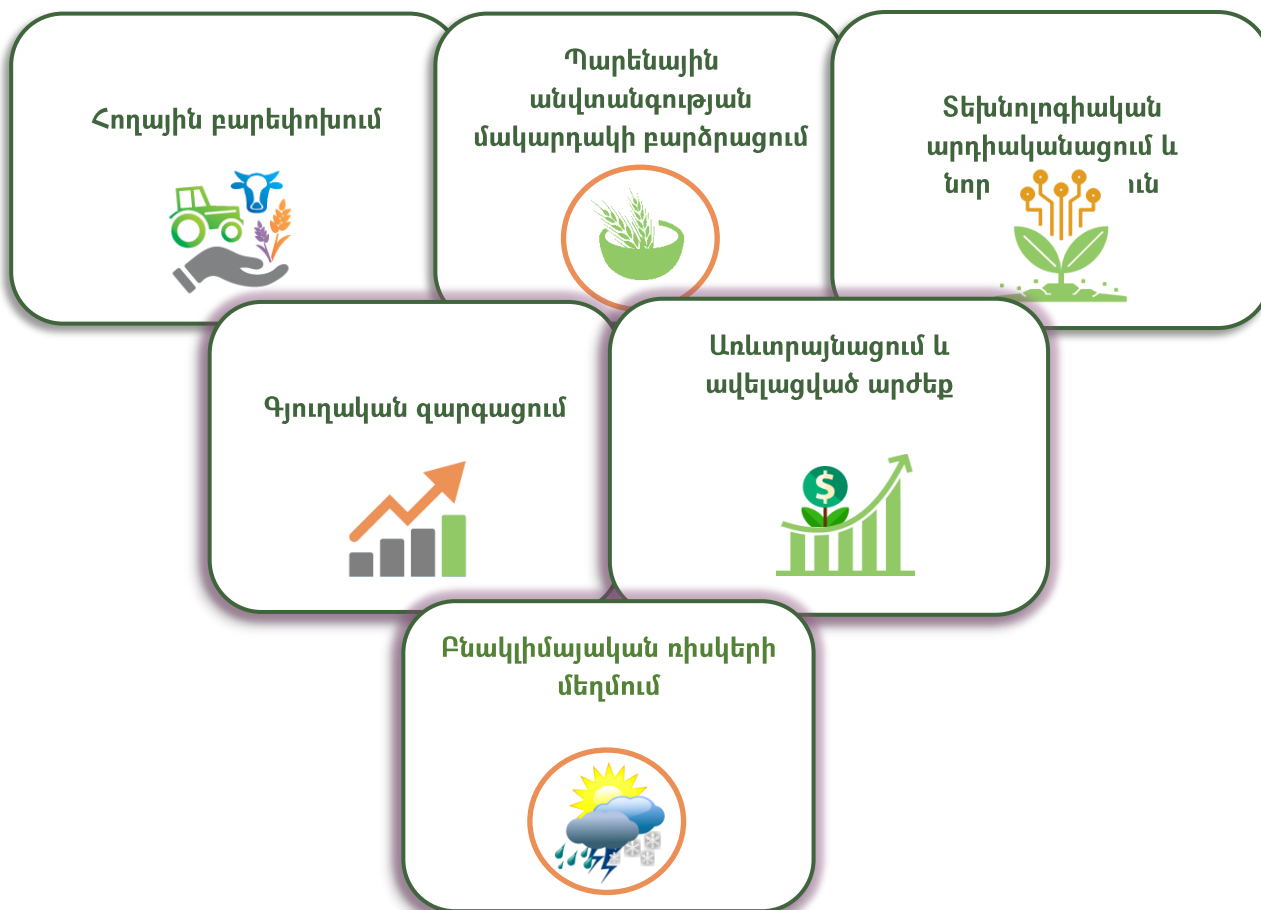

2021 ԹՎԱԿԱՆԻՆ ԱԳՐԱՐԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒՂՂԱԾ Է.

- ագրարային հատվածի արդիականացմանն ու արդյունավետության բարձրացմանը,
- ագրոպարենային արտադրանքի իրացմանն ու արտահանման խթանմանը,
- գյուղատնտեսական արտադրանքի արժեշտի մասերի զարգացմանը,
- պարենային անվտանգության ապահովման մակարդակի բարձրացմանը,
- կորոնավիրուսի տնտեսական հետևանքների չեզոքացմանը:

ԱԳՐՈՊԱՐԵՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԵՆ

1. արտահանման դիվերսիֆիկացում,
2. առևտրայնացում և ավելացված արժեք,
3. տեխնոլոգիական արդիականացում և նորարարություն,
4. մարդկային կարողությունների և հմտությունների զարգացում,
5. գյուղական զարգացում,
6. ինստիտուցիոնալ կարողություններ:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԵՆ.

- բարձրացնել գյուղատնտեսության ոլորտի մրցունակությունը և արդյունավետությունը,
- ապահովել սննդամթերքի անվտանգությունը,
- բարելավել պարենային անվտանգությունը և սնուցումը,
- զարգացնել տեղական շուկաները և ավելացնել արտահանման հնարավորությունները,
- զարգացնել մարդկային և ինստիտուցիոնալ կարողությունները գյուղատնտեսության ոլորտում,
- աջակցել գյուղական համայնքների կայուն զարգացմանը,
- խթանել թվային գյուղատնտեսությունը և տեխնոլոգիական նորարարությունները:

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ (2023թ.)

- 2020 թվականի նկատմամբ գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի աճ՝ 12 % ով (2023թ.),
- Օգտագործվող վարելահողերի ավելացում՝ 51%-ի փոխարեն կօգտագործվի 65 %-ը (2024 թ.),
- Գյուղատնտեսական տեխնիկայի նորացում՝ մինչև 2023թ-ը 1100 միավոր (2023 թ.),
- Պտուղբանջարեղենի և խաղողի վերամշակումից ստացված արտադրանքի ծավալները կաճեն 5%-ով (2023 թ.),
- Մշակաբույսերի միջին բերքատվության բարձրացում՝ 5% (2023 թ.),
- Պետական աջակցությամբ ոռոգման արդիական համակարգերով ներդրված հողատարածքներ՝ 6700 հա (2023 թ.):

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Կշարունակվի հանրապետության ագրոպարենային ոլորտում զբաղված ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորումը: Վարկերի մատչելիության բարձրացմանը կուղղվի 4027.1 մլն դրամ: Ելնելով անհրաժեշտությունից կարող է հատկացվել ևս 5 072.9 մլն դրամ: Ծրագրով նախատեսվում է հատկացնել մատչելի պայմաններով վարկեր **7000** շահառուների, ինչպես նաև շարունակական սուբսիդավորել նախորդ տարիներին **40036** շահառուներին տրամադրված վարկերը:

Շարունակվում է տնտեսավարողներին մատչելի պայմաններով գյուղատնտեսական տեխնիկայի աստիճանաբար նորացումը: Գյուղատնտեսական տեխնիկայի նորացմանն ուղղված պետական աջակցությանը կուղղվի 285.1 մլն դրամ, որի շրջանակում նախատեսվում է մատչելի պայմաններով հատկացնել սուբսիդավորվող վարկեր 150 տնտեսավարող սուբյեկտների, ինչպես նաև շարունակական սուբսիդավորել նախորդ տարիներին 718 տնտեսավարող սուբյեկտներին տրամադրված վարկերը: Արդյունքում կստեղծվեն նպաստավոր պայմաններ գյուղատնտեսական հողատեսքերի արդյունավետ օգտագործման և ապրանքային արտադրության կազմակերպման համար: Գյուղ տեխնիկայի տրամադրման լիզինգի ծրագրով նախատեսվում է հանրապետության գյուղատնտեսական տեխնիկայի նորացում մինչև **1100** միավոր: Ելնելով անհրաժեշտությունից կարող է հատկացվել ևս **29.6** մլն դրամ:

ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտում ապահովագրական կենսունակ համակարգի ներդրումը երկրի տնտեսության ագրարային հատվածի կայուն ու համաչափ զարգացման հիմնական նախապայմաններից է: ՀՀ բոլոր մարզերի 8900 հա տարածքով կշարունակվեն ծիրանի, խաղողի, դեղձի, խնձորի այգիների և աշնանացան ու գարնանացան ցորենի, գարու և

վարսակի ցանքատարածությունների ապահովագրման պետական աջակցությունը կարկուտ և հրդեհ, գարնանային ցրտահարություն ռիսկերից: Միջոցառմանն ուղղված ֆինանսական միջոցները կկազմեն **499.9** մլն դրամ:

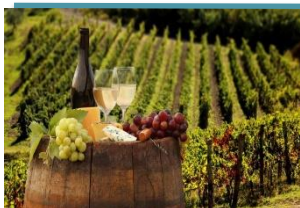
Գյուղատնտեսական հումքի մթերումների նպատակով ագրովերամշակման ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորման ծավալները կկազմեն 1633.0 մլն. դրամ՝ ագրովերամշակման ոլորտի թվով **50** կազմակերպություններին կաթի, խաղողի, պտուղբանջարեղենի մթերման նպատակով մատչելի վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորման նպատակով: Ելնելով անհրաժեշտությունից կարող է հատկացվել ևս **234.5** մլն դրամ: Ծրագրի հիմնական նպատակը հանրապետության տարածքում գործող գյուղատնտեսական մթերքներ վերամշակող արդյունաբերության ոլորտում զբաղված իրավաբանական անձանց և անհատ ձեռնարկատերերին տրամադրվող նպատակային վարկերի տոկոսադրույքի սուբսիդավորման միջոցով վարկավորման մատչելիության մակարդակի բարձրացումն է:

Հայաստանի Հանրապետությունում ագրոպարենային ոլորտի սարքավորումների ֆինանսական վարձակալության՝ լիզինգի պետական աջակցության ծրագիրը մեկնարկել է 2018 թվականի վերջերին: Ծրագրի հիմնական նպատակը ագրոպարենային ոլորտի տնտեսավարողներին մատչելի պայմաններով, մասնավորապես՝ ֆինանսական վարձակալության մեխանիզմների կիրառմամբ սարքավորումների մատակարարումն է: Միջոցառմանն ուղղված ֆինանսական միջոցները կկազմեն **550.6** մլն դրամ: Ելնելով անհրաժեշտությունից կարող է հատկացվել ևս **244.9** մլն դրամ: Ագրոպարենային ոլորտի սարքավորումների տրամադրման լիզինգի ծրագրով մինչև 2023 թվականը նախատեսվում է ագրոպարենային ոլորտի 400 միավոր նոր սարքավորումներով վերազինում:

« Խաղողի, ժամանակակից տեխնոլոգիաներով մշակվող ինտենսիվ պտղատու այգիների և հատապտղանոցների հիմնման համար վարկային տոկոսադրույքների սուբսիդավորմանը նախատեսվում է հատկացնել **240.7** մլն դրամ: Ծրագրի հիմնական նպատակը՝ մատչելի նպատակային վարկերի տրամադրման միջոցով ինտենսիվ խաղողի, պտղատու և հատապտղատու այգետնկումների խթանմամբ հանրապետությունում խաղողագործության և պտղաբուծության զարգացումը, խաղողի, պտղի և հատապտղի արտադրության ծավալների ավելացումը, ներմուծման փոխարինումը և արտահանման ծավալների ավելացումը: 2020-ից իրականացվում է նաև կատարված ծախսերի մասնակի փոխհատուցում, որը շարունակական է նաև 2021 թ.-ին նախատեսվում է հատկացնել **67.1** մլն դրամ: Կառավարությունը այս վարկերի տրամադրմամբ նպատակ ունի հանրապետությունում զարգացնել պտղաբուծությունը և խաղողագործությունը, ավելացնել խաղողի, պտղի և հատապտղի արտադրության և արտահանման, ներմուծման փոխարինման ծավալները:

Խաղողագործության և գինեգործության ոլորտներում վարվող պետական քաղաքականության ու զարգացման ծրագրերի իրականացմանը, հայկական գինու ճանաչելիության բարձրացմանը գինեգործական արտադրանքի որակի բարելավմանը, վաճառքի ծավալների ընդլայնման և արտահանման ծավալների

ավելացմանը կուղղվի 300.0 մլն դրամ:

2021 թվականին ևս կշարունակվի կարկտապաշտպան ցանցերի ներդրումը: Ծրագրով նախատեսվում է մատչելի պայմաններով, մասնավորապես՝ նպատակային վարկերի տոկոսադրույքի սուբսիդավորման մեխանիզմների կիրառմամբ գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողների կողմից կարկտապաշտպան ցանցերի ներդրում, որը կհանգեցնի՝ պտղատու և խաղողի այգիների կարկուտից արդյունավետ պաշտպանությունը, տնտեսավարողների եկամուտների պահպանումն ու այգեգործության արդյունավետության բարձրացումն է: Այս նպատակով տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորմանը նախատեսվում է հատկացնել 65.5 մլն դրամ:

2021 թվականին ևս կառավարությունն շարունակելու է աջակցել ջերմոցային տնտեսությունների ներդրմանը: Փոքր և միջին ջերմոցային տնտեսությունների ներդրման պետական աջակցության ծրագրով նախատեսվում է կառուցել մոտ 32 ջերմատուն՝ 4.5 հա տարածքով, բյուջեն կազմում է 450.0 մլն դրամ: Ծրագրի հիմնական նպատակն է փոքր և միջին ջերմատների կառուցման և դրանց տեխնոլոգիական ապահովման պետական աջակցության միջոցով ավելացնել ջերմատնային տնտեսությունների մակերեսն ու արտադրանքի արտադրության ծավալները, բարձրացնել արտադրված արտադրանքի մրցունակության մակարդակը, նպաստել գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողների եկամուտների ավելացմանը:

Ոռոգման արդիական համակարգերի ներդրման աջակցության ծրագրերի իրականացման նպատակը գյուղատնտեսական հողատարածքներում ոռոգման արդյունավետ եղանակների ներդրման խթանումն է, որի շրջանակում կաթիլային ոռոգման և անձրևացման համակարգերի ներդրման համար պետական աջակցություն է ցուցաբերվում գյուղատնտեսական մշակաբույսերի մշակությամբ զբաղված ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց՝ նպատակային վարկերի տոկոսադրույքի մասնակի սուբսիդավորման կամ կատարված ծախսերի մասնակի փոխհատուցման միջոցով: Ոռոգման արդիական համակարգերի ներդրման նպատակով տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորմանը նախատեսվում է հատկացնել 95.8 մլն դրամ: Միաժամանակ 2021թ-ին շարունակվելու է նաև իրականացվել ոռոգման արդիական համակարգերի ներդրման համաֆինանսավորման բաղադրիչը, որի գծով բյուջեն կազմում է 50.0 մլն դրամ՝ իրականացնելով նաև կատարված ծախսերի մասնակի փոխհատուցում:

2021 թվականին շարունակական կլինեն անասնապահության խրախուսման նոր նախաձեռնությունները: Տավարաբուծության զարգացմանը նախատեսվում է հատկացնել 151.7 մլն դրամ: Միջոցառման նպատակը տավարաբուծությամբ զբաղվող տնտեսավարողներին վարկերի տոկոսադրույքի մասնակի սուբսիդավորման միջոցով տոհմային ԽԵԿ-ի մատակարարումն է: Ծրագիրը նախատեսում է ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներով իրականացնել տոհմային խոշոր եղջերավոր կենդանիների ձեռք բերման պետական աջակցություն, ինչը հնարավորություն կընձեռի բարձրացնել նախիրների տոհմային արժեքը և տավարաբուծությունում վերականգնել տոհմային գործընթացը: Անասնապահության խրախուսման միջոցառումների արդյունքում 2021թ. ձեռք բերվող խոշոր եղջերավոր տոհմային կենդանիների քանակը նախատեսվում է հասցնել մինչև 800 գլխի:

Մատչելի վարկավորման պայմանների կիրառման և ծախսերի փոխհատուցման միջոցով հանրապետությունում ոչխարաբուծության և այծաբուծության ճյուղերի զարգացման համար նպաստավոր պայմանների

ստեղծմամբ խրախուսվում է տոհմային գործի զարգացումը: ՀՀ-ում 2019-2023 թվականների ոչխարաբուծության և այծաբուծության զարգացման պետական աջակցության ծրագրի շրջանակում նախատեսվում է տոհմային մանր եղջերավոր կենդանիների ձեռք բերման մատչելիության ապահովման նպատակով պետական աջակցությունը իրականացնել 2 եղանակով՝ 1. տոհմային մանր եղջերավոր կենդանիների ձեռք բերման նպատակով տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքի մասնակի սուբսիդավորում, 2. Կատարված ծախսի փոխհատուցում: Նախատեսվում է ծրագրի երկու բաղադրիչներին հատկացնել համապատասխանաբար **172.3 և 20.7 մլն դրամ**: Պլանավորվում է 2021թ. ձեռք բերվող մանր եղջերավոր տոհմային կենդանիների քանակը հասցնել **2600**-ի: Տավարաբուծություն և ոչխարաբուծություն ծրագրերով նախատեսվում է միջնաժամկետ հատվածում ընդհանուր անասնազվխաքանակում տոհմային կենդանիների տեսակարար կշռի ավելացում՝ 0,5-ից մինչև 5%:

Շարունակական կլինի նաև Փոքր և միջին «Խելացի» անասնաշենքերի կառուցման ծրագիրը, որն ուղղված է անասնապահական տնտեսությունների արդիականացման համար փոքր և միջին «Խելացի» անասնաշենքերի կառուցման կամ վերակառուցման, ինչպես նաև դրանց տեխնոլոգիական ապահովման համար պետական աջակցության տրամադրմանը, կնպաստի ինչպես պահվածքի պայմանների բարելավմանը, այնպես էլ՝ կաթնատվության

մակարդակի բարձրացմանը, ինչն էլ կհանգեցնի արտադրողականության աճին, տնտեսավարող սուբյեկտների եկամուտների ավելացմանը և ճյուղի շահութաբերության մակարդակի բարձրացմանը: Միջոցառման շրջանակներում նախատեսվում է կառուցել կամ վերակառուցել շուրջ **36** անասնագոմ: Փոքր և միջին «Խելացի» անասնաշենքերի կառուցման կամ վերակառուցման և դրանց տեխնոլոգիական ապահովման պետական աջակցությանը կուղղվի **453.6** մլն դրամ:

2021 թվականին կշարունակվեն իրականացվել խոշոր եղջերավոր կենդանիների համատարած համարակալման և հաշվառման աշխատանքները:

Ծրագրի իրականացման համար 2021թ-ին նախատեսվում է հատկացնել **230.0** մլն դրամ: Նպատակը՝ հաշվառման և անձնագրավորման համակարգի ներդրումն է, որը կարող է հանդիսանալ կարևոր գործիք անասնաբուծական արտադրանքի կանխատեսման ճգրտության բարձրացման, կենդանիների տեղաշարժի վերահսկման, թաքնված գլխաքանակի բացահայտման, ապահովագրական մեխանիզմների մշակման համար: Ելնելով անհրաժեշտությունից կարող է հատկացվել ևս **520.0** մլն դրամ:

Գյուղատնտեսական կենդանիների պատվաստում՝ 1448.4 մլն. դրամ, գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների լաբորատոր ախտորոշում կենդանի ծագում ունեցող հումքի լաբորատոր փորձաքննությունների իրականացում **338.9 մլն. դրամ**-Ծրագրերի իրականացումը կապահովվի ՀՀ-ում գյուղատնտեսական կենդանիների 90 տոկոսով վարակամերժություն:

**Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցության իրականացում
ծրագրի 3.112,7 մլն դրամի շրջանակներում** Գյուղական ֆինանսական կառույցի (ԳՖԿ) կողմից
իրականացվում է.

- **ՕՊԵԿ զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ 162.4 մլն դրամի**
շրջանակներում ենթակառուցվածքների վարկային ծրագրերի կառավարում ծրագրով իրականացվում է
ոռոգման և ջրամատակարարման համակարգերի վերակառուցման աշխատանքներ Շիրակի,
Արագածոտնի, Տավուշի և Գեղարքունիքի մարզերում: Ծրագիրը 2021թ ավարտվում է և տրամադրվող
գումարները հանդիսանալու են հետերաշխիքային վճարումներ:

- **Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ 475.2 մլն դրամի**
ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցության վարկային ծրագիր
շրջանակներում իրականացվելու է ՀՀ 2 համայնքներում սառնարանային տնտեսությունների
կառավարում ծրագրի ներքո սառնարանային տնտեսություններից օգտվող թվով 4540 տնտեսվարող
սուբյեկտների աջակցություն:

- **Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ 1.433,1 մլն**
դրամի իրականացվող ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցության վարկային
ծրագրի շրջանակներում Փոքր գյուղացիական տնտեսավարողներից թվով 80 շահառուների վարկերի
տրամադրում և վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորում:

- **Գլոբալ էկոլոգիական հիմնադրամի աջակցությամբ 1.041,4 մլն դրամի շրջանակներում**
իրականացվելու է Հայաստանում արտադրողականության աճին ուղղված հողերի կայուն
կառավարման դրմաշնորհային ծրագրի շրջանակներում թվով 160 փոքր գյուղացիական
տնտեսավարողներն ֆինանսական փաթեթների տրամադրում:

- Գյուղատնտեսական ծրագրերի բյուջեի ավելի քան 70%-ն ուղղվում է ոլորտում իրականացվող 3
ծրագրերին, դրանք են՝ «Գյուղատնտեսության արդիականացման ծրագիրը», «Գյուղական
ենթակառուցվածքների վերականգնում և զարգացում» ծրագիրը և «Գյուղատնտեսության
խթանման ծրագիրը»:

Աղյուսակ 12. Ոլորտի/բնագավառի պետական ծրագրերը

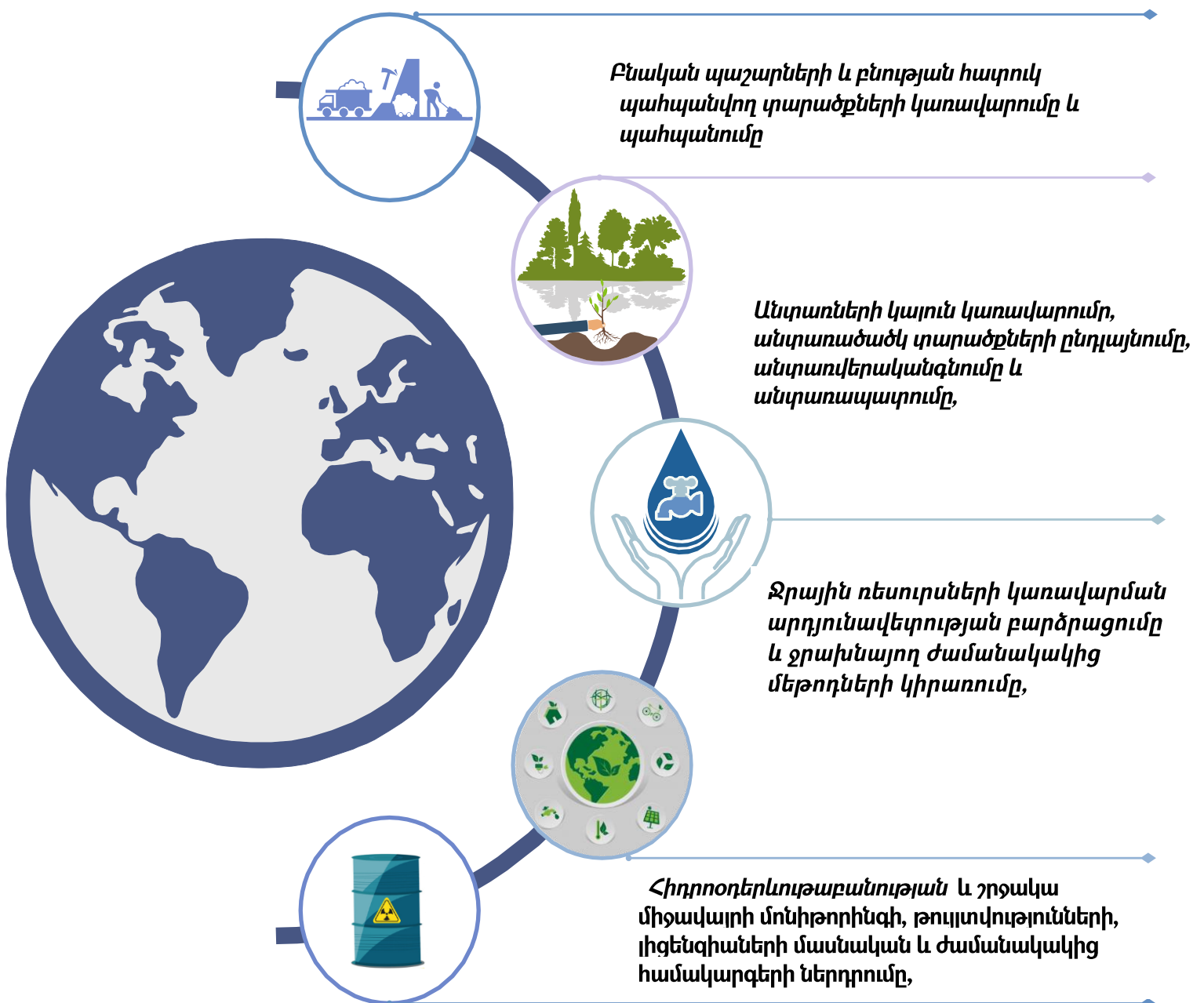
#	Ծրագրի անվանումը	2021թ., մլն դրամ	2020թ., մլն դրամ	Կշիռը ընդամենը ոլորտի բյուջեում, 2021թ., %	2021/2020թ., մլն.դրամ	2021/2020թ., %	Կշիռը ընդամենը ոլորտի հատկացումների աճում, տոկոս ⁴
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Գյուղատնտեսության խթանման ծրագիր	6,625,802.6	4,049,939.1	37.8	2,575,863.5	63.6	-
2	Գյուղական ենթակառուցվածքների վերականգնում և զարգացում	3,930,456.6	4,165,606.0	22.4	(235,149.4)	(5.6)	-
3	Գյուղատնտեսության արդիականացման ծրագիր	2,603,248.3	4,506,884.4	14.9	(1,903,636.1)	(42.2)	-
4	Անասնաբուժական ծառայություններ	2,027,594.7	2,616,199.4	11.6	(588,604.7)	(22.5)	-
5	Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն	1,727,760.3	1,896,310.8	9.9	(168,550.5)	(8.9)	-
6	Բուսաբուծության խթանում և բույսերի պաշտպանություն	412,092.3	515,387.2	2.3	(103,294.9)	(20)	-
7	Սննդամթերքի լաբորատոր փորձաքննություններ	190,842.9	190,842.9	1.1	0	0	-

⁴ 2021 թվականի պետական բյուջեով ոլորտին տրամադրվող հատկացումները գումարային չեն աճել

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

- Շրջակա միջավայրի կառավարման քաղաքականությունն ուղղված է շրջակա միջավայրի և բնական ռեսուրսների համալիր պահպանությանը, բարելավմանը, վերականգնմանը և ողջամիտ օգտագործմանը՝ հավասարակշռելով սոցիալական արդարության և տնտեսական արդյունավետության հետ:

Ոլորտային ծախսային գերակայություններն են՝

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- Որսագողության մակարդակը կկրճատվի 23%-ով (2023թ.)
- Բնասահաանական ծառայող հոսանքները համայնքների մասնաբաժինը ազդակիր համայնքների նկատմամբ 61%-ից կաճի հասնելով 77%-ի:
- Կառավարության անտառային տնտեսությունում առանցքային անօրինական անտառահատումները կկրճատվեն մոտ 3 անգամ և 2023թ. կկազմեն մինչև 1000 ծառ:
- Վնասված անտառային տնտեսությունների մասնաբաժինը ընդհանուր անտառածածկ տարածքներում 3.8%-ից կնվազի մինչև 1.5% (թիրախը 2023):
- Անտառապատված տարածքները 2023 թվականին կավելանան 150 հեկտարով:
- Շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վիճակի վերաբերյալ մշակվող տեղեկատվությունը 70%-ից կհասնի 87%-ի (թիրախը 2023):
- Եղանակային կարծաժամկետ կանխատեսումների ճշգրտության աստիճանը 85%-ից կհասնի 90%-ի (թիրախը 2023):

Բնագիտական նմուշների հանրայնացման և էկոլոգիական նախագծերի քանակը 17-ից կհասնի 26-ի (թիրախը 2023):

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՏԻՆ ԵՎ ՆԱԽԱԿԱՆ ՈՂՈՒԹՈՒՆՆԵՐԸ

- **Կմաքքվի Սևանա լճի շրջակայքի 271 հա ջրածածկ անտառտնկարկներ:** Այս միջոցառման իրականացմանը կուղղվի 208.2 մլն դրամ:
- Կիրականացվի Սևանա լճի ջրահավաք ավազանի կենդանական ռեսուրսների հաշվառում: **Սևանա լճի ջրահավաք ավազանի կենդանական ռեսուրսների՝ ձկան և խեցգետնի, պաշարների հաշվառման աշխատանքներին նախատեսվում է հատկացնել 7.6 մլն դրամ:**
- **Տնտեսական գործունեության հետևանքով շրջակա միջավայրին և բնակչության առողջությանը պատճառված վնասների մեղմմանն ուղղված աջակցության ծրագրեր կիրականացվեն ազդակիր ՀՀ 7 համայնքներում:** Այդ նպատակով կհատկացվի 524.3 մլն դրամ:
- **Բնության հատակ պահպանվող տարածքների գործունեության ապահովում:**
- Հանրապետության բնության հատակ պահպանվող տարածքների՝ «Սևան», «Դիլիջան», «Արևիկ» և «Արփի լիճ» ազգային պարկեր, «Խոսրովի անտառ» և «Շիկահող» պետարգելուցներ, «Սոսիների պուրակ», «Խոստոտի», «Ջանգեզուր» և «Ջիկատար» պետական արգելավայրեր, դենդրոպարկեր և բնության հատուկ պահպանվող այլ տարածքներ, պահպանությանը, անտառային տարածքների խնամքի և բնապահպանական այլ աշխատանքների և գիտական ուսումնասիրությունների իրականացմանը նախատեսվում է հատկացնել **1,031.4 մլն դրամ՝** մլն դրամ:

- **Շարունակվում է Գերմանիայի գարգազման վարկերի բանկի (KfW) կողմից տրամադրվող «Կովկասի պահպանվող տարածքների աջակցության ծրագիր - Հայաստան դրամաշնորհային ծրագիր»:** Ծրագրի իրականացումը կնպաստի Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզում կենսոլորտային տարածքի ստեղծմանը: 2020թ. նախատեսվում է **2.063.6 մլն դրամ** (այդ թվում դրամաշնորհային միջոցներ՝ 1.551.9 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ 511.7 մլն դրամ):
- **Անտառների պահպանմանը կուղղվի 1,335.5 մլն դրամ:** Անտառապահպանման ծառայություններին ուղղված են ապօրինի հատուների ու բնափայտի տեղափոխման, իրագման, անտառածածկ տարածքների և բնափայտի պաշարների, անտառների և անտառային հողերի քանակական ու որակական փոփոխությունների, անտառային հրդեհների, հիվանդությունների և վնասատուների տարածվածության և այլ բազասական գործողությունների կանխարգելմանը: Անտառապահպանական ծառայություններ կմատուցվեն «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի իրավասության ներքո գտնվող անտառային 342,400 հա տարածքներում:
- **Կվերականգնվի 150 հա անտառ:** Անտառվերականգնման և անտառապատման աշխատանքներին հատկացումները կկազմեն 413.8 մլն դրամ՝ 150 հա վրա անտառվերականգնման և անտառապատման աշխատանքների իրականացման համար:

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

2021թ., 9.214.7 մլն. դրամ

- Բնապահպանական սուբվենցիաներ համայնքներին
- Բնական պաշարների և բնության հատակ պահպանվող տարածքների կառավարում և պահպանում

Աղյուսակ 13. Ոլորտի/բնագավառի պետական ծրագիր

#	Ծրագրի անվանումը	2021թ., մլն դրամ	2020թ., մլն դրամ	Կշիռը ընդամենը ոլորտի բյուջեում, 2021թ., %	2021/2020թ., մլն.դրամ	2021/2020թ., %	Կշիռը ընդամենը ոլորտի հատկացումներ ի աճում, տոկոս
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում և մոնիթորինգ	1,685,569.9	319,103.6	18.3	1,366,466.3	428.2	61.2
2	Բնապահպանական ծրագրերի իրականացում համայնքներում	524,328.0	-	5.7	524,328.0	100.0	23.5
3	Շրջակա միջավայրի ոլորտում պետական քաղաքականության մշակում, ծրագրերի համակարգում և մոնիտորինգ	1,164,867.3	1,168,054.5	12.6	(3,187.2)	(0.27)	-
4	Բնական պաշարների և բնության հատուկ պահպանվող տարածքների կառավարում և	3,317,750.2	2,840,595.9	36	477,154.3	16.80	21.3

	պահպանում						
5	Անտառների կտրավարում	2,177,366.1	2,302,948.4	23.6	(125,582.3)	(5.45)	-
6	Բնագիտական նմուշների պահպանություն և ցուցադրություն	344,867.1	353,377.1	3.7	(8,510.0)	(2.41)	-

- Անտառների կտրավարում
- Բնագիտական նմուշների պահպանություն և ցուցադրություն
- Շրջակա իջավայրի վրա ազդեցության գնահատում և մոնիթորինգ

Շրջակա միջավայրի ոլորտում պետական քաղաքականության մշակման, ծրագրերի համակարգման և մոնիտորինգի ծրագրին կուղղվի **1,164.9 մլն. դրամ**, 2020-ի **1046.6 մլն դրամի** դիմաց:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ

1. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐ

ԲԱԺԻՆ 1. ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

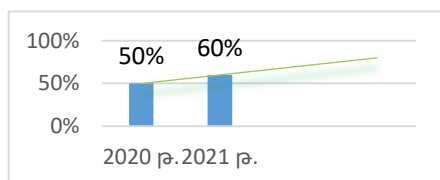
Արտակարգ իրավիճակների բնագավառում քաղաքականությունը նպատակաուղղված է բնական և մարդածին աղետների ռիսկի նվազեցմանը, հնարավոր հետևանքների կանխարգելմանը և վերացմանը:

2021 թվականին արտակարգ իրավիճակների բնագավառում նախատեսվում է՝

- ❖ Համակարգի տարբեր օղակների կատարելագործում և զարգացում,
- ❖ Փրկարար ծառայության կատարելագործում և զարգացում, արագ արձագանքման փրկարար ուժերի պատրաստականության բարձրացում և տեխնիկական հագեցվածության ապահովում, քաղաքացիական պաշտպանության ուժերի կառավարելիության բարձրացում, սահմանամերձ բնակավայրերում փրկարարական և արագ արձագանքման այլ ուժերի ստեղծում և զարգացում:
- ❖ Սեյսմիկ պաշտպանության ազգային դիտացանցի արդիականացում և թվայնացում,
- ❖ Պետական պահուստի համակարգի ոլորտում նոր քաղաքականության մշակում՝ ընդգրկելով մասնավոր սեկտորի հնարավորություններն ու կարողությունները:

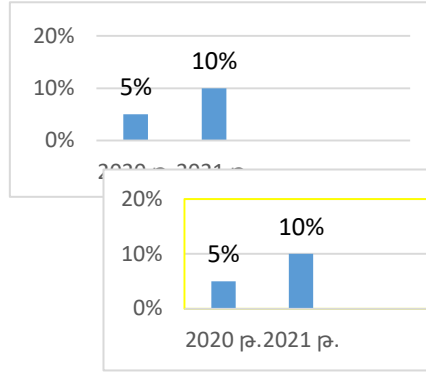
ԲԱԺԻՆ 2. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- **Կաճի** տեխնածին վթարների և արտադրական պատահարների **նվազման տեմպը՝ 50%-ից 60%:**

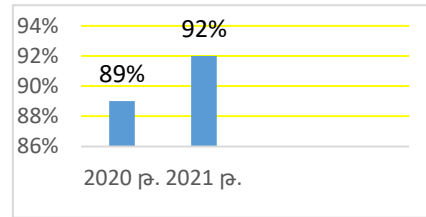
- Արտակարգ իրավիճակների արձագանքման կարողություններին տիրապետող, տեղեկացված և գիտակ բնակչության թվաքանակի **աճը** կկազմի **10%**, նախորդ տարվա 5%-ի փոխարեն:

Կգնահատվի օբյեկտների 10%-ի մակարդակը, նախորդ տարվա 5% փոխարեն:

սեյսմակայունության ցուցանիշի

- Արտակարգ դեպքերի և պատահարների **ընդհանուր ահազանգերին արձագանքման մակարդակը** 89%-ից **կաճի** մինչև **92%**:

ԲԱԺԻՆ 3. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Փրկարարական ծառայության ոլորտին **կուղղվի** մոտ **3,52%-ով** ավել միջոցներ և կկազմի **11,767.8 մլրդ դրամ**:

2021թ. Նախարարությանը՝ որպես նոր նախաձեռնություն, հատկացվել է 48.5 մլն. դրամ «Սողանքային աղետի դեմ պայքար» ծրագրի իրականացման համար:

Նախատեսվում է, որ **ահազանգի ստացման պահից մինչև մեկնումն** ընկած միջին ժամանակահատվածը կկազմի **8** րոպե,

ահազանգերին արձագանքման տևողությունը՝ ահազանգի ստացման պահից մինչև կանչի վայրն ընկած միջին ժամանակահատվածը կկազմի մինչև **24** րոպե:

Մարտունակության բարձրացման

նպատակով իրականացվող

ուսումնավարժանքների քանակը կկազմի 328:

Կաճի ՀՀ

մասնակցությունը երրորդ երկրների տարածքում արտակարգ իրավիճակների կանխարգելմանը: Կաճի ՌԴ և երրորդ երկրների տարածքում արտակարգ իրավիճակների կանխարգելման աշխատանքների մասնակցությունը և արտակարգ իրավիճակներից տուժած բնակչությանը մարդասիրական օգնության ցուցաբերումը:

▪ 2021-ին բյուջետային հատկացումները կկազմեն 38,8 մլն դրամ, որը պայմանավորված է 19 հաստիքների ավելացմամբ:

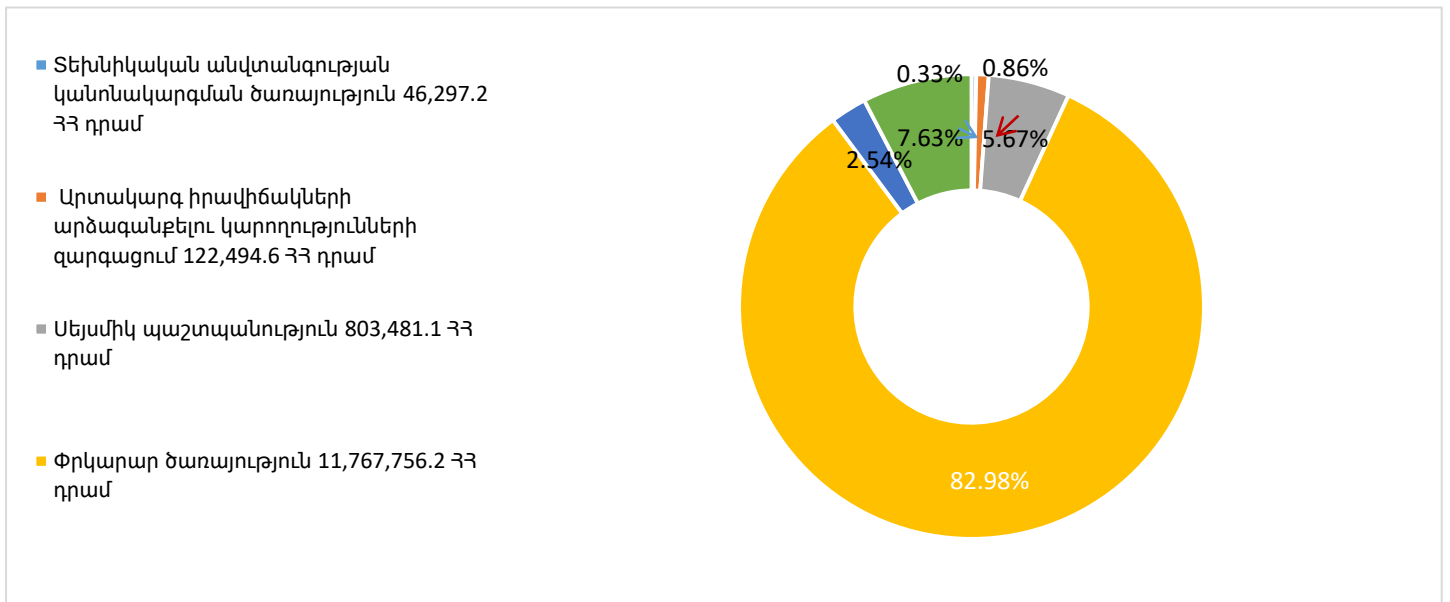
- Արտակարգ իրավիճակների կառավարմանը 2021թ. կուղղվի 1,08 մլրդ դրամ, որը նախորդ տարվա համեմատ կնվազի 2,53 տոկոսով կամ 28,1մլն. դրամով (Ներքին աուդիտի հաստիքների կրճատում):
- Փրկարարական ծառայություններ ծրագրին բաժին է ընկնում արտակարգ իրավիճակների ծրագրերի ֆինանսավորման 82,98%-ը: Այս ցուցանիշը նախորդ տարվա մակարդակը գերազանցում է 1,19 տոկոսային կետով:
- Սեյսմիկ պաշտպանության ոլորտին ուղղված ծախսերը կնվազեն նախորդ տարվա համեմատ 85,1մլն դրամով կամ 9,58 %-ով, որը պայմանավորված է ոլորտում կառուցվածքային փոփոխություններով, օպտիմալացմամբ և որի հետևանքով կնվազեն ոլորտին հատկացվող ծախսերը:
- Արտակարգ իրավիճակների արձագանքելու կարողությունների զարգացմանն ուղղվող ծախսերը կրճատվել են 3,8մլն դրամով կամ 3,01%-ով:
- Ռազմավարական նշանակության պաշարների կառավարման և տեխնիկական անվտանգության կանոնակարգմանն ուղղվող ծախսերի մակարդակը նախորդ տարվա համեմատ չի փոփոխվել:

ԲԱԺԻՆ 4. ՀՀ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

Աղյուսակ 14. 2021թ. 14,2 մլրդ դրամ (կշիռն ընդամենը ՀՀ Արտակարգ իրավիճակների նախարարության կողմից իրականացվող ծրագրերի բյուջեում)

Հ/Հ	Ծրագրի անվանումը	2021թ.	2020թ.	Կշիռը ընդամենը ոլորտի բյուջեում, 2021թ, %	2021/2020 թ., մլն.դրամ	2021/ 2020 թ.	Կշիռը ընդամենը ոլորտի հատկացո ւմների աճում, տոկոս
		մլն դրամ	մլն դրամ			%	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Փրկարարական ծառայություններ	11 767,8	11 367,4	82,98	400,4	3,52	1,41
2	Արտակարգ հրավիճակների բնագավառում քաղաքականության մշակում,խորհրդարվ ական ծառայությունների տրամադրում և մոնիտորինգի որոշում	1 082,0	1 110,1	7,63	(28,1)	-2,53	-0,10
3	Սեյսմիկ պաշտպանություն	803,5	888,6	5,67	(85,1)	-9,58	-0,30
4	Ռազմավարական նշանակության պաշարների կառավարում	359,4	359,4	2,54	-	0,00	-
5	Արտակարգ հրավիճակների արձագանքելու կարողությունների զարգացում	122,5	126,3	0,86	(3,8)	-3,01	-0,01
6	Տեխնիկական անվտանգության կանոնակարգում	46,3	46,3	0,33	-	0,00	-
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	14 181,5	13 898,1	100,0	283,4	2.04	

Գծապատկեր 34. ՀՀ Արտակարգ իրավիճակների նախարարության կողմից իրականացվող ծրագրերի կառուցվածքը

2. ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԺԾԾ Ժամանակահատվածում ՀՀ ոստիկանության առաջնահերթ հիմնախնդիրներն են.

- *Հանցավորության մակարդակի նվազումը, կատարված հանցագործությունների բացահայտման մակարդակի բարձրացումը,*
- *Ոստիկանության վստահելիության մակարդակի բարձրացումը, համակարգում կոռուպցիայի բացառումը,*
- *ՀՀ ռազմավարական նշանակության օբյեկտների և ենթակառուցվածքների անվտանգության ապահովումը,*
- *Ներպետական և անդրազգային կազմակերպված հանցավորության դեմ արդյունավետ պայքարը:*

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

Հանցագործությունների բացահայտման մակարդակը կկազմի 62%՝ 2019թ. 58%-ի դիմաց:

- Առավել լատենտային հանցագործությունների (կոռուպցիոն բնույթի հանցագործություններ, թմրամիջոցների, հոգեմետ նյութերի և դրանց պրեկուրսորների ապօրինի շրջանառության և մարդու թրաֆիկինգի կամ շահագործման դեպքեր) հայտնաբերումը արձանագրված դեպքերի մասնաբաժնում կկազմի 8.1%՝ 2019թ. 7.9%-ի դիմաց:
- Ոստիկանության նկատմամբ հասարակական վստահության մակարդակը նախորդ ելակետային ցուցանիշի համեմատությամբ կաճի 30%-ով:
- Ծանր հետևանքներով ճանապարհատրանսպորտային պատահարների (3 և ավելի զոհ և/կամ 10 և ավելի վիրավոր) քանակը նախորդ տարվա նկատմամբ կնվազի 0.03%-ով:

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՀՀ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

- ՀՀ ոստիկանության կողմից իրականացվող ծրագրերին 2021թ.-ին կուղղվի 64.6 մլրդ. դրամ, որը նախորդ տարվա (65.2 մլրդ. դրամ) նկատմամբ կնվազի 0.9 %-ով, կամ 0.6 մլրդ. դրամով:
- Ոստիկանության ընդհանուր հատկացումների 97.7 %-ը կամ 63.1 մլրդ. դրամը բաժին է ընկնում «Ոստիկանության ոլորտների՝ կազմակերպաիրավական գործունեության, ծառայությունների մատուցման, հասարակական անվտանգության ապահովման և իրավախախտումների դեմ պայքարի քաղաքականության մշակում, մոնիտորինգ և կառավարում» ծրագրին, որից՝ հասարակական կարգի պահպանության և հասարակական անվտանգության ապահովման՝ հանցագործությունների և այլ իրավախախտումների կանխման, խափանման, հայտնաբերման և բացահայտման ծառայություններին կուղղվի 24.9 մլրդ. դրամ, պետական պահպանության ծառայություններին՝ 11.1 մլրդ. դրամ, ճանապարհային ոստիկանության ծառայություններին և տրանսպորտային միջոցների պետհամարանիշների ձեռքբերմանը՝ 13.2 մլրդ. դրամ:
- «Ոստիկանության կրթական ծառայություններ» ծրագրին կուղղվի 1.5 մլրդ. դրամ, կամ ոստիկանության ընդհանուր հատկացումների 2.3 %-ը: Կրթական ծառայությունների գծով 2021թ.-ի հատկացումները պահպանել են նախորդ տարվա ցուցանիշը:

3. ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ

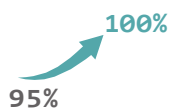
Ազգային անվտանգության ծառայության գործունեությունըն պատկանում է

- Ներքին արտաքին սպառնալիքներից անձի, հասարակության ու պետության անվտանգության ապահովման բարձրացմանը,
- Տնտեսության ոլորտում կատարվող հանցագործությունների ժամանակին հայտնաբերման ու քաղաքացիական աշխատանքներին,
- Օպերատիվ գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը,
- Պետական սահմանի շտրջօրյա հսկման և պահպանման բարելավմանը, հետախուզության, հակահետախուզության ոլորտի ընդլայնմանը,
- Գաղտնի տեղեկատվության անվտանգություն մակարդակի բարելավմանը,
- Հատուկ պետական պաշտպանության ենթակա անձանց և օբյեկտների անվտանգության ապահովման բարձրացմանը:

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- Օտարերկրյա պետությունների հատուկ ծառայությունների և այլ կազմակերպությունների, ինչպես նաև առանձին անձանց հետախուզական գործունեության բացառական, կանխման և խափանման մակարդակը կկազմի 100%՝ առկա 95% մակարդակի դիմաց:
- Կապահովվի ՀՀ պետական սահմանի անձեռնմխելիության 100% մակարդակ:
- Օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների հանցագործությունների բացառական, կանխման և խափանման 75% մակարդակը կկազմի 100%՝ առկա 75% մակարդակի դիմաց:
- Կապահովվի մշտապես պահպանվող օբյեկտների անվտանգության 100% մակարդակ:

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ուՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

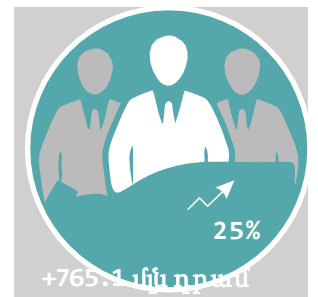

ԱԱԾ-ի կողմից իրականացվող ծրագրերին կուղղի 0.4 մլրդ. դրամով ավելի քիչ միջոցներ քան 2020թ. և կկազմի 31.7 մլրդ. դրամ 35.1 մլրդ.դրամի փոխարեն: Մասնավորապես, ազգային անվտանգության ապահովմանը կուղղվի 31 մլրդ. դրամ, որը նախորդ տարվա մակարդակից քիչ է 0.3 մլրդ. դրամով:

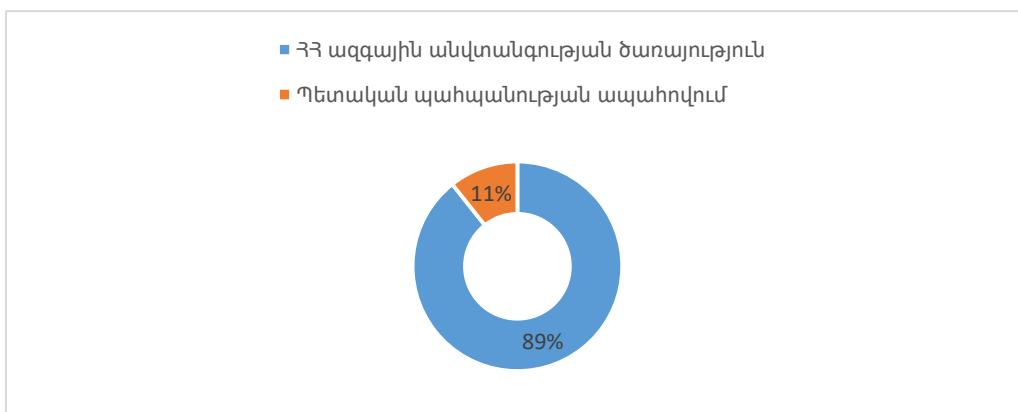
Հետախուզական, հակահետախուզական, ռազմական հետախուզության, հանցագործությունների դեմ պայքարի և պետական սահմանի պահպանության գործունեության կազմակերպմանը կհատկացվի 23.3 մլրդ. դրամ:

Պետական պահպանության ապահովմանը կուղղվի 3.7 մլրդ. դրամ, որը նախորդ տարվա մակարդակին զիջում է 0.2 մլրդ. դրամով: ՊՊԾ ծրագրերի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց և ՀՀ-ում գտնվող բարձրաստիճան հյուրերի անվտանգության ապահովում: Մշտական պահպանության ենթակա անձանց թիվը 10 է:

Գծապատկեր 35. ԱԱԾ կողմից իրականացվող ծրագրերը

4. Արդարադատություն և դատական գործունեություն

Քաղաքականության հիմնական թիրախներն են՝

- *Դատաիրավական բարեփոխումների իրականացումը,*
- *Մարդու իրավունքների պաշտպանվածության և մարդու ազատ ստեղծագործելու, արժանապատիվ ու երջանիկ ապրելու համար նպաստավոր պայմանների ստեղծումը,*
- *Կոռուպցիայի դեմ շարունակական պայքար:*

Կառավարությունը ՄԺԾԾ ժամանակահատվածում կարևորում է և միջոցառումներ են նախատեսված քրեաիրավական արդարադատության, անչափահասների արդարադատության և էլեկտրոնային արդարադատության ոլորտներում:

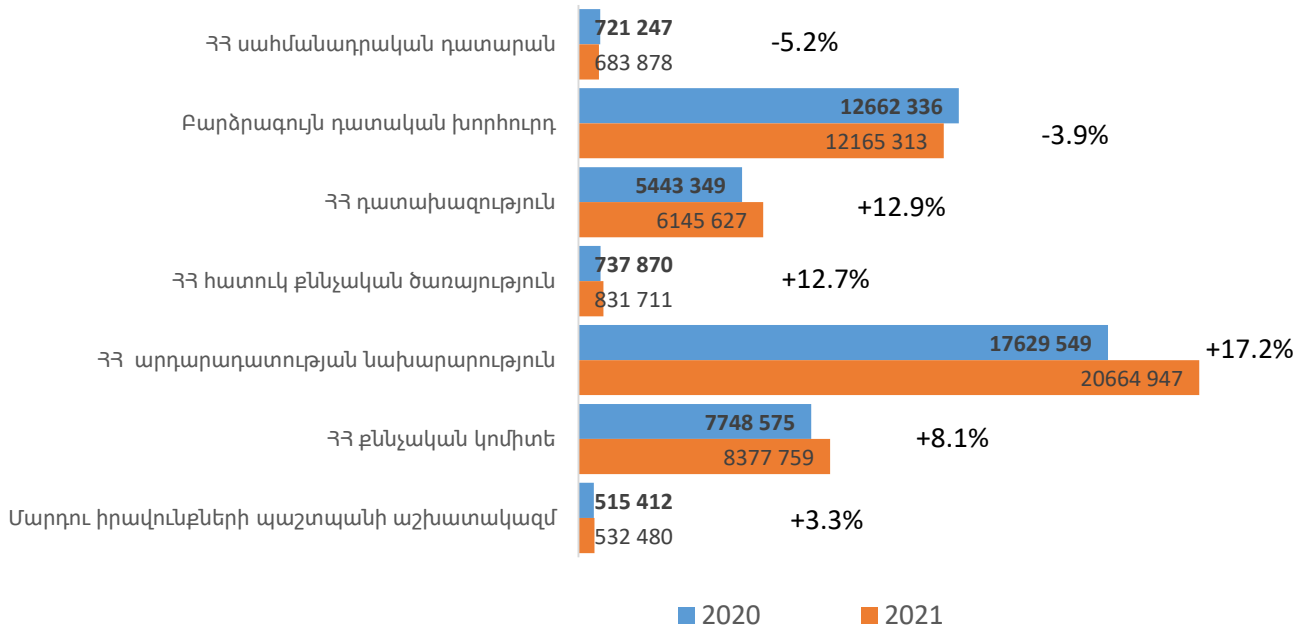
ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- *Կապահովվի բոլոր իրավաբանական անձանց պետական գրանցման և հաշվառման տվյալների հրապարակայնացումը:*
- *Կընդլայնվի կալանավորվածների և դատապարտյալների անձնական և մշակութային, կրթական ու հոգևոր զարգացման պարզաճ պայմանների ապահովման, սոցիալական, հոգեբանական և իրավական աջակցությունների ընդգրկման մակարդակը և կկազմի 78.5%՝ նախորդ տարվա 75%-ի դիմաց:*
- *Կընդլայնվի կալանավորվածների և դատապարտյալների զբաղվածության մակարդակը և կկազմի 22%՝ նախորդ տարվա 20%-ի դիմաց:*
- *Դատական համակարգի անկախությունը իշխանության այլ ճյուղերի, անհատների կամ ընկերությունների ազդեցությունից (WEF-ի ցուցանիշի) առկա 3.3 մակարդակից կաճի և 2022թ կկազմի 6.3:*

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

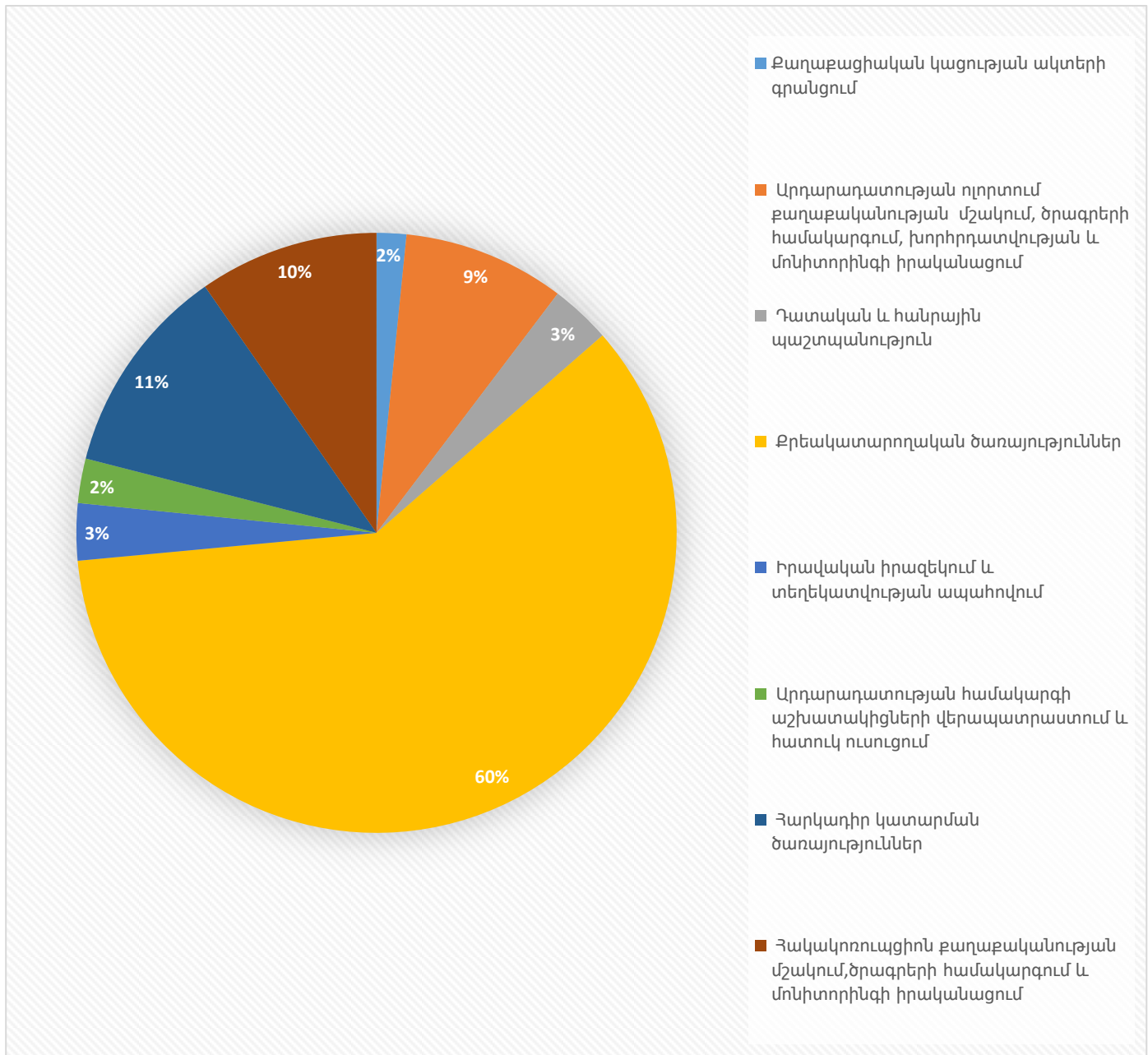
- *Ոլորտին ուղղվող ռեսուրսները կաճեն 3.9 մլրդ դրամով կամ 8.6 տոկոսով: Բյուջետային ծախսերի ամենամեծ աճը կարձանագրվի արդարադատության բնագավառի ծրագրերի աճը՝ 17.2 տոկոս: Հետևում են Դատախազության և հատուկ քննչական ծառայության բնագավառի ծրագրերի աճը՝ համապատասխանաբար՝ 12.9 և 12.7 տոկոս: Համապատասխանաբար՝ 8.1 և 3.3 տոկոսով կաճեն քննչական կոմիտեյի և մարդու իրավունքների*

պաշտպանի գործունեության ապահովման ֆինանսավորման ծավալները: Բարձրագույն դատական խորհուրդը և Սահմանադրական դատարանի ծրագրերի ֆինանսավորման ծավալները համապատասխանաբար կնվազեն՝ 3.9 և 5.2 տոկոսով:

- Կբարելավվեն կալանավայրերում դատապարտյալներին մատուցվող տրամադրվող բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայությունները, սակայն ֆինանսավորումը այս միջոցառման գծով 2020 թվականի համեմատ մնացել է նույնը: 2021 թվականի պետական բյուջեի նախագծով արդարադատության նախարարության քրեակատարողական հիմնարկում պահվող կալանավորված անձանց և դատապարտյալներին պատշաճ բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայություններին նախատեսվել է ուղղել 588.6 մլն դրամ:
- Դատապարտյալների և կալանքի տակ գտնվող անձանց թիվը գնահատվում է, որ կկազմի 3,000 մարդ: Քրեակատարողական ծառայությունների արժեքը մեկ դատապարտյալի հաշվով կազմում է ամսական միջինում 307.8 հազար դրամ, որը նախորդ տարվա մակարդակը գերազանցում է 48,000 դրամով:

Գծապատկեր 36. ՀՀ Արդարադատության նախարարության կողմից իրականացվող ծրագրերը

Կառավարության արտաքին քաղաքականությունն ուղղված է.

Հանրապետության ինքնիշխանության պաշտպանությանը

Հայաստանի և Արցախի անվտանգության ապահովմանը

Հայաստանի միջազգային հեղինակության բարձրացմանը

Բոլոր պետությունների հետ փոխշահավետ և իրավահավասար հարաբերությունների շարունակական զարգացմանը

Միջազգային ու տարածաշրջանային գործընթացներին Հայաստանի ներգրավվածության ավելացմանը

Երկկողմ և բազմակողմ ձևաչափերում համագործակցության խորացմանը

Հայաստանի կայուն զարգացմանը և տնտեսության արդիականացմանը

Հայաստանի կայուն զարգացմանը և տնտեսության արդիականացմանը

Կառավարության արտաքին քաղաքականության սկզբունքային առաջնայնություններն են.

Արցախի տարածքային ամբողջականության վերականգնումը և ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի ձևաչափում ԼՂ հիմնախնդրի խաղաղ կարգավորում՝ միջազգային իրավունքի հիմնարար սկզբունքների, մասնավորապես՝ ժողովուրդների իրավահավասարության և ինքնորոշման իրավունքի հիման վրա,

Մարդկության դեմ հանցագործությունների կանխարգելումը և

Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչումը

Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանությունը

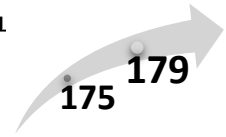
կայուն զարգացմանն ուղղված միջազգային և տարածաշրջանային համագործակցությունը

Ժողովրդավարության ամրապնդումը

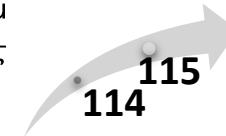
Հայ ժողովրդի քաղաքակրթական արժեքների և ժառանգության պաշտպանությունը և հանրահռչակումը:

ԲԱԺԻՆ 1. ՀԱՇՎԵՏՎՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

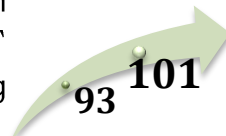
● ՀՀ միջազգային երկկողմ հարաբերությունները կընդլայնվեն. Հայաստանի հետ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատած օտարերկրյա պետությունների և միջազգային իրավունքի այլ սուբյեկտների քանակը 2021թ. 175-ից կաճի 179-ի:

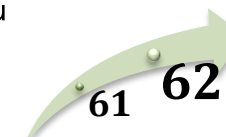
● ՀՀ միջազգային բազմակողմ հարաբերությունները կընդլայնվեն. միջազգային կազմակերպությունների քանակը, որոնց ՀՀ-ը անդամակցում կամ փոխգործակցում է 2021թ. 114-ից կաճի 115-ի:

● ՀՀ կողմից իրականացվող միջազգային ծրագրերի և միացած կոնցենցիաների թվի աճ. անդամակցվող միջազգային կազմակերպությունների, այդ թվում՝ մասնագիտացված մարմինների, ծրագրերի և կոնվենցիաների քանակը 2021թ. 93-ից կաճի 101-ի:

● Օտարերկրյա պետություններում գործող ՀՀ դիվանագիտական ծառայության մարմինների քանակը 2021թ. 61-ից կաճի 62-ի:

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՀ դիվանագիտական ծառայության մարմինների պահպանման ծախսերը 2021 թվականի համար ծրագրավորվել են 13.6 մլրդ դրամի չափով:

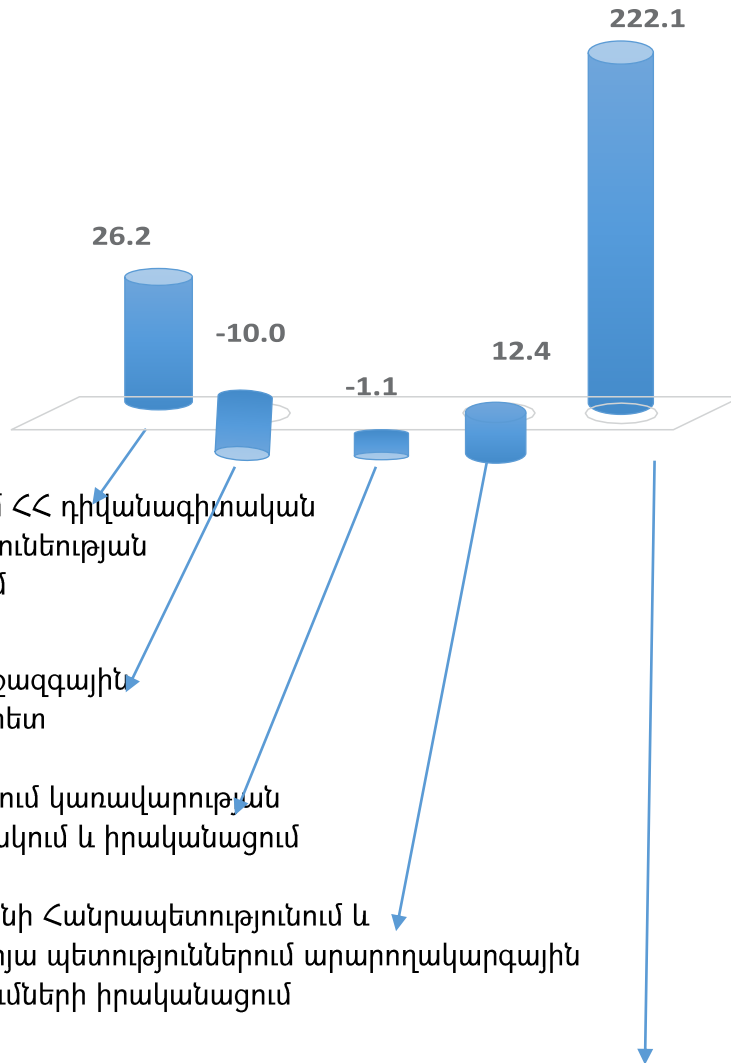
Ծախսերն ավելացել են դիվանագիտական ներկայացուցչությունների պահպանման ծախսերի մասով, ծառայության հետ կապված ծախսերի փոխհատուցման չափը վերանայելու, օտարերկրյա պետություններ մեկնելու և ՀՀ վերադառնալու փոխհատուցման, նախարարության հաստիքացուցակի շրջանակներում դիվանագետներին օտարերկրյա պետություններում ՀՀ դիվանագիտական ծառայության մարմիններ գործուղելու նպատակով անհրաժեշտ գումարի ավելացման համար:

Դիվանագիտության ոլորտում մասնագետների պատրաստման և վերապատրաստման 2021 թվականի համար ծրագրավորվել են 0.2 մլրդ դրամի չափով ծախսեր:

Դիվանագիտական դպրոցի գործունեությունն ուղղված է միջազգային հարաբերությունների և դիվանագիտության կրթության ոլորտում միջազգային լավագույն ծրագրերին և չափորոշիչներին համաձայն ՀՀ ԱԳՆ համար դիվանագետների պատրաստմանը, գործող դիվանագետների և այլ պետական ծառայողների վերապատրաստմանը: Նախատեսվում է միջազգային կառույցների հետ աշխատող, ՀՀ ԱԳՆ ստորաբաժանումներ աշխատանքի նոր ընդունված ՀՀ ԱԳՆ դիվանագիտական դպրոցի լավագույն շրջանավարտներին փորձաշրջանի/վերապատրաստման գործուղել միջազգային կազմակերպություններում ՀՀ առաքելություններ:

Գծապատկեր 37. Արտաքին քաղաքականության պետական ծրագրեր. աճը 2020թ. համեմատ, %

Օտարերկրյա պետություններում ՀՀ դիվանագիտական ծառայության մարմինների գործունեության կազմակերպում և իրականացում

Համագործակցություն միջազգային կազմակերպությունների հետ

Արտաքին գործերի ոլորտում կառավարության քաղաքականության մշակում և իրականացում

Հայաստանի Հանրապետությունում և օտարերկրյա պետություններում արարողակարգային միջոցառումների իրականացում

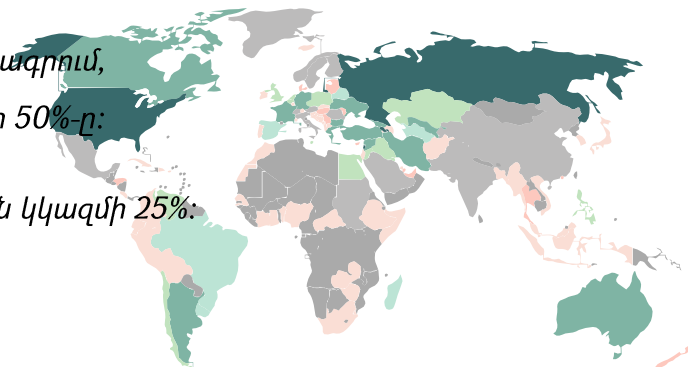
Միջազգային հարաբերությունների և դիվանագիտական ոլորտում մասնագետների պատրաստում և վերապատրաստում

Կառավարությունը սփյուռքի բնագավառում կարևորում է՝

- Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացումը և ամրապնդումը, Հայկական Սփյուռքի հայապահպանությանն ուղղված խնդիրների լուծումը, ինչպես նաև Սփյուռքում հայկական հարցի միջազգայնացումը:
- ՀՀ զարգացման գործընթացներում Սփյուռքի ներուժի ներգրավումը, Սփյուռքի մասնակցությունը Հայաստանի տնտեսական կյանքին:
- Հայաստանի և Սփյուռքի միջև կրթական, մշակութային և երիտասարդական հաղորդակցության, ճանաչողության և տեղեկացվածության մակարդակի բարձրացումը:
- ՀՀ հանրային քաղաքականության ոլորտում սփյուռքի բարձր որակավորում ունեցող մասնագետների ներգրավումը:

ԲԱԺԻՆ 1. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- Աշխարհի բոլոր հայ համայնքներին հասանելի կդառնան հայկական մշակույթը, արվեստը, պատմությունը, ազգային արժեքներն ու ֆիլմերը, 2021 թվականի սփյուռքահայերի իրազեկվածության մակարդակը կհասնի 38%-ի:
- Կիրականացվի Սփյուռքի ներուժի ամբողջական քարտեզագրում, 2021 թվականին կուսումնասիրվեն սփյուռքի համայնքների 50%-ը:
- Մասնագիտական հայրենադարձությունը 2021 թվականին կկազմի 25%:

ԲԱԺԻՆ 2. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացմանը և ամրապնդմանը կուղղվի 815.9 մլն դրամ: Ծրագրի շրջանակներում սփյուռքահայերին, մասնավորապես երիտասարդությանը, կներկայացվի Հայաստանը, կկազմակերպվեն հայրենաճանաչության այցելություններ, սփյուռքահայ մասնագետների կներգրավվեն Հայաստանի հանրային քաղաքականության ոլորտում՝ ՀՀ զարգացման նոր ծրագրերի մշակման գործում նրանց գիտելիքներն ու փորձը կիրառելու համար:

- **Կուսումնասիրվեն Սփյուռքի 20 համայնքների խնդիրները:** Միջոցներ կձեռնարկվեն դրանց լուծման ուղղությամբ, ըստ մասնագիտական ոլորտների կկազմակերպվեն հավաք-հանդիպումներ: Այս նպատակին կուղղվի 25.0 մլն դրամ:
- **«Քայլ դեպի տուն» միջոցառման շրջանակներում սփյուռքահայ 800 երիտասարդների համար կկազմակերպվեն ճանաչողական այցելություններ Հայաստան:** Նպատակն է նպաստել սփյուռքի հայ պատանիների ազգային ինքնության պահպանմանը և զարգացմանը, հայրենաճանաչության

մակարդակի բարձրացմանը: Այս միջոցառմանը կուղղվի 143.4 մլն դրամ:

- Սփյուռքահայ 40 երիտասարդ առաջնորդների համար կկազմակերպվեն համայնքային գործիչների վերապատրաստման դասընթացներ: Արդյունքում նրանք իրազեկ կդառնան Հայաստանի ներքին քաղաքականությանը: Այս նպատակին կուղղվի 21.5 մլն դրամ:
- **ՀՀ հանրային ոլորտում կկազմակերպվի սփյուռքահայ 100 բարձր որակավորում ունեցող մասնագետների ներգրավում:** Նրանք հնարավորություն կունենան ծանոթանալու ՀՀ սոցիալ-քաղաքական կյանքին, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների աշխատանքներին և իրենց փորձն ու գիտելիքները կկիրառեն ՀՀ պետական քաղաքականության տարբեր ուղղություններում: Միջոցառմանը կուղղվի 476.0 մլն դրամ:
- **Շուրջ 3000 պոտենցիալ հայրենադարձների «Մեկ պատուհան»-ի սկզբունքով** ՀՀ-ում ինտեգրման հարցում աջակցություն կցուցաբերվի: Այս նպատակին կուղղվի 80.0 մլն դրամ:
- **ՀՀ զարգացման գործընթացներում Սփյուռքի ներուժի ներգրավմանն** ուղղված միջոցառումների համար նախատեսված է 75.0 մլն դրամ: Նպատակը Սփյուռքի մարդկային ներուժի վերաբերյալ տվյալների հավաքագրումը և տեղեկատվական համակարգի ստեղծումն է: Ռեսուրսները կուղղվեն սփյուռքի համայնքների ուսումնասիրությունների և տվյալների հավաքագրման աշխատանքների կազմակերպմանը: Ըստ 20 ոլորտի կստեղծվի համահայկական մասնագիտական ցանցերի մոտ 50,000 անհատի տվյալների բազա, կուսումնասիրվեն 8500 համայնքներ, կձևավորվի սփյուռքի քարտեզը:

ՍՓՅՈՒՌՔԻ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ ԾՐԱԳՐԵՐԸ

2020 թվական.

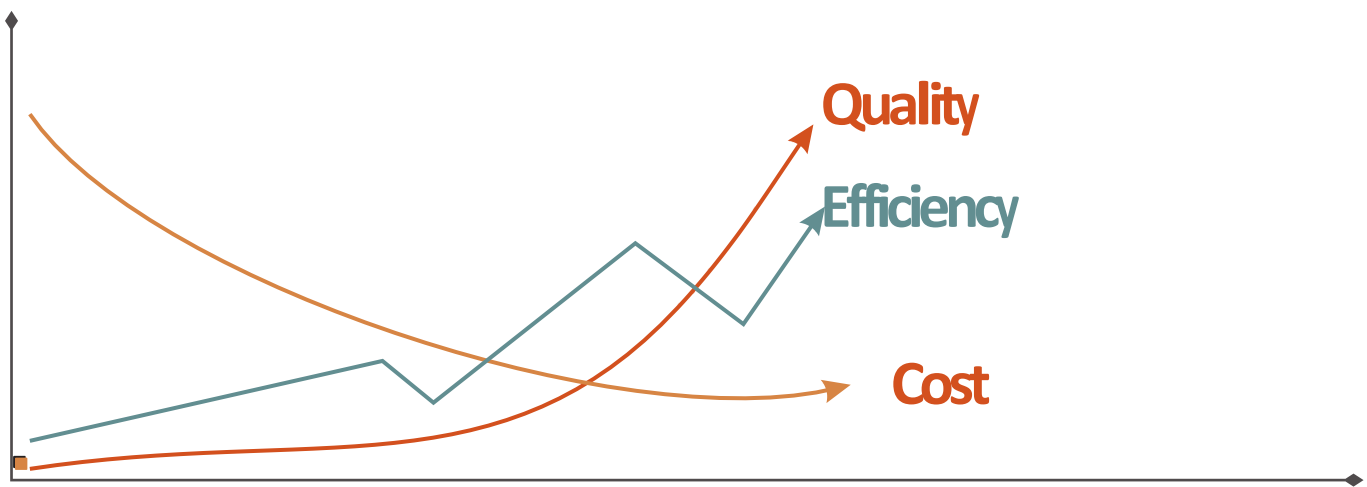
1. **Հայաստան-Սփյուռք գործակցության ծրագիր՝ 450.1 մլն դրամ**, տեսակարար կշիռը սփյուռքի բնագավառի ծախսերի բյուջեում՝ 58.1 տոկոս:
2. **ՀՀ զարգացման գործընթացներում Սփյուռքի ներուժի ներգրավում՝ 325.1 մլն դրամ**, տեսակարար կշիռը սփյուռքի բնագավառի ծախսերի բյուջեում՝ 41.9 տոկոս:

2021 թվական.

1. **Հայաստան-Սփյուռք գործակցության ծրագիր՝ 815.9 մլն դրամ**, տեսակարար կշիռը սփյուռքի բնագավառի ծախսերի բյուջեում՝ 91.6 տոկոս:
2. **ՀՀ զարգացման գործընթացներում Սփյուռքի ներուժի ներգրավում՝ 75.0 մլն դրամ**, տեսակարար կշիռը սփյուռքի բնագավառի ծախսերի բյուջեում՝ 8.4 տոկոս:
 - Սփյուռքի ծրագրերն իրականացվում են Վարչապետի աշխատակազմում գործող Սփյուռքի գործերի գլխավոր հանձնակատարի գրասենյակի միջոցով: Սփյուռքի ծրագրերի գծով 2021 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 890.9 մլն դրամ՝ ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 775.2 մլն դրամի դիմաց: Ծախսերն աճել են 115.7 մլն դրամով, կամ 14.9 տոկոսով:
 - Ի լրումն Սփյուռքի գործերի գլխավոր հանձնակատարի գրասենյակի կողմից իրականացվող ծրագրերի՝ ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության կողմից կրթության, մշակույթի և սպորտի ոլորտներում ևս իրականացվում են սփյուռքի հետ համագործակցության միջոցառումներ, որոնց կուղղվի 168.3 մլն դրամ:

Պետական ֆինանսների կառավարման ոլորտում ՀՀ կառավարության ստանձնած հանձնառություններ են.

Պետական ֆինանսների նպատակային, ինսայդաբար և արդյունավետ օգտագործում, պետական ծրագրերի ծախսարդյունավետ կառավարում	Ստվերային տնտեսության կրճատմանն ու մրցունակ բիզնես միջավայրի ձևավորմանն ուղղված հարկային քաղաքականության բարելավում և հարկային վարչարարության արդիականացում	Ֆինանսական կարգապահության բարելավում: Պետական ծրագրերի արդյունքային ցուցանիշների գնահատման մեխանիզմների ներդրում:	Պետական կառավարման համակարգի օպտիմալացում	Մարդկային կապիտալին և ենթակառուցվածքային ծախսերին ուղղվող ծախսերի տեսակարար կշռի մեծացում	Հանրային ներդրումների կառավարման համակարգի ներդրում	Պետական գնումների արդար և թափանցիկ համակարգի ներդրում	ՊՖԿ միասնական էլեկտրոնային համակարգի ներդրում	Կոռուպցիոն երևույթները ծնող պատճառների վերահսկման և վերջիններիս վերացմանը կամ չեզոքացմանն ուղղված գործողությունների իրականացում
--	---	---	---	---	---	---	---	---

ԲԱԺԻՆ 1. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- ՀՀ կառավարության ֆիքսված տոկոսադրույքով պարտքի նվազագույն կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ 83.8%-ից կնվազի և 2023թ. կկազմի 80%:
- ՀՀ կառավարության ներքին պարտքի նվազագույն կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ 22.5%-ից կհասնի 25% (2023թ.):

- ՀՀ կառավարության ՀՀ դրամով ներգրավված պարտքի նվազագույն կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ 20.8%-ից կհասնի 25%(2023թ.):
- Առաջիկա տարվա ընթացքում մարվող պետական գանձապետական պարտատոմսերի (ՊԳՊ) կշիռը ՊԳՊ-երի ծավալում 12.7%-ից կաճի և 2023թ. կկազմի 20%:
- ՀՀ կառավարության պարտքի մինչև մարում միջին ժամկետը 2023թ. կկազմի 8-11 տարի:
- Հարկաբյուջետային ազդակը -0.7-ից կդառնա -2.11(2021թ.):
- Fitch-ի սուվերեն վարկունակության երկարաժամկետ «B+»՝ «կայուն» կանխատեսմամբ:
- Moody's-ի սուվերեն վարկունակության երկարաժամկետ «Ba3՝ կայուն կանխատեսմամբ»՝ 5-ամյա հեռանկարում ձգտելով վարկանիշների բարելավումների
- Հարկային եկամուտների կշիռը ոչ գյուղատնտեսական ՀՆԱ-ում 24.2%-ից կաճի մինչև 27.6% (2025թ.)
- Հարկային եկամուտների կշիռը ՀՆԱ-ում 22.5-ից կաճի մինչև 24% (2025թ.)
- Հարկային վարչարարության արդյունավետության գործակիցը 1.39-ից նվազի մինչև 1.12 (2025թ.)
- Աուդիտի բարձրագույն մարմինների միջազգային կազմակերպության (INTOSAI) մեթոդաբանության հիման վրա (SAI PMF) ՀՀ հաշվեքննիչ պալատի գործունեության տարեկան գնահատականը կաճի՝ (1;2) միջակայքից (3;4) (2023թ.):

ՔԱԺԻՆ 1. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Կաճեն պետական պարտքի կառավարման ծախսերը: Մասնավորապես Կառավարության պարտքի սպասարկման ծախսերը, այսինքն՝ տոկոսավճարների վճարման հետ կապված ծախսերին ուղղվող միջոցները կաճեն 17.3 մլրդ դրամով և կկազմեն 185.5 մլրդ դրամ:

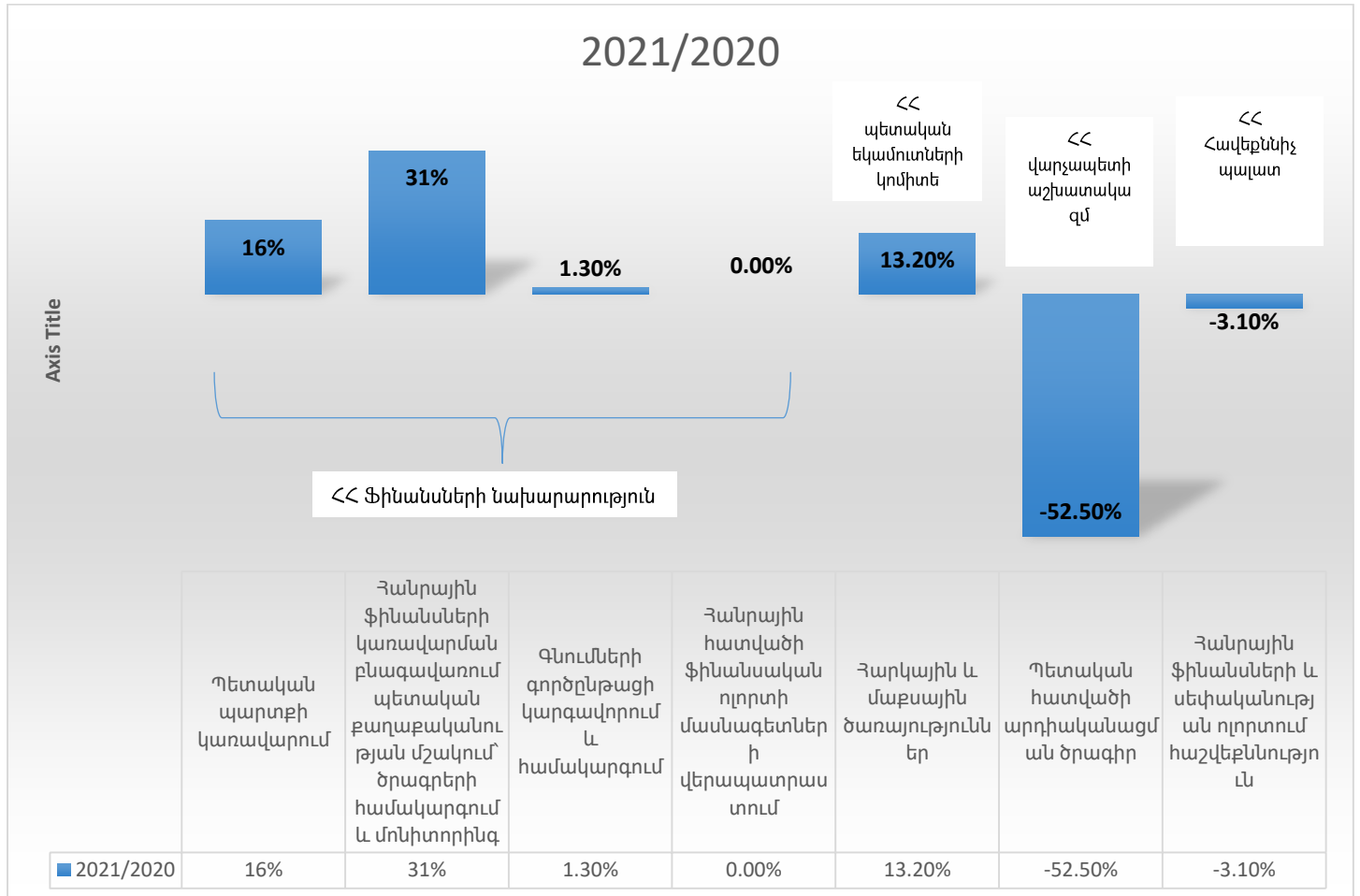
Հանրային հատվածի ֆինանսական ոլորտի մասնագետների վերապատրաստումներին ուղղվող ծախսերը կկազմեն 30.4 մլն դրամ: 2021թ. ընթացքում մասնագիտական վերապատրաստումներ կանցնեն թվով 280 ներքին աուդիտորներ, 622 գնումների համակարգողներ, ծրագրային բյուջետավորման վերապատրաստում կանցնեն 320 ծրագրային և ֆինանսական մասնագետներ:

Հարկային և մաքսային ծառայողների վերապատրաստումներին կուղղվի 142.5 մլն դրամ: Կիրականացվեն 41 անուն դասընթացներ, կվերապատրաստվեն 2020 հարկային և մաքսային մասնագետներ:

Պետական հատվածի արդիականացման ծրագրին ուղղվող ռեսուրսները կնվազեն 3.6 մլրդ դրամով և կկազմեն 3.1 մլրդ դրամ: Ռեսուրսները կուղղվեն ՀՀ հանրային հատվածի ֆինանսական կառավարման բարեփոխումների մշակմանը և իրականացմանը (ՀԲ Պետական հատվածի արդիականացման երրորդ ծրագիր) և Կառավարության ֆինանսական կառավարման տեղեկատվական համակարգերի (ԿՖԿՏՀ) ներդրմանը (ՌԴ կողմից ՀՀ անհատույց ֆինանսական օգնության դրամաշնորհային ծրագիր):

Գծապատկեր 38. Պետական ֆինանսների կառավարման ծրագրերը 2021թվականին՝ 2020 թվականի համեմատությամբ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԵՎ ԿՈՌՈՒՊՑԻԱՅԻ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐ

Հանրային կառավարման համակարգի բարեփոխումները միտված են՝

1. Պետական գերատեսչությունների ծախսարդյունավետության և աշխատանքի արդյունավետության բարձրացմանը,
2. Պետական կառավարման համակարգում կոռուպցիոն երևույթների բացառմանը,
3. Պետական մարմինների գործունեության թափանցիկության, պետական կառավարման գործընթացներին քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների մասնակցության բարձրացմանը:

ԲԱԺԻՆ 1. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- Կոռուպցիայի կանխարգելման համակարգի զարգացմանը կուղղվի 223.0 մլն դրամ, որը նախորդ տարվա համեմատությամբ կաճի 3.6 մլն դրամով: Ծրագրի շրջանակներում կմշակվի և կհաստատվի Հանրային ծառայողների վարքագծի տիպային կանոնագիրք, պաշտոնատար անձանց կտրամադրվեն էթիկային, շահերի բախմանը և հայտարարագրմանն առնչվող հարցերով մասնագիտական խորհրդատվություն:
- Հակակոռուպցիոն կրթական ծրագրերի իրականացման նպատակով կմշակվեն մեթոդական ուղեցույցներ, հակակոռուպցիոն քարոզչական նյութեր, հանրության համար 4 սոցիալական հոլովակներ: Կկազմակերպվեն հակակոռուպցիոն ուղղվածությամբ կրթական և վերապատրաստման դասընթացներ, որոնց կմասնակցեն 400 պաշտոնատար անձ: Ի լրումն հակակոռուպցիոն ոլորտում իրագրվածության բարձրացմանն ուղղված միջոցառումներ կկազմակերպվեն նաև ԲՀԿ-ների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ:
- Կվերապատրաստվեն 4500 քաղաքացիական ծառայողներ՝ նախորդ տարվա 9500-ի դիմաց: Քաղաքացիական ծառայողների վերապատրաստման և ուսուցման ծառայություններին կուղղվի **19.8 մլն դրամ**:
- Քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին և ազգային փոքրամասնությունների հասարակական կազմակերպություններին աջակցությունը նախորդ տարվա 135.7 մլն դրամի փոխարեն կկազմի 192.7 մլն դրամ: Մասնավորապես **Հանրային խորհրդի** բնականոն գործունեության ապահովմանը կուղղվի **12 մլն դրամ**: **Պետական աջակցություն ազգային փոքրամասնությունների հասարակական կազմակերպություններին** կուղղվի **20 մլն դրամ**, որի շրջանակներում աջակցություն կստանան 11 ՀԿ:
- ՀՀ ԱԺ-ում ներկայացված թվով 5 քաղաքական կուսակցություններին կամ կուսակցությունների դաշինքներին նախատեսված օժանդակությանը և փոխհատուցումներին կուղղվի 103.7 մլն դրամ:

- Տեսչական վերահսկողությունների իրականամանը կուղղվի 4,945 մլն դրամ, նախորդ տարվա համեմատությամբ 0.2 տոկոսով կամ 9.9 մլն դրամով ավել:

Աղյուսակ 15. Տեսչական վերահսկողության ծրագրերը

	2020թ.	2021թ.	2021թ./2020թ. . մլն դրամ	2021թ./2020թ., %
Առողջապահության ոլորտում վերահսկողության ծառայություններ	1,122.1	1,338.30	216.20	19.3%
Բնապահպանության ոլորտում վերահսկողության ծառայություններ	923.8	891.8	-32.00	-3.5%
Կրթության ոլորտում վերահսկողության ծառայություններ	232.0	249.7	17.70	7.6%
Շուկայի վերահսկողության ծառայություններ	230.3	219.6	-10.70	-4.6%
Արտադրանքի և որակի վերահսկողության ծառայություններ	15.0	15.0	0.0	0.0%
Քաղաքաշինության և ճարտարապետության բնագավառում վերահսկողության ծառայություններ	976.2	925.30	-50.90	-5.2%
Սննդամթերքի անվտանգության բնագավառում վերահսկողության իրականացման ծառայություններ	1,445.7	1,315.30	-130.40	-9.0%
Ընդամենը	4,945.0	4,955.0	9.9	0.2%

- ՀՀ 2021 թվականի պետական մարմինների պահպանման ծախսերի հիմքում 19,776 հաստիքային միավորների քանակն է, որը 2020 թվականի համեմատ ավելացել է 67 միավորով:
- Հանրային իշխանության մարմինների աշխատողների աշխատավարձի ֆոնդը 2021 թվականի համար ծրագրավորվել է 89.8 մլրդ դրամի չափով, որը 2020 թվականի ծրագրավորվածից ավելի է 2.5 մլրդ դրամով: Այդ թվում, բոլոր մարմինների համար նախատեսվել է պարգևատրման ֆոնդ, որը կազմում է 18.8 մլրդ դրամ:
- Գործուղումների և ծառայողական ուղևորությունների ծախսերը ծրագրավորվել են 3,341.7 մլն դրամի չափով՝ որը նախորդ տարվա մակարդակից պակաս է 3.338 մլն. դրամով:
- Տրանսպորտային միջոցների պահպանման ծախսերը ծրագրավորվել են 1.1 մլրդ դրամի չափով, որը 2020 թվականի ծրագրավորվածից պակաս է 0.5 մլրդ դրամով: Ծառայողական ավտոմեքենաների պահպանման ծախսերը ծրագրավորվել է ծառայողական ավտոմեքենաների քանակին (923 միավոր) համապատասխան, արդյունքում այն նախորդ տարվանից պակասել է 1 միավորով:

Հարկաբյուջեային քաղաքականություն (Fiscal policy) - պետության կողմից իրականացվող հիմնական մակրոտնտեսական քաղաքականություններից մեկն է, որը հարկերի և պետական ծախսերի միջոցով ուղղված է ամբողջական առաջարկի և պահանջարկի կարգավորմանը՝ նպատակ ունենալով զբաղված ության մակարդակի փոփոխ ությ ունը, տնտեսական աճի փոփոխ ությ ունը կամ տնտեսական կայունությունը: Հարկաբյուջեային քաղաքականությունը Հայաստանում հիմնականում մշակվում է կառավարության և Ազգային ժողովի կողմից, իրականացվում է կառավարության կողմից:

Պետական բյուջե (State Budget) - կառավարության լիազորությունների և պետական ծրագրերի իրականացման համար անհրաժեշտ դրամական միջոցների ձևավորման և ծախսման ֆինանսական ծրագիրն է: Այն կառավարության ֆինանսական միջոցների ամբողջական հաշվետվությունն է, որը ներառում է պետական ծախսերը, հարկային և ոչ հարկային եկամուտները, դեֆիցիտը կամ հավելուրդը: Որպես տնտեսական քաղաքական ության և, մասնավորապես, հարկաբյուջեային քաղաքականության կարևոր փաստաթուղթ, բյուջեն ցույց է տալիս տնտեսության վրա պետ ության ազդեցության բնույթը և չափը: Այսինքն, բյուջեն ցույց է տալիս, թե հասարակական ռեսուրսներն օգտագործելով կառավարությունը ինչպես է ծրագրում իրականացնել քաղաքական նպատակները և ինչպիսի հասարակական ծառայություններ է մատուցում: Բյուջեն կազմվում և մշակվում է գործադիր իշխանության կողմից և ներկայացվում է օրենսդիր մարմին (Ազգային ժողով) ճշգրտման և հաստատման: Յուրաքանչյուր տարվա պետական բյուջեն օրենքի ուժ ունեցող փաստաթուղթ է:

Ծախսային բյուջե (Expenditure Budgeting) - ըստ ծախսատեսակների դասակարգված ֆինանսական փաստաթուղթ է, որը սահմանում է, թե ինչ գումարներ կծախսվեն կամ ծախսվել են յուրաքանչյուր տարվա ծախսային հոդվածի գծով: Ծախսային բյուջեն համարվում է բյուջեի պարզագույն տեսակ: Պարասխանում է հետևյալ հարցերին՝ ի՞նչ է գնվել, ինչքա՞ն է ծախսվել և ինչի՞ համար:

Ծրագրային բյուջե (Program Budgeting) - նպատակն է բարելավել հանրային ծախսերի առաջնահերթությունների սահմանումը և բարձրացնել հանրային ֆինանսների կառավարման արդյունքայնությունը, արդյունավետությունը և թափանցիկությունը: Այն ցույց է տալիս, թե ինչ արդյունքներ ձեռք կբերվեն բյուջեային ծրագրերն իրականացնելիս և ինչ ռեսուրսներ են անհրաժեշտ ռազմավարական ծրագրերի արդյունքների ձեռքբերման համար: Պարասխանում է հետևյալ հարցերին՝ Ի՞նչ արդյունքներ ձեռք կբերվեն, Ի՞նչ ազդեց ությ ուն կլինի շահառ ուների վրա,

Մասնակցային բյուջեավորում (Participatory Budgeting) - գործընթաց է, որի միջոցով չընտրված բնակչությունը (քաղաքացիները) անմիջականորեն քննարկում, բանակցում և որոշում են առկա հանրային ռեսուրսների կամ դրանց մի մասի ծախսման ուղղությունները կամ նպատակներն այդ որոշումների կայացմանը:

Բյուջեային գործընթաց (Budget Process) - հանրային հատվածի բյուջեների ձևավորման, բյուջեների կատարման (ներառյալ հաշվետվությունների կազմում, աուդիտ և գնահատում) գործընթացն է:

Բյուջեի կատարում (Budget execution) - պետական և

Բյուջեի կատարում (Budget execution) - պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների կանոնակարգված գործունեությունն է՝ համապատասխան բյուջեների եկամուտների (մուտքերի) ձևավորման և ծախսերի իրականացման ուղղությունների: Պետական բյ- ջեի կատարման համար պարասխանապատ է կառավարությունը:

Բյուջեային տարի (Fiscal or Budget year) - 12 ամիս տևողությամբ ժամանակահատված է, որի համար նախատեսվում և հաշվառվում են բյուջեի եկամուտները և ծախսերը: Հայաստանում այն համընկնում է օրացուցային տարվա հետ:

Բյուջեի ծախսեր (Budget expenditures) - տվյալ տարվա բյուջեով նախատեսված և օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կառավարության և/կամ համայնքների կողմից կատարման ենթակա ծախսերն են:

Բյուջեի եկամուտներ (Budget revenues) - այն դրամական միջոցներն են, որոնք որոշակի կարգով, անհատուց և անվերադարձ կերպով հավաքագրվում և վճարվում են պետական կամ համայնքի բյուջե: Բյուջեի եկամուտները բաժանվում են հարկային եկամուտների, տուրքերի, ոչ հարկային եկամուտների, կապիտալի գործառնություններից եկամուտների և տրանսֆերտների:

Բյուջեի դեֆիցիտ/պակասուրդ (Budget deficit) - բյուջեի եկամուտների նկատմամբ ծախսերի գերազանցումն է: Այն տեղի է ունենում, երբ, ելնելով իրականացվող քաղաքականությունների նպատակներից, որոշվում է ծախսել ավելին քան բյուջեի եկամուտներն են: Այսինքն, ներքին կամ արտաքին աղբյուրներից ներգրավելով լրա ցուցիչ միջոցներ ֆինանսավորվում են բյուջեի եկամուտները գերազանցող ծախսերը:

Բյուջեի հավելուրդ (Budget surplus) - բյուջեի ծախսերի նկատմամբ եկամուտների գերազանցումն է: Այն տեղի է ունենում, երբ ելնելով իրականացվող քաղաքականությունների նպատակներից, որոշվում է ծախսել ավելի քիչ քան բյուջեի եկամուտներն են:

Դեֆիցիտի ֆինանսավորում (Deficit financing) - պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման հիմնական աղբյուրներն են՝ պետական պարտավորումների առաջնային տեղաբաշխում և մարում, վարկերի ստացում և մարում, սեփականաշնորհումից ստացված միջոցների օգտագործում և այլն: Դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրները դասակարգվում են ըստ ներքին և արտաքին աղբյուրների: Բյուջեի դեֆիցիտը կարող է ֆինանսավորվել բանկերի, ոչ բանկային ինստիտուտների և ֆիզիկական անձանց կողմից:

Բյուջեի ծախսերի դասակարգում (Classification of budget expenditures) - պետական և համայնքի բյուջեների ծախսերի խմբավորումն է ըստ տեսակների և ուղղությունների, որով ապահովվում է ցուցանիշների համադրելիությունը: Բյուջեի ծախսերը խմբավորվում են ըստ իրենց տնտեսագիտական բովանդակության (տնտեսագիտական դասակարգում), ըստ ուղղությունների (գործառնական դասակարգում), ըստ գերատեսչությունների (գերատեսչական դասակարգում) և ըստ ծրագրերի (ծրագրային դասակարգում):

Գործառնական դասակարգում (Functional classification) -

արտացոլում է բյուջեի ծախսերի խմբավորումը ըստ գործունեության ոլորտների հիմնական ուղղությունների: Փաստացի դա պետական (կամ տեղական) կառավարման մարմինների հիմնական գործառնական իրականացման ֆինանսավորման ուղղություններն արտահայտող բյուջեային ծախսերի խմբավորումն է: Օրինակ՝ ընդհանուր բնույթի պետական ծառայությունների ծախսեր, պաշտպանության, առողջապահության, կրթության և գիտության ոլորտների ծախսեր և այլն:

Տնտեսագիտական դասակարգում (Economic classification) -

բյուջեի ծախսերի խմբավորումն է ըստ տնտեսական բովանդակության: Ըստ տնտեսագիտական դասակարգման խմբավորվում են՝ ընթացիկ ծախսերը, որը ներառում է աշխատավարձը, ապրանքների և ծառայությունների ձեռքբերումը, տոկոսավճարները, ընթացիկ տրանսֆերտները և այլն, կապիտալ ծախսերը, զուտ վարկավորումը:

Գերապեսչական դասակարգում (Administrative classification) -

ներկայացնում է պետբյուջեի ծախսերի բաշխումը օրենսդիր, գործադիր և դատական մարմինների հանրապետական ու տարածքային կառավարման մարմինների միջև:

Ուղղակի արդյունքի չափորոշիչներ (Output Indicators) -

բյուջեային ծրագրի կատարողական չափորոշիչներ են, որոնք բնութագրում է մատուցված ծառայությունների ծավալը կամ որակը:

Պահուստային ֆոնդ (Reserve fund) - բյուջեում նախատեսված ծախսային հոդված է, որի հաշվին ֆինանսավորվում են տվյալ տարվա բյուջեում չնախատեսված, անկանխատեսելի ծախսերը, ինչպես նաև բյուջեային երաշխիքների ապահովման համար անհրաժեշտ ծախսերը:

Ֆինանսական համահարթեցում (Financial equalization) -

համայնքների ներդաշնակ զարգացմանը նպաստելու, ինչպես նաև բոլոր համայնքներում նվազագույն մակարդակի ծախսեր կատարելու հնարավորություն ստեղծելու համար տեղական ինքնակառավարման մարմիններին օրենքով վերապահված սեփական լիազորությունների իրականացման համար համայնքների ֆինանսական հնարավորությունների միջև առկա տարբերությունների նվազեցում:

Բյուջեային ծրագիրը (Budget Program) -

պետության միևնույն կոնկրետ նպատակի իրագործմանն ուղղված պետության միջամտությունների/միջոցառումների տրամաբանական ամբողջություն է:

Վերջնական արդյունքի չափորոշիչներ (Outcome Indicators) -

բյուջեային ծրագրի կատարողական չափորոշիչներ են, որոնք հանդիսանում են բյուջեային ծրագրերի նպատակների իրագործման չափման, կատարողականի և արդյունավետության գնահատման հիմնական գործիքը, բնութագրում են հանրային պահանջարկի բավարարման աստիճանը:

Դոտացիա (Dotation) -

պետական բյուջեից համայնքների բյուջեներին ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով տրվող տրանսֆերտներ են: Դրանք ոչ նպատակային հատկացումներ են, որոնք ուղղվում են համայնքի բյուջեի վարչական մասում արտացոլվող ընթացիկ ծախսերի ֆինանսավորմանը:

Սուբվենցիա (Subvention) -

համայնքի կողմից իրականացվող առանձին նպատակային ծախսատեսակի (ծրագրի) կատարման համար անհատուց և անվերադարձ կարգով տրվող դրամական միջոցներն են:

Սուբսիդիա (Subsidy) -

այն գումարներն են, որոնք պետական բյուջեից անհատուց և անվերադարձ կերպով հատկացում են պետական և ոչ պետական ձեռնարկություններին և կազմակերպություններին իրենց ընթացիկ գործունեության արդյունքում առաջացած վնասները ծածկելու կամ գործունեությունը խթանելու համար: Սուբսիդիաները սկզբունքորեն հատկացվում են տվյալ ապրանքների կամ ծառայության շուկայական գնի (կամ ինքնարժեքի) և փաստացի գնի տարբերությունը ծածկելու համար:

Համախառն ներքին արդյունք (ՀՆԱ) (Gross domestic product, GDP) -

որոշակի ժամանակաշրջանում երկրի տնտեսական տարածքում ռեզիդենտների և ոչ ռեզիդենտների կողմից արտադրված վերջնական սպառման ապրանքների և ծառայությունների գումարային արժեքն է՝ արտահայտված շուկայական գներով:

Տնտեսական աճ (Economic growth) -

տնտեսությունում ապրանքների և ծառայությունների արտադրության ծավալների և/կամ համախառն ավելացված արժեքի (նոր եկամուտների) փոփոխությունը: Տնտեսական աճը սովորաբար չափվում է ՀՆԱ-ի իրական աճով կամ մեկ շնչին ընկնող իրական ՀԱԱ-ի փոփոխությամբ:

Պետական պարտք (Public debt) -

դա պետության պարտավորությունների հանրագումարն է: Այն գոյանում է դեֆիցիտի ֆինանսավորման նպատակով ռեզիդենտներից կամ ոչ ռեզիդենտներից արժեթղթերի կամ վարկերի միջոցով փոխառությունների ներգրավման արդյունքում:

Աղբյուրը՝ Բյուջետային և տնտեսագիտական տերմինների և հասկացությունների համառոտ հանրամատչելի բացատրագիր, ՏՀՀԿ, 2003թ.

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԱԶԲ	Ասիական զարգացման բանկ
ԱԻՆ	Արտակարգ իրավիճակների նախարարություն
ԱՀ	Արցախի Հանրապետություն
ԱՄՆՄԶԳ	ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալություն
ԱՍՀՆ	Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն
ԲՈՒՀ	Բարձրագույն ուսումնական հաստատություն
ԳԶՀ	Գերձայնային հետազոտություն
ԵՄ	Եվրոպական միություն
ԵՆԲ	Եվրոպական ներդրումային բանկ
ԶԼՄ	Զանգվածային լրատվության միջոց
ԸԿԲՆ	Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստներ
ԿԳՄՍՆ	Կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն
ՀԱԷԿ	Հայկական ատոմային էլեկտրակայան
ՀԲ	Համաշխարհային բանկ
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՀՆԱ	Համախառն ներքին արդյունք
ՀՍԾՏԿ	Համալիր սոցիալական ծառայությունների տարածքային կենտրոն
ՄԺԾԾ	ՀՀ պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիր
մլն	միլիոն
մլրդ	միլիարդ
ՇԲՕ	Շտապ բժշկական օգնության
ՈՎՀ	Ոչ վարակիչ հիվանդություններ
ՊՄԳ	Պետություն-մասնավոր գործընկերություն
ՊՆ	Պաշտպանության նախարարություն
ՊՈԱԿ	Պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն
ՊՖԿ	Պետական ֆինանսների կառավարում
ՋՕԸ	Ջրօգտագործողների ընկերություն
ՌԴ	Ռուսաստանի Դաշնություն
ՎԶԵԲ	Վերակառուցման և Զարգացման Եվրոպական Բանկ
ՏԶՀԿ	Տնտեսական զարգացման և հետազոտությունների կենտրոն (EDRC)
ՓՄՁ	Փոքր և միջին ձեռնարկատիրություն
ՔՀԿ	Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություն
ՕՊԵԿ	Նավթ արտահանող երկրների կազմակերպություն
ՕՈՒՆ	Օտարերկրյա ուղղակի ներդրում
ՖՆ	Ֆինանսների նախարարություն